

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Præcepta Pars ...

Tractatus V. Ad Præcepta II. Tabulæ De Delictis Contra Justitiam, Seu
Injusta læsione Proximi in Bonis Animæ, Vitæ seu Corporis, Famæ,
Fortunæ & c. Ac Restitutione Inde Debita

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Caput III. De homicidiis illicitis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60167](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60167)

missa sunt. *Quarta* Privatio dignitatum & beneficiorum Ecclesiasticorum, si duellans fuerit Clericus. *Quinta*. Inhabilitas ad illa, seu Clericus, seu Laicus fuerit: & tandem *Sexta*. Est irregularitas; nihil enim notum est, occidentem, vel mutilantem, in duello incurrere irregularitatem ex delicto; de qua *cap. sequenti*: si autem occidat in duello licito, sive ex auctoritate publica, sive ob necessariam sui, sive suorum defensionem, nullam incurrere irregularitatem, jam ex dictis liquere debet. Decernuntur etiam pœnæ temporales confiscationis bonorum, & aliæ: sed hæc non sunt nostri fori.

CAPUT II.

De

Homicidiis illicitis.

Homicidium illicitum aliud est voluntarium, idque directè, vel indirectè tantum, in se, vel in causa; aliud involuntarium simpliciter, & mere casuale: homicidium formaliter in se & directè voluntarium est, cum quis directà voluntate intendit occidere hominem; idque rursus duplex: unum physicè patratum, quo quis per se ipsum instrumento materiali, vel causa physica proximè applicata, ut gladio, sclopo, veneno &c. directà voluntate occidit hominem: aliud moraliter causatum; quo quis etiam directà voluntate intendit hominem occidere: at non per se, vel instrumentum materiale à se applicatum, sed per alium hominem.

utagens morale voluntarium cum jussione, consilio, vel alio quovis modo ad occidendum hominem inducendo, adjuvando, &c. Homicidium voluntarium directè & in sua causa dicitur, quo quis directâ voluntate quidem non intendit occidere hominem, attamen aliquid agit, vel omittit, ex quo prævidet, vel prævidere deberet secuturum homicidium. Unde etiam duplex: ex causa positiva, & ex causa negativa, ut latius explicabitur suis locis: & hoc etiam dicitur homicidium casuale mixtum. Homicidium denique involuntarium simpliciter & merè casuale dicitur, quod sequitur ex actione vel omissione hominis præter omnem ejus directam, vel indirectam intentionem vel advertentiam, cum scilicet illud nec intenderit, nec præviderit, nec prævidere debuerit, aut potuerit. De his ordine agemus sex sectionibus. Primâ de occisione vel mutilatione sui ipsius. Secundâ de homicidio voluntario proximi physicè patrato, & sua irregularitate. Tertiâ de homicidio proximi moraliter causato, vel cooperatione ad illud, cum sua irregularitate. Quartâ de homicidiis indirectè tantum voluntariis, seu casualibus, mixtis, & sua irregularitate. Quintâ de homicidiis simpliciter & merè casualibus involuntariis, casibusque ambiguis. Sextâ denique de restitutione ex homicidio debita, & dispensatione super irregularitatibus prædictis.

SECTIO

SECTIO I.

DE

*Sui ipsius occisione directa, indire.
Etâque, ac mutilatione.*

SUMMARIUM.

3. & 4. *Se ipsum directe & voluntariè occidere nunquam licet.*
5. *Nullo casu vel causâ.*
6. *Nullaque authoritate humana, quantumvis publica.*
8. *Excepto solo casu, quo DEUS ipse iuberet.*
10. *Imò nec indirectè licet seipsum occidere.*
11. *Ad mortem suam proximè cooperando.*
12. *Se certo mortis periculo exponendo.*
13. *Aut mortem suam permittendo, v. g. in gravi morbo si remedia ordinaria haberi possint,*
14. *Ad remedia tamen extraordinaria infirmus non obligatur.*
15. *Potest tamen quis quandoque per accidens admittere propriam mortem ob justam causam Charitatis, vel justitiæ?*
16. *Vsque ad n. 21. Quando, & quibus casibus ex Charitate erga DEUM? &*
17. *Quando & quibus casibus ex Charitate erga proximum usque ad num. 26.*
26. *Quinam & quando obligentur ex justitiâ legali, & commutativa vitam exponere periculo mortis?*
27. *Vsque ad n. 32. Qualiter & quantum ad mortem damnatus, possit indirectè ad eam cooperari?*
32. *Non licet se mutilare aliquo membro per se loquendo.*
33. *Vsque ad n. 37. Nec etiam castrare ob commodum vocis conservanda.*
37. *Nisi quando conservatio vitæ propriæ & totius suppositi mutilationem alicujus membri admittit vel requirit.*
30. *Vsque ad n. 44. Referuntur pœnæ se occidentium.*
44. *Irregularitas ex mutilatione sui ipsius.*

ASSER.

ASSERTIO I.

Nunquam licet occidere voluntariè se ipsum di- 2
rectè, nullo casu vel causa, nulla auctoritate
humana, excepto casu solo, quo Deus ipse juberet:
neque indirectè ad mortem suam proxime cooperan-
do, sese certo periculo mortis exponendo, aut occisio-
nem sui permittendo, nisi ob justam causam Chariti-
tatis vel justitia. Nec denique se mutilare aliquo
membro, nec castrare ob vocis commoda, nisi ob vita
propria seu totius suppositi conservationem. Hæc
paucis exceptis controversis casibus, est tota com-
munissima, ut patebit explicatione per partes.

§. I.

*Nunquam licet occidere seipsum directè,
& voluntariè.*

Certissimum est apud Orthodoxos, SS. PP. Do- 3
ctores omnes, & ex professo latè docet D. Aug.
lib. 1. de Civit. Dei cap. 16. usque ad 28. & rursus
hæresi 69. contra hereticos Donatistas, Circum-
celliones dictos qui id licitum, opus magni meriti,
& genus martyrii esse dicebant, & ideo seipsum
igne, aqua, præcipitio &c. necabant, aliosque ut se
interficerent, cogebant. Concilia & Patres recita-
tos videre potes apud DD. prolixum nimis esset
describere. Probatum nunc.

1. Generaliter non licere.

EX præcepto divino naturali non occides, ubi 4
notat D. Aug. citato capite 20. Deum genera-
liter & simpliciter dixisse; non occides, nihil adden-
do v. g. dicendo, non occides proximum tuum,
nihil

272 *Tract. V. in V. Præceptum Decalogi. Cap. III.*
nihil excipiendo, quia nullus, nec ipse utique, con-
precipitur, intelligitur exceptus; restat igitur, ut de
homine intelligamus, quod dictum est: non occidas,
non alterum: ergo nec te: neque enim, qui occidit,
alium, quàm hominem, occidit. Et ibidem c. 19. ubi
argumentatur S. Doctor aut innocens est, qui mor-
tem sibi machinatur, aut nocens, innocentem nulli
casu ex proposito occidere licet, prohibente DEO.
*Exodi 23. Infontem & justum non interficies; noc-
centem autem Judex interficere debet? nemo au-
tem sui ipsius Judex esse potest, aut justa sententia
executor. Hec Augustin.* Ratio autem naturalis
inter varias à variis laboriosè assignatas, videtur
apud Lugo *Disp. 10. de justitia Sect. 1.* potissima vi-
detur hæc: quia destructio rei est actus proprius
Domini rei, qui pro libitu de re sua potest dispone-
re, ac per hoc qui non est Dominus rei, sed tantum
administrator, & custos, non potest destruere, sed
debet eam debito modo administrare & conservare,
alioquin delinquet contra justitiam adversus Domi-
num rei: atqui homo non est Dominus suæ vitæ,
sed tantum administrator & custos sub dominio so-
lius Dei: ergò non potest illam pro libitu destruere,
sed debet eam debito modo conservare: ergò ultra-
rius occidens seipsum delinquit gravissimè contra
justitiam, non quidem respectu sui ipsius, sed respectu
actum ipsius Dei, cui gravem infert injuriam usurpan-
do actum Domini divini sine ejus facultate: respectu
verò sui seu contra se ipsum peccat tantum contra
Charitatem; ejusdem enim ad se ipsum non est
justitia, sed Charitas tantum. Vide latius Lugo cit.
II. Nihil

O
ceret
vel fa
ad vit
luxuri
majus
miseri
tis om
postp
quia p
à liber
cessita
tem in
eodem
sermo
spont
endo n
Nemi
cipiat
quem
peccat
est, a
desia
quia r
suscipi
simile
inere
ferre
deside
T

H. Nullo Casu, vel Causa.

OB nullam scilicet causam ullo unquam casu licet occidere se ipsum. *Ratio est*: quia id licet vel ad avertendas miseras naturæ, fortunæ, vel famæ, vel ad vitandum peccatum alienum, vel ad vitandum peccatum proprium, v.g. in periculo luxuriæ vel stupri. Non primum, cum mors sit majus malum incomparabiliter omni alia corporali miseria fortunæ vel famæ, ideoque ordine Charitatis omnibus malis corporalibus fortunæ, vel famæ postponendum: neque secundum, vel tertium, quia peccatum, & alienum, & proprium pendet à libera voluntate alterius, vel tua: ergo nulla est necessitas excusans, ut ad ea evitanda liceat sibi mortem inferre, uti pulcherrimè, & latè docet D: Aug. eodem lib. 1. de Civit. c. 26. *Hoc dicimus, hoc asserimus, hoc modis omnibus approbamus: neminem spontaneam mortem sibi inferre debere, velut fugiendo molestias temporales, ne incidat in perpetuas. Neminem propter aliena peccata; ne hoc ipso incipiat habere gravissimum peccatum proprium, quem non polluebat alienum. Neminem propter sua peccata præterita: propter quæ magis hac vita opus est, ut possint pœnitendo sanari. Neminem velut desiderio melioris vita, quæ post mortem speratur; quia reos sue mortis melior post mortem vita non suscipit.* Verum est, licere sibi mortem optare ob similem causam, ut infra notabitur. Pessimè autem inferes ob similem causam licere sibi mortem inferre. Disparitas grandis est: quia actus inefficax desiderii sumit sibi suam specificationem à solo

THEOL. MORAL. PARS V. S moti-

274 *Tract. V. in V. Præceptum Decalogi Cap. III.*
motivo per intellectum proposito, quod hic bonum esse supponitur: bonum quippe est velle vitare mala naturæ, & culpæ maximè: at verò adus efficaces sumunt specificationem ab ipso objecto seu actu externo toto; ut à parte rei fiendo: hoc autem in proposito malum est. Desiderare ergo mortem ob honestam causam, ut debito modo, Deo disponente, eveniat, nihil malum est: at verò inferri mortem magnum malum est: siquidem tunc homo usurpat potestatem in vitam suam; quam nullus habet, nisi solus Deus. Et nimis notum est, multa optari, & desiderari posse, ut debitò vel licitò modò fiant, quæ per se non licet facere. Licet optas ut hic grassator pessimus morte plectatur ob bonum commune: at non potes ipsi mortem inferre; imò ob bonum finem v. g. sanitatis, vel teutationis sedandæ gratiâ, licitè optas, ut pollutio naturaliter eveniat in somnis v. g. sed ipse procurare licitè nunquam potes &c.

III. Nulla auctoritate humana.

6 **Q**uantumvis publicâ licet seipsum occidere: Ratio est: quia solus Deus habet claves vitæ & mortis & est Dominus utriusque. Sapientia 16. *Tues Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem.* Deutr. 32. *ego occidam, & ego vivere faciam.* Et antiquum Sapientum axioma est, non esse fas jussu Dei de statione vitæ decedendum, similitudinè sumpta à militibus, quibus non licet sine licentiâ Ducis à statione decedere. Unde etiam si hominum aliarum omnium rerum dominium Deus permisit Psal. 8. *Omnia subjecisti sub pedibus ejus;* &c.

dominium tamen vitæ sibi reservavit, juxta recer-
priffimum; etiam Ethnicorum Sapientum axiomã
præfatum. Et licet divina ordinatione, & auctori-
tate gladius mortis datus sit Principibus & Magi-
stratibus in malefactores, ut nocenti mors per ali-
um inferatur, non tamen concessit DEUS, ut quis
justitia publica jubente possit sibi manus injicere,
& mortem inferre: quod vel inde patet, quod,
quacunq; lege jubente, vel quocunq; Judice
mortem in reum nocentem justè decernente, pos-
sit etiam sceleratissimus, quâ potest viâ, aliàs licitâ,
sibi consulere, & effugere absque peccato; ex ipso
naturæ & dilectionis naturalis fundamento, quâ
quisque vitam suam diligit: ideoque nefandissima
tenetur crudelitas sui ipsius occisio, quam ab ho-
minibus omni modo avertere voluit DEUS, Judex
autem divina ordinatione institutus est minister Ju-
stitiæ, non autem crudelitatis, ait noster March.
titatus tom. 2. tract. 6. tit. 3. q. 1. §. 1. dub. 2. Et
hinc quamvis justa morte damnatus non tantum
non teneatur seipsum interficere, ut omnes con-
sentiant ob dictam rationem, nimis enim crudele
est, hominem sui ipsius esse carnificem, ideoque
nulla potestate humana imperabile, sed neque lici-
te poterit tunc seipsum directè occidere, v. g. ve-
num per se sumere, sibi venam incidere, se gla-
dio, vel sclopo trajicere, aut suspendendus illa-
queato jam collo se à scalis dejicere, &c. aut ulla
simili actione, quæ per ministerium justitiæ fieri po-
test, directè ad suam mortem cooperari, juxta
communem DD. sententiam Less. *lib. 3. dub. 6.*

n. 36. Lugo *cit. disp. 10. sect. 1. n. 12.* Est enim hæc crudelis actio directè pugnans contra rationem & inclinationem naturalem communis naturæ: nulla enim res ullo casu seipsam perimere intendit: ideoque nulla naturali vel humana auctoritate communi honestabilis.

7 Contrarium tamen non improbabiliter docet *Victoria, Corduba, & Aragonius* apud Lugo *cit. n. 12.* & Tamb. *lib. 6. Decal. c. 2. §. 1. n. 5.* Less. *cit. l. 2. c. 9. dub. 6. n. 20.* Ratio est: quòd talis non potest se ut Judex (quod utique fieri nequit, cum prænitio actus justitiæ vindicativæ necessario debeat esse ad alterum) sed ut minister Judicis punientis auctoritate publica constitutus: quòd in aliis patet v. g. exilio, mulcta pecuniaria fieri posse palam esse. Fatentur tamen semper, neminem ad hoc tenent, neque posse facere licitè spontè, Judice non jubente, neque posse Tyranno, vel alio Judice injuste jubente: quia sicut tunc non potest alteri committi executio mortis; ita multò minùs sibi ipsi. Fatentur cum *Less. cit.* hanc sententiam mihi videri probabilem eo casu, quo jubente Judice reo permittitur mors facilis veneno v. g. vel venâ incisâ in balneo, alioquin justè subito mortem acerbissimam v. g. igne, rota: certè multò minùs natura homini sibi ipsi inferre mortem levissimam, quàm ab alio perpeti dirissimam.

8 IV. *Exceptò solò casu, quo DEUS ipse jubet.* Restat ergo sola auctoritas Divina, cujus solius est pressò mandato, vel jussione, aut certò compellente instinctu licet homini se ipsum interficere, & sic

facto se ipsos occidisse supponendum est, quotquot Sancti vel Sanctæ in SS. Scripturis, vel Historiis commendantur: ut Samson Judicum 16. Eleazarus sub Elephante, 1. Machab. 6. v. 45. Razias 2. Machab. c. 14. &c. S. Apollonia spontè in ignem insiliens, S. Pelagia, Sophronia, & aliæ SS. fæminæ, ne stuprum paterentur, se ipsas occidentes, vel in flumen præcipitantes: & sic de cæteris similibus, ut latè docet S. August. præsertim lib. 1. de Civit. c. 21. dicens: *Nec Samson aliter excusatur, quòd se ipsum cum hostibus ruina domus oppresit, nisi quia spiritus latenter hoc jusserat, qui per illum miracula faciebat.* Et idem ibid. c. 26. *Sed quædam, inquit sanctæ femine tempore persecutionis, ut insectatores suæ pudicitie devitarent, in rapturum, atque necaturum se flumen projecerunt, eorum modo defunctæ sunt, earumque martyria in Catholica Ecclesia veneratione celeberrima frequentantur. De his nihil temerè audeo judicare. Utrum enim Ecclesia aliquibus fide dignis testificationibus, ut earum memoriam sic honoret, divina persuaserit autoritas, nescio; & fieri potest, ut ita sit, quòd si enim hoc fecerunt, non humanitus deceptæ, sed divinitus jussæ, nec errantes, sed obediens, sicut de Samsonè aliud nobis fas non est credere: cum autem DEUS jubeat, seque jubere sine ullis ambagibus intimat, quis obedientiam in crimen vocet: Hæc Aug. Quòd si verò alia ejusmodi in sacris, vel in profanis historiis referantur, & commendentur, maximè apud gentiles ut de Lucretia, Catane, quæ Divino mandato vel instinctui attribui nequeunt,*

tamen excusari poterunt per conscientiam erroneam inculpata[m] ex ignorantia invincibili, & bona fide, Sanè valde persuasa olim fuit opinio apud Christianos, licere seipsum occidere pro tuenda castitate à violento aggressore, cui sententiæ etiam apertè adhæsisse videtur D. Hieronimus in c. *Jonæ* relat. c. 23. q. 5. *in persecutionibus non licet propria perire manu absque eo, ubi castitas periclitatur, sed percutienti colla submittere.* Certè torva nimis, & torta videtur expositio Glossæ ibidem *Ly absque eo*, ibi sumi non exclusivè, sed inclusivè, ut sensus sit, etiam ubi castitas periclitatur, ut in illo Cant. 4. *totapulchra es*, absque eo, quod intrinsecus latet. Si placet ita responde, si secus errorem piè excusabilem agnosce.

¶ *Quæres* hic incidenter, qua ratione liceat sibi ipsi mortem optare, desiderare &c. &c. Non solum sanctum & laudabile est, mortem sibi optare ob majus bonum spirituale consequendum, scilicet æternæ beatitudinis, aut ad majus malum spirituale evitandum, scilicet malum culpæ, & pœnæ æternæ, & periculum damnationis; nota sunt illa loca scripturae sanctæ. *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Et: *infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* verùm etiam per se licitum est, mortem sibi optare ad evadendum malum temporale pœnæ, utpote miserias, & ærumnas hujus vitæ, cruciatus morborum, infamias, captivitates durissimas. *Per se*, inquam, seclusa impatientia, alioque vitio. Ita *Navar. Vasq. Ss, Turrian. Bonacina, aliusque citatis Tamb. lib. 5. Decal. c. 1. §. 7. n. 84.*

Ratio

Ratio est: quia talis adhuc verè optat mortem, non ut malum, sed ut bonum sibi, neque ut malè sed ut debito modo, nimirum Deo disponente, & natura agente eveniat. *Scotus* cum suis contrarius solum videtur loqui de volitione efficaci, & electione mortis ut medii ad evitandum malum temporale pœnæ, quod utique esset illicitum, & desperationem sapit, adeoque in praxi audire non possumus: quis enim peccati mortalis damnet ægrum diuturno morbo gravissimè cruciatum, optare sibi mortem, dolorum finem à Deo imponi &c. Unde *Tamb. cit.* rectè monet Confessarius, ut pœnitentes, dum se tanquam de mortali accusant, sibi mortem optasse, ut incommoda hujus vitæ effugiant, ab hac conscientia erroneâ liberent, cum ad id teneantur ex officio pastoris, medici, & Doctoris spiritualis, seclusa semper impatientiâ, indignatione murmure, maximè contra DEUM.

§. II.

Sed neque indirectè &c. licet seipsum occidere.

Certum apud omnes. *Ratio & regula manifesta generalis est.* Quodocunque aliquod opus directè facere illicitum est, etiam per se illicitum erit illud indirectè facere, scil. aliquid agendo, vel omittendo voluntariè, unde illud sequatur, nisi justa causa ita agendi, vel omittendi excuset, ac morale voluntarium ad illud opus tollat: uti docetur in materia de actibus humanis de voluntario indirecto: atqui seipsum directè occidere semper illicitum

citum est ex dictis; ergò per se, & nisi iusta causa excuset, jam illicitum erit seipsum occidere indite-
tè, nimirum aliquid agendo, vel omittendo, unde mors sua secutura sit. Et in specie in Assertionibus expressum est.

I. Ad mortem suam proximè cooperando.

II **Q**ua ratione peccant mortaliter, qui gravi & periculoso morbo laborantes, noxia ac vitia sumentes, mortem sibi causant, vel notabiliter accelerant: item qui intemperanter viventes, cum certo pravisio, vel à peritis Medicis prædicto periculo mortis notabiliter ac vitiosè acceleranda. Dico autem *notabiliter ac vitiosè*: aliàs non. Unde Diana *p. 1. tract. 2. resol. 29.* à mortali excusat eum, qui non abstinet à potu glacie vel nive refrigerato, etsi prævideatur citius inde moriturus, quia levis admodum censetur cooperatio ad mortem. Item eum, qui vinum moderatè bibere pergit, etsi dicat peritus Medicus, eum à vino abstinendo, posse vitam protrahere, v. g. decem annos sicut e contra, si idem dicat Medicus, te similiter, posse protrahere vitam vinum bibendo, vel carnes comedendo, cum aliàs non soleas, non obligaberis ad hoc: quia cooperatio nec certa est, nec vitiosa Diana ibi Fagundez. *l. 5. Dec. c. II. n. 18.* alii apud ipsos. Qua ratione excusantur, imolaudantur Carthusiani, qui ex vi professionis, ac voti sui omnem esum & usum carnis excludunt, etiam in quocunque morbo, quantumvis spes sit, ejusdem esu vitam posse protrahi diutiàs: quia ob tam sanctum finem perpetuæ mortificationis sancte, aliquan-

aliquantulam accelerationem mortis suæ permittunt: tales enim non intendunt suam mortem, sed carnis mortificationem, & vitam spiritus meliorem: quin & S. Hilarius, & S. Paulus, & S. Antonius in austeritatibus summis, & jejuniis, vitam ad 100. & alii ultra, annos produxerunt. Discretionem tamen opus est. Nullus ergo scrupulus movendus est iis, qui laboribus, pœnitentiis, jejuniis, vigiliis, austeritatibus ad obsequium DEI, & carnis mortificationem vacantes, juxta Exemplum Apostoli 1. ad Corinth. 9. *Ego castigo corpus meum, & in servitutem redigo*, vitam sibi abbreviare videntur, infra tamen regulas prudentiæ & discretionis: est enim cooperatio ad mortem valdè remota, & levis, quæ sancto illo fine omninò cohonestatur: dummodò non sit excessus irrationabilis & enormis cum notabili virium & vitæ detrimento: qui enim supra vires suas sese macerando, vitam suam manifestè breviorē redderet, utique peccati homicidii reus esset, quia sicut alium v. g. infantem non potes occidere ob bonum finem citius eum mittendi ad gloriam, ita nec teipsum. Communis DD. *Victoria, Navarr. Less. cum Laym. l. 3. tract. 3. p. 3. c. 1. n. 4.*

II. *Se certo mortis periculo exponendo.*

Qua ratione peccant mortaliter imperiti fumbuli, agitadores taurorum, gladiadores, corniadores, duellantes seu quovis simili ludo equestri se exercentes cum certo periculo occisionis suæ: secus si in arte illa vel ludo peritis certum pericu-

riculum non immineat: quâ ratione non peccant, saltem graviter, illi, qui venenum sumunt, à vipera se sinunt morderi, graviter se vulnerant, vel adierunt &c. ad experiendam virtutem tyriaci, dum modò priùs in bruto sumptâ experientiâ, ut ostendant efficaciam remedii sui, quod mox adhibent, quia tunc censetur cessare periculum mortis. *In ex Navar. Rodriquez. & aliis Diana p. 5. tract. 4. resol. 38. Plures casus excusantes habebis mox per extensum §. sequenti.*

III. *Aut mortem suam permittendo.*

13 **Q**Uando nimirum commodè & rationabiliter impediri potest: quâ ratione peccant mortaliter, qui in gravi periculoso aut lethali morbo nolunt adhibere remedia ordinaria & commodè parabilia, iisque neglectis mortem permittunt; cum enim nos simus domini, sed custodes tantum vitæ nostræ, tenemur vitam nostram conservare mediis ordinariis, & per se ordinatis ad vitam conservandam tantum; non item mediis extraordinariis, insolitis, multumque difficilibus, aut ob cruciatum v. g. abscissione membri, brachii, vel tibiæ, aut ob pretium v. g. medicinâ nimium sumptuosâ comparatione sui status: uti habet communis sensus DD. Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 13. num. 96. Laym. cit. n. 4. fin. & alii.* Ratio est: quia præceptum servandi vitam affirmativum est, ideoque non præcipit semper, sed certo tantum tempore, & modo obligat. Et hinc

IV. *Ad servandum vitam, vel in morbo salutem recuperandam, non obligaris.*

UTi medicamento extraordinario, nimum 14
difficili & sumptuoso, ut modò dictum 2.
Nec locum habitationis solitæ mutare; est enim
medium extraordinarium, & incertum, maximè
Religiosis vitandum. 3. Nec uti cibus, vel potu ex-
traordinario cum difficultate, vel sumptu. 4. Nec
uxorem ducere, aliàs non ducturus: est enim &
hoc extraordinarium medium sanitatis. Quin imò
puellam honestam ac pudicam posse medicinam,
ac Medicum repellere, vel fugere, suique morbi
curationem omittere, ne videatur, & tangatur in
partibus verecundis, cum nemo teneatur admitte-
re curationem, à qua non minus abhorret, quàm
ab ipso morbo, ex Bonacina jam alibi notavi; &
scio eum casum, non semel contigisse tempore
pestis, & à viris doctis excusatum esse. Quid au-
tem liceat in injusta aggressionè vitæ suæ, jam ex-
plicatum habes supra suo loco. Hic jam insuper
pro plurimorum casuum resolutione sequitur ge-
neralis exceptio in Assertionè.

§. III.

*Nisi ob justam causam Charitatis, vel
justitiæ.*

Ratio, & Regula generalis à DD. assignari solet 15
hæc: quoties adest causa justa & gravis aliquid
agendi, vel omittendi, quamvis inde per accidens
sequatur mors, si ego mortem tamen non inten-
dam, sed intendo tantum bonum finem, toties me
sicite

licitè gero, istud ago, vel omitto, sicque periculo mortis me expono, vel mortem meam permitto. *Ratio* regulæ modò suprâ indicata est: quia præceptum affirmativum servandi vitam non obligat semper & omni tempore, & omni casu, sed tantum quando moraliter servari potest: atqui cum occurrat talis iusta & gravis causa aliquid agendi, vel omittendi, ex quo per accidens mors sequatur, iam vita moraliter servari non potest: ergò servare non teneor, sed licitè permitto. Casus particulares plerique commodè revocari possunt ad dicta duo capita Charitatis, & iustitiæ.

I. *Charitas erga DEUM.*

16 **H**Ac de morte sua triumphant Martyres. Martyrium enim est actus Virtutis Religionis, quo quis pro testimonio Christi mortem patienter appetit ex Charitate; inde enim dicitur Martyr græcè, latinè testis: idque non tantum fit propter Evangelicæ veritatis, ac Christianæ Fidei Confessionem, vel prædicationem, sed etiam propter quodcunque bonum committendum, vel malum omittendum, secundum Evangelicam Doctrinam, & Fidem Christi; circa quæ tamen ita discernendum est.

17 I. Quoad malum, quod est jure divino naturali vel positivo prohibitum, ut fidem negare, fornicari, mentiri &c. quilibet invasus debet mortem appetere, & Martyrium subire, si Charitas adfit, potius, quàm ullum tale opus committere, v. g. fidem negare, fornicari, imò etiam stuprum tolerare

rare cum periculo consensûs: quo tamen periculo secluso passivè se habendo, non tenetur mortem subire, secundum Communem DD. Excipitur: nisi in contemptum Fidei, vel Religionis id attentaretur ab infideli, vel hæretico, maximè in persona Religiosa, vel sacra.

II. Quoad opus bonum positivum faciendum 18
secundum fidem & Religionem Christianam, ut sunt prædicatio Evangelii, professio fidei, Sacrificium, jejunium, abstinencia à carnibus, quandoquidem cedant ad fidei majorem gloriam, utilitatem Ecclesiæ, salutem spiritualem proximi, cui meritò minus malum propriæ mortis postponatur, tunc pro tali opere periculo mortis se exponere, mortemque patienter oppetere licitum, & propriè dictum Martyrium est: sed in consilio tantum perfectionis.

III. Insuper in præcepto obligationis erit in casu 19
necessitatis, eoque duplici: si nimirum honor Dei, Ecclesiæ, aut proximi salus detrimentum patiatur, si ob metum mortis abstineas à Confessione, vel prædicatione Fidei, Sacrificio, Sacramentorum administratione, abstinencia à carnibus in certo casu, quando earum usus in signum falsæ Sectæ proponeretur; aut contra si talia exerceas maximum honoris divini, Ecclesiæ, ac salutis proximorum augmentum secuturum putetur, ut lex Charitatis censeatur obligare, mortem oppetere pro tanto bono secuturo Communis DD. cum D. Th. 2. 2. q. 2. art. n. 4. pluribusque cit. Sanch. l. 2. moral. c. 4. & alii passim.

IV. As

20 IV. At verò seclusa tali necessitatis vel utilitate ratione talia exercere. Fidem docere, vel profiteri, sacrificare &c. apud infideles, vel hæreticos in periculo mortis, non erit actus Charitatis, & fortitudinis, minus martyrium, sed potius actus temeritatis & scandali contra Charitatem sine justa causa in delibus occasionem peccandi præbendo, scilicet faciendi, occidendi: unde in Concil. Elibert. Can. 60. legimus. *Siquis Idola fregerit, & ibidem fuerit occisus, quia in Evangelio non est scriptum, neque invenitur ab Apostolis unquam factum, placuit in numerum Martyrum non recipi.* Lege D. August. *serm. 6. de verbis Domini c. 11.* Sed de his latius egi in primo præcepto de Confessione Fidei.

II. *Charitas erga proximum.*

21 **H**Ac item excusante, imò etiam quandoque urgente, licet seipsum mortis periculo exponere, aut mortem suam permittere, maxime in communi Reipub. aut spirituali proximi necessitate. Huc ergo referenda sunt omnia dicta *17. 3. c. 6. Sect. 4.* de ordine Charitatis, quando quis possit, & debeat vitam corporalem suam postponere bono communi, aut saluti spirituali proximi in necessitate extrema laborantis. Item dicta *cap. præcedenti Sect. 3. §. 4.* qualiter injustè invasus possit permittere sui occisionem, ommissa defensione, ex Charitate, pietate, vel misericordia erga aggressorem præsertim alioquin damnandum. Aliquot tamen casus breviter adnota.

22 I. Potest quis invisere, servire, Sacramenta ad-

ministrare &c. peste infectis, vel simili morbo contagiolo laborantibus, quamvis timeatur, & reipsâ subsit periculum propriæ infectionis & mortis: multò magis uxor (vel e contra maritus) cum suo probabili vitæ periculo laudabiliter assistet marito peste infecto; idque non tantum ad necessarium obsequium, sed etiam solum ad solatium, vel amorem demonstrandum licere, piè admittit *Johan. Sanch.* apud *Tamb. cit. lib. 6. Deval. cap. 2. §. 2. n. 7.*

II. Potest quis se objicere telo ad conservandam vitam Principis, vel parentis, pietatis, & boni communis causâ; Imò etiam in probabili magnorum DD. Sententia, licet etiam propriam vitam pro vita corporali proximi amici exponere, alioquin injustè occidendi, ut si filius esset injustè damnatus ad mortem, probabiliter poteris tu amicus ejus, te offerre ad occidendum ut amicum serves. Dicunt tamen *injustè*: si enim justè damnatus sit, non poteris; quia tunc Judicem volentem non nisi justè reum occidere, induceres ad occidendum te injustè. Ita cum aliis *Less. lib. 2. c. 9. dub. 6.*

III. Idem *Lessius* ibidem cum *Victoria, Toletò &* aliis concedit universaliter posse te in extrema necessitate communi V. g. famis, cedere amico panem unicum, quo utens vitam tuam adhuc servare posses; aut in naufragio tabulam fortè apprehensam, qua ipse enatare sperates, & sic mortem tuam permittere: quod quidem respectu parentis, aut alterius personæ conjunctæ, vel publicæ, & nos falsi sumus *cap. precedenti. sect. 3.*

IV. Etiam ex Charitate erga se ipsum licitè quis pote-

poterit se periculo mortis exponere, quoties nimirum quis non potest vitare mortem acerbiorē nisi se in periculum aliud mortis minus acerbæ conijciat, poterit se in illud immittere, v. g. grassante incendio; itēque imminente feroci leone, Tyranno, vel latrone crudeliter necaturo, si non suppetat alia via tam horrendæ mortis evadendæ, poteris te etiam è sublimi loco per fenestram dimittere, aut ardente navi in mare vel flumen projicere &c. etiam cum certo vitæ periculo: non enim intendis te occidere, nec directè te occidis; sed ut dirum illud tormentum evadas, in aliud periculum mortis te conijcis: quin etiam bruta animantia instinctu naturæ talibus modis se servare nituntur, inquit *Less. cit. in fine*: atque ibidem n. 32. hac ipsa ratione excusat milites navales, qui igne pulveri tormentario injecto, se in mare injiciunt, ne navi occupata ab hostibus, acerbiorē ab ipsis mortem patiantur, vel ipsa morte diriorē captivitatem, neq; enim hoc est se occidere, sed ob urgentissimam causam periculo mortis levioris se committere, mortēque suam permittere. Sed de his mox inferius. Eadēque ratione ad evadenda gravia tormenta torturæ (qualis certè etiam est tortura Germanica) potest quis verum crimen omnino facere: imò in communi vera sententia etiam falsum cum æquivocatione congrua, & secluso damno tenet. Sed de hoc ex professo in octavo Præcepto. Tandem certum apud omnes est, non licere seipsum directè occidere ad atrociorē mortem injustam evadendam. Damnabilis ergò mors est Japonen-

sum,
dere p

EX
obligat
I. Past
tionis.
Repub
lites in
endum
venetur
se occid
tiva, &
ritate b
plicare
fodere.
turrim
prævid
bus obr
per est
sed ob
lo mor
re, bon
nendo
tione e
excula
blica b
directè
mam
roque
Tu

sum, qui, ut atrocem mortem, v. g. lenti ignis evadere possint, discisso ventre necando se liberant.

III. *Justitia Communis.*

EX Justitia communi legali gubernativa, ac commutativa non solum licite possunt, sed obligantur vitam suam periculo mortis exponere. I. Pastores spirituales tempore pestis, & persecutionis. II. Magistratus etiam temporales, quibus Reipublicæ cura commissa est. III. Duces, & milites in bello justo, quantum necessitas exigit ad tuendum bonum commune: miles enim potest, & venetur non deserere stationem &c. etsi certus sit, se occidendum: & hi omnes ex Justitia commutativa, & vi pacti, & muneris sui. IV. Saltem ex Charitate boni communis, licite potest quis scalas applicare mœnibus, ascendere, turrim vel mœnia suscitare, ignem pulveri tormentario ad evertendam turrim, vel munitionem hostilem injicere &c. etsi prævideat se mox occidendum, simul cum hostibus obruendum, igne dissipandum &c. Ratio semper est: quia hoc non est directè se ipsum occidere, sed ob justissimam causam boni communis periculo mortis se exponere, mortemque suam permittere, bonum privatum vitæ suæ laudabiliter postponendo bono communi Reipublicæ. Atque hac ratione etiam secluso speciali instinctu divino, quidam excusant factum Samsonis, quod publico Reipublicæ bono Hebræorum se morti exposuerit, non directè, sed consequenter, ut cladem illam maximam inferret hostibus: ut dicitur Judic. 16. *multoque plures interfecit moriens, quam ante vivens*

occiderat. Item factum Eleazari, qui ut Elephantem regium, cum præsidio imposito sterneret, hostibus cladem inferret, sub ipsa bellua stans occidit, sciens certò se mole ejus opprimendum, prout evenit, Eadèmq; ratione *Lessi cit.* Marchant. *dub. 6. cit.* & alii apud Diana p. 3. *tract. 6. resolut. 48.* imò jam communis Theologorum Hispanorum, & Italo- rum excusant à peccato milites in mari bellantes, cum pulveri tormentario ignem injiciunt dissipandis & suis, & hostium navibus, quando id faciunt pro bono communi Republicæ, vel Ecclesiæ, ne scilicet hostes prædâ maximâ potiti, Republicam, vel Ecclesiam amplius impugnent, quin potius justam cladem patiantur: nam ut supra jam innui, propriè se non occidunt, sed pro Regis, vel Republicæ bono communi periculo mortis se exponere censentur fide militari, & autoritate publica, vel Regia potius, quàm privata.

IV. *Justitia Vindictiva.*

- 27 **D**amnatus justè ad mortem, etsi non possit justè occidere seipsum, aut ad mortem suam cooperari directè aliqua actione, quæ per ministros justitiæ fieri potest, ut §. 1. dictum. Actamen.
- 28 I. potest, & debet cooperari ad mortem suam indirectè, quando ad illas actiones, quæ à ministris justitiæ fieri, vel suppleri non possunt, & idèò à ministris saltem implicitè præcipiuntur, utpote ad locum supplicii se conferre, scalam ascendere, collum ad ictum securis protendere, aperire os ad sumentum venenum à ministro propinatum &c. quia ta-

lis censetur coactus potius, quam voluntariè face-
re; imò potius passivè, quam activè se habere.

II. Damnatus ad mortem fame subeundam po-
telt cibis clanculum oblatis abstinere, quia talis ad
mortem suam activè non concurrat, sed passivè tan-
tùm se habens, justitiæ amore eam fortiter perfert,
uti cum Soto, Toletò, Sayro, & aliis docet Laym.
lib. I. tract. 4. cap. 15. n. 8. Ad id tamen non te-
netur, sed cibos clam oblatos acceptare potest ipso
jure naturæ, quo quis vitam suam tueri, quantum
valet, licitè potest: quin imò si talis esset injustè
damnatus, per se loquendo teneretur comedere,
sicut & in casu sequenti fugere, quia tunc justa cau-
sa non esset, vitam prodigendi, exceptâ causâ Mar-
tyrii, ut benè notat Tamb. sæpè cit. lib. 6. Decal.
cap. 2. §. 2. num. 6.

III. Damnatus, vel damnandus ad mortem, etsi
via fugæ pateat, potest non fugere, & amore justi-
tiæ, Sententiæ Judicis se conformare, juxta com-
munem DD. apud citatos: quin imò talis mortem
meritis ultrò se Judici, & Justitiæ exercendæ oc-
casionem offerre non prohibetur, ut rectè docent
Less. cit. dubio 6. Petrus Navarr. lib. 2. cap. 3. n. 74.
alii cum Laym. cit. cap. 15. in fine. At certè ad neu-
trum tenetur; sed licitè fugere potest, non tantùm
ante Judicis latam Sententiam, nisi promiserit, vel
juraverit se permanfurum, sed etiam post latam à
Judice sententiam mortis propriæ, gravissimi pe-
riculi declinandi causâ. Communis DD. cum S.
Thoma 2. 2. q. 69. art. 4. ad 2. Laym. aliique
modo citati.

31 IV. Quin etiam ad eum finem fugæ, licitè potest vincula & carcerem perfringere in foro conscientie: cui enim concessus est finis, etiam mediè ad illum finem necessaria concessa esse debent, ut docent *Navarr. Sotus, Less. & alii* apud *Laym. cit. lib. 1. tract. 4. cap. 15. n. 10.* Insuper in tali casu fugituro etiam alii consilium, vel instrumentum administrare licitè possunt; quia ordinariè licet alteri opem ferre ad id, quod ab illo licitè fieri potest: interdum verò obstat lex specialis id prohibens, idemque specialis obligatio ratione officii prohibet ipsos Iudices, custodes, aliosque ministros iustitie, ne in hoc reum adjuvare possint: & in hoc valde cautè se gerere debent Confessarii. Nullis autem aliis licet fugituro cooperari ad violandam ipsam custodiam principalem, seu ad affringendum carcerem; quia publicam custodiam effringere, & violare per se est res gravissima, ac in foro externo crimen læsæ Majestatis, ideoque in foro conscientie solum ipsi reo ratione gravissimæ necessitatis suæ propriæ declinandæ concessa, non autem aliis ut causis principalibus cooperantibus. Famulum autem, vel filium jussu parentis, vel heri captivi perrietem fodientem in foro conscientie excusat *Laym. cit. c. 15. n. 10. fin.* Vide alios ab ipso citatos.

§. IV.

*Nec denique se mutilare aliquo membro
& c. licet.*

32 **E**st item communissima DD. & SS. PP. D. Augustini *lib. 1. de Civit. Dei cap. 20. & S. Thomæ*

q. 64. art. 5. apud Laym. lib. 3. tract. 3. p. 3. cap. 1.
n. 1. Ratio est: quia homo, sicut vitæ, ita & mem-
brorum suorum non est Dominus, sed custos tan-
tùm: solus autem Deus vitæ ac membrorum Con-
ditor, & Conservator, eorùmque Dominus absolu-
tus est: ergò injuriam Deo infert, qui extra calum-
niam necessitatis, & non facta sibi potestate à Deo, mem-
brum abscindit, vel mutilat, uti indicatui Can. Ap.
21. *si quis se ipsum mutilavit, ne sit Clericus, est
eum sui homicidia, & Dei opificii hostis.* Deinde
decreta specialia Ecclesiæ data sunt (ut in Concil.
Nicano cap. 1. Can. 7. & aliis allegatis in Decreto
dist. 55.) adversus insanos sui mutilatores, & ca-
stratores ex falso, & nimis physico intellectu verbo-
rum Christi Matth. 18. *Si manus tua, vel pes tuus
scandalizat te, abscinde eum, & projice abs te &c.*
& cap. 19. *sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt
propter regnum cælorum &c.* Quæ omnia non
simpliciter & physicè, sed moraliter intelligenda
sunt, scilicet de abscissione omnis occasionis peccati,
etiam si alias ita necessaria esset, sicut manus, pes,
vel oculus. Item de voluntario firmo castitatis pro-
posito, vel voto: quare SS. PP. graviter reprehen-
dunt Originem, quòd se ipsum castraverit ob vitan-
dam incontinentiam, maximè eò quòd versaretur
inter puellas Amanuenses: quasi incontinentiam
superaret membrorum mutilatio, & non magis
fortis & constans voluntas; quæ etiam brutaliter
sæviente carne fidam, firmamque in DEO stationem
tenere potest, cum nemo cogatur consentire. Et
hinc ulterius additum.

I. *Ne castrare quidem ob vocis commodum.*

33. **C**elebris quaestio est, an saltem ob vocis libertatem conservandam, indeque lucrum, vel necessariam sustentationem acquirendam liceat pueros (adeoque à parentibus, praesertim pauperibus filios) castrare, eosque volentes & consentientes Eunuchos facere, idque periti Physici manu abeque ullo periculo mortis? Nam cum periculum mortis nunquam licere ex se constat, & nolentibus non posse cogi ad hoc à parentibus, vel dominis, omnes consentiunt, cum ii non sint domini membrorum filii, vel servi.

34. II. Affirmant Salonius 2. 2. *quest. 65. art. 1. Controv. 1.* Pasqualigus *decis. 408.* Tamb. *lib. 6. Decal. cap. 2. num. 4.* & non improbabile censent Tannerus & Diana *mox cit.* Ratio potissima est, quòd hæc videatur iusta causa non deficere in Republica, imò in Ecclesia hos sonoros cantores ad Divinas laudes modulandas: & ista abscissio non notabiliter noceat ipsi individuo, quin compensari possit cum emolumento vocis, & lucro inde separato. Accedit praxis saltem tolerata, praesertim in Italia.

35. III. Communis autem & vera est Sententia nostra negativa, non licere sub mortali. Ita Tannerus *tom. 3. disp. 4. q. 8. dub. 5. n. 101.* Laym. *cit. lib. 3. tract. 3. cap. 1. num. 2.* aliisque citatis Diana *p. 3. tract. 5. resol. 38. & p. 6. tract. 8. resol. 38.* Ratio universalis est, quia non licet homini aliquo membro se mutilare, nisi ob vitam conservandam, & non

& non ob aliam causam minùs necessariam, qualis in proposito assignatur: alioquin sequerentur multa inconvenientia. Quid si enim Rex, vel Princeps vellet meros habere eunuchos in aula sua, ut olim fuit, maximè apud Persas? Quid si vellet habere meros famulos elingues? an ob lucrum licebit se castrare, vel linguam sibi amputare?

IV. Accedit maximè, quòd id sæpissimè conjunctum est cum periculo peccati, & salutis: cum enim etiam castrati, & quidem gravissimè titilentur, & incalescant, sicque remedio conjugii privati verentur in magno peccati, & salutis periculo. Nec est paritas de voventibus perpetuam castitatem: hi enim operi meritorio incumbentes, gratia Divinà adjuti faciliùs resistunt; & si omnino in periculo incontinentiæ verentur ejusmodi sæculares, remedio dispensationis juvari possunt etiam ab Episcopo, cum non est facilis accessus Romam: non item Eunuchi: maneat ergo sola exceptio nostra.

II. *Nisi ob vita propria, & totius suppositi conservationem.*

HAc sola causa licet se mutilare membro aliquo;? Communissima DD. Toletus lib. 5. cap. 6. Sa. v. homicidium num 24. Less. lib. 2. cap. 9. dub. 14. Laym. cit. num. 2. aliisque citatis Diana p. 5. tr. 4. resol. 32. Ratio est: quia licet homo non sit dominus vitæ, & membrorum suorum, est tamen custos; atqui prudens custodia vitæ, & ipse ordo Charitatis requirit, ut pro conservatione vitæ & totius hominis, ne scilicet totus homo intreat, vel

vel majus malum incurrat, exponatur, vel refectur membrum aliquod, sive id proveniat a morbo intrinseco, v. g. cancro; sive à violentia extrinseca, ut si alioquin à tyranno occidendus sis, nisi amputes tibi membrum, aut conclusus brachio vel pede comburendus, ab equo discerpendus, vel protendendus, nisi amputes illud membrum. Addit re-
Etè Diana cit. resol. 32. iis casibus perinde esse, sive quis ipse sibi membrum refecet, sive alius de ejus consensu.

38 Insuper quando Medici ita necessarium judicant, & absque intenso dolore fieri potest, etiam obligabitur quis curationem sectionis admittere: id enim omnino exigere videtur obligatio naturalis conservandi vitam suam per media non multum difficilia, ut ex communi notat Lugo *disp. 10. de Justit. Sect. I. num. 31.* Omnes autem consentiunt, neminem ad id teneri, quando intensus dolor futurus esset maxima ei incommoditas, ut si crus amputandum esset; cum nemo teneatur media extraordinaria, & difficilia adeò adhibere ad vitæ conservationem. Excipiunt tamen communiter, nisi vita tua Republicæ, vel bono communi valde sit necessaria. Sed practicè non urget; quia regulariter potest prudenter existimare alterum non minus aptum sibi successurum. Excipiunt etiam nonnulli Religiosum, qui obedire debet Praelato jubenti, ut hujusmodi sectionem membri necessariam, etsi dolorosam, sustineat. Sed probabiliter negant alii cum *Lessio sapè cit.* quia res adeò difficilis censetur meritò esse extra res contentas in Regula,

gula, in quibus Religiosi tenentur obedire, nisi forte Religiosus omninò necessarius esset communitati, & medium illud omnino certum, & securum.

III. Pœna se ipsos occidentium.

Occisoribus sui ipsius præter pœnam fori divi-³⁹ ni, scilicet æternæ damnationis, etiam jure humano Canonico gravissimæ decernuntur pœnæ: nimirum privationis sepulturæ Ecclesiasticæ: & omnium suffragiorum Ecclesiæ, ut nec Missæ, nec Vigiliæ, imò nec commemoratio in Missa pro ipsis dicantur. c. placuit 23. q. 5. ex Concilio Bracaren- si l. c. 34. Placuit, ut qui sibi ipsis voluntariè inferunt mortem per venenum, suspendium, precipitum, &c. nulla prorsus pro illis in oblatione commemora- tio fiat, neque cum Psalmis in sepulturam eorum ca- davera deducantur. Similia habentur o. quibus 1. q. 2. Ubi tamen graviter observandum cum Laym. cit. n. 8.

1. Illos duntaxat qui voluntariè, & deliberatè se⁴⁰ ipsos occiderunt, Ecclesiasticâ sepulturâ, & suffra- gius privandos. Non ergò illos, qui ex amentia, fu- rore, excessu melancholiæ hypocontriacæ seipsos occidunt: contingere enim solet, ut ejusmodi ve- herentissimæ passiones furoris, tristitiæ, ita ani- mum & phantasiâ hominis occupent, & usum rationis adimant, & hominem omnino insanum, amentem, & consequenter peccati, & pœnæ illi peccato decretæ incapacem constituent. Addit recte Diana p. 5. tr. 4. resol. 30. neque eos, qui ex ignorantia invincibili, & bona fide (quam in hoc casu dari posse supra notatum est) se ipsos occi-

T s

dunt

dunt in certo casu: adeoque sepulturâ Ecclesiasticâ privandam non esse puellam Virginem, quæ ad sepvandam pudicitiam se ipsam occidit, quia præsumi debet ex tali ignorantia invincibili, & bona de fecisse.

41 II. Quando tamen constat, quòd sibi ipsi mortem intulerit, dubitatur autem, an deliberate, an verò ex amentia, vel errore invincibili sit factum; jura significant, & Ecclesia observat, quòd talis sepulturâ, & Ecclesiasticis suffragiis privatus sit: quia sicut in aliis criminibus, ita etiam in hoc inspicitur factum externum per se malum, censeturque voluntariè admissum, & poenâ statutâ dignum: nisi in contrarium adsit præsumptio; vel probatio: qualis præsumptio in contrarium esset, si homo probatæ vitæ, religionis, probitatis, ac scientiæ fuerat, quem nullo modo credibile, si tam horrendum facinus ab hominis natura, ratione, & maxime fide Christiana adeò abhorrens deliberate admittere, vel in animum inducere potuisset. Item si ob antecedentem melancholiæ morbum hominem amentia, vel furori obnoxium; vel vicinum fuisse viri prudentes testentur.

42 III. Quando verò non constat, utràm aliquis se ipsum occiderit, an verò ab alio occisus, vel casu præcipitatus; oppressus, submersus fuerit? ut si aliquis in puteo mortuus reperiatur; censei non debet seipsum culpabiliter occidisse, vel præcipitasse, nisi magna & evidentia ejus rei indicia vel conjecturæ antecessissent: quia non probat hoc esse, quod quandoque contingit abesse: ajunt Juristæ in
IV.

IV. Etiam si aliquis voluntariè sibi ipsi mortem⁴³ conscivisset: si tamen vera signa contritionis dedit, antequam expiravit, jam in loco cum consuetis suffragiis sepeliri potest, & si confessus, & absolutus fuit, etiam debere, communis Doctrina, & praxis est Ecclesiæ, teste *Laym. loco cit.* Quamvis in foro judiciali sæculari propter talem pœnitentiam non remittatur pœna legibus decreta: v. g. confiscationes bonorum, si reus delatus metu futuræ sententiæ sibi mortem conscivit, ut videre est *L. 1. & 2. C. de bonis eorum, qui sibi mortem consciverunt*: Ubi Antoninus Imperator distinguit inter eos, qui conscientia delati, admissiq; criminis metuq; futura sententiæ, manus sibi intulerunt, & eos, qui dolore aliquo corporis, aut radio vitæ, vel insaniam finierunt: illorum bona (ait) à fisco vindicanda esse; horum non item, sed heredibus relinquenda.

IV. Irregularitas ex mutilatione sui.

Quocunque casu aliquis fit irregularis ex mutilatione⁴⁴ alterius juxta mox dicenda *Señ. seq.* etiam simili modo fit irregularis ex mutilatione sui ipsius, imo ad hoc minor pars sufficit, quàm ad illud; dato etiam non esse irregularem, qui alteri digitum, vel nasum amputat, vel alium castrat inique: certum tamen est apud omnes fieri irregularem, qui sibi ipsi iniquè v. g. ex ira, impatientia signum, vel nasum abscindit, vel se ipsum castrat, maxime prætextu castitatis tuendæ; quia est Zelus iniquus, & non secundum scientiam, ut habetur *c. qui parte c. qui abscindit dist 55. & communis DD. Sylvester, Navarr. Molina disp. 7. n. 7. ubi contra*

300 *Tract. V. in V. Præceptum Decalogi Cap. III.*
contra Hostiensem rectè monet eam irregularita-
tem incurri, etiamsi factum occultum sit, & mans-
at. Insuper etiam incurere eum, qui ad vocem
conservandam se castrat, docet communis. *Sayrus,*
Suarez, Molina, alii cum *Diana p. 10. 17. 13. 14.*
fol. II. Non autem incurere probabile censet *Ca-*
stropal. cum Tamburin. cit. lib. 6. Decal. c. 2. §. 3.
n. 5. Ratio est: quia hic non facit ex indignatione,
vel prætextu tuendæ castitatis, prout ad hanc ir-
regularitatem incurendam requirunt SS. Cano-
nes. Denique omnium consensu nullam incurrit
irregularitatem, qui sibi vel alteri membrum am-
putat exigente necessitate ad conservandam vitam;
quia hic nullum est delictum, ut supra patuit: nec
est defectus lenitatis, cum non fiat voluntarie, sed
necessitate urgente. Attamen talis mutilatus ir-
regularis evadere potest ex alio capite, scilicet ex
defectu corporis, ut si manus, vel pes, imò & natus
totus amputatus sit.

SECTIO II.

De

Homicidiis voluntariis illicitis proximi,
maximè physicè patratiss, & sua irre-
gularitate.

SUMMARIUM.

46. *Homicidium simplex, & qualificatum quid?*
47. *Homicidia qualificata, seu speciales malitias habentia*
sunt I. parricidium (ad quod reducuntur matri-
cidium, uxoricidium, fratricidium, sororicidium,
aliorumque occisio usque ad quartum gradum, &
regicidium &c.

48. II. Sa-

48. II. Sacrilegium, seu occisio, vel etiam mutilatio, & percussio Personae sacrae.
49. III. Latrocinium, assassinium, & proditorium, ac
50. IV. Veneficium, naturale quo quis veneno, & magicum, quo quis arte magica, & ope demonis occiditur.
51. Horum malitia specialis in confessione necessario est explicanda.
52. Usque ad n. 55. remissive & strictim explicatur homicidium in bello, seditione, rixa, duello.
53. Usque ad n. 61. traditur, & explicatur modus examinandi in confessionali homicidam, & penitentiam injungendi.
61. Usque ad n. 66. Enumerantur peccata reductoria ad homicidium sub quinto Praecepto prohibita, & examinanda; scil. ad occisionem cooperativa, induciva, dispositiva, concomitantia, subsequencia &c.

ASSERTIO II.

Homicidium illicitum proximi, omnis nimirum voluntaria directa occisio, seu causatio vel procuratio mortis proximi innocentis; imò & nocentis privata auctoritate facta, extra casum necessariae defensionis inculpata tutela, citra controversiam est peccatum mortale gravissimum, contra universale naturae & Decalogi praecipuum, non occides, contra Iustitiam cum obligatione restitutionis damnorum secutorum: irregularitate omnium gravissima, & quandoque excommunicationis poenam ipso facto incurrendam: unde aliud simplex, aliud qualificatum; ut parricidium, sacrilegium, latrocinium, veneficium, ad quae referuntur proditorium & abortivum (accidentaliter tantum qualificatum) in bello, seditione, rixâ, duello, accuratè explicandum, & examinandum in confessione, magnâque prudentiâ poeni-

pœnitentia injungenda à Confessario. Hæc tota certissima partim jam constat ex latè dictis, partim constabit ex dicendis: pro nunc solum indiget explicatione terminorum.

S, I.

Homicidium simplex, & qualificatum.

46 **H**omicidium simplex est occisio hominis communis, quæ neque ex parte hominis occisi, nec ex parte modi occidendi peculiarem deformitatem continet. Homicidium qualificatum est occisio hominis cum circumstantia speciem mutante, quæ scilicet vel ex parte hominis occisi, vel ex parte modi occidendi peculiarem aliquam deformitatem, & malitiam continet, ex parte hominis occisi qualificatur, & specificatur parricidium, & sacrilegium: ex parte modi occidendi latrocinium, & veneficium &c. quæ breviter explicat.

I. Parricidium,

47 **E**st voluntaria cædes ascendentium, & descendentium *L. un. C. de his, qui parentes vel liberos occiderunt*: ad quod reducuntur maritricidium, uxoricidium, fratricidium, sororicidium, aliorumque occisio usque ad quartum gradum: item ad parricidium reducitur regicidium, seu occisio Regis &c. qui Patres populi & Reipublicæ reputantur. Hoc homicidium qualificatur, & specificatur speciali malitia, vel deformitate contra virtutem pietatis, & observantiæ, adeoque duplicem malitiam in Confessione necessario explicandam

conti-

continet: eoque majorem, vel minorem pro majore vel minori conjunctione, vel eminentia personarum occisæ: atque in foro externo cæteris omnibus gravius punitur, de quibus videre potes aliis citatis Molin. tr. 3. disp. 26. n. 33. c. latronem. c. quicumque & c. interfectores. De paricidio, matricidio, & fratricidio vide plura apud Gratianum.

11. Sacrilegium.

Est occisio (etiam mutilatio, vel percussio &c.)⁴⁸ voluntaria personarum Deo consecrarum in Clericatu, vel in Religione approbata professarum v. g. qualificatur, & specificatur speciali malitia contra virtutem Religionis, eoque graviori quo altioris dignitatis Ecclesiasticarum persona occisa fuit; quod si enim fuit prælatus Ecclesiasticus, Regularis, ejus occisio insuper tertiam induit speciem, ac malitiam paricidii contra virtutem observantiarum Prælati debitam. Porro omnis occisor (sicut & mutilator) Clerici, etiam in prima tonsura constituti, etiam Laici, & Novitii in Religione approbata, ipso facto incurrit excommunicationem latæ sententiæ, *Can. si quis suadente.* Ad homicidium sacrilegum reducitur occisio, omnis mutilatio, omnisque effusio sanguinis in Ecclesia, vel aliis sacris locis, quo etiam ipsa Ecclesia polluitur. Item homicidium illicitum factum à Clerico, cui pœna depositionis decernitur in jure; non tamen ipso facto amittit officium, vel beneficium, sed per sententiam Judicis eo privandus est; ut notat Filiucius tr. 29. c. 6. q. 7.

III. Latrocinium, & Proditorium.

49 **L**atrocinium est homicidium factum prædandi causâ, & ex proposito: qualificatur, & agitur gravatur tantum ex speciali deformitate contra Charitatem & Justitiam, quòd quis ob res temporales alterius injustè comparandas, proximo vitam auferat, pro qua conservanda etiam proprias res suas temporales exponere deberet. Quo revocatur assassinator, cum quis pretio conducit ad occidendum alterum, vel præmio conductus alterum occidit. Utrique ob specialem, & gravem deformitatem graves pœnæ decernuntur in Jure Civili *L. Cicero ff. de pœnis.* & in jure Canonico *c. 1. de homic. 6.* Decernitur pœna excommunicationis à conducto quidem ipso facto incurrenda; à conductente autem, vel mandante incurrenda, etiam ipso facto vel homicidio non secuto, quòd plane singulare est, & valdè notandum. Ratio gravitatis, & pœnæ criminis est, quia magis ignoscitur illi, qui irâ, & inimiciâ instigante hominem occidit, quam qui pecuniæ cupiditate in alterius gratiam: & invaluus plerumque imparatus est contra talem assassinum, quem nulla antecedente inimicitia suspectum non habet. Unde huc etiam revocatur homicidium proditorium, cum quis hominem occidit ex insidiis, ut cavere sibi non possit: adimitur enim illi jus naturale se defendendi, ideoque specialem habet malitiam contra justitiam ex parte modi occidendi, quia nimirum ita vult occidere, ut etiam facultatem defendendi alteri adimat, graviterque punitur in jure Civili *L. ult. Cod. qui accusari non possunt.*

possunt. Et etiam Jure Canonico proditoriè occi-
dens privatur jure asyli in loco sacro: si tamen ho-
mici- dium sit strictè proditorium, factum scilicet
non solum ex insidiis, sed sub specie amicitiae fal-
lendo occidendum, quemadmodum Joab occidit
Abner, & Amasam in lib. 2. Regum. ut latè; & op-
timè probat Alexander Sperellus *decisionem forè
Ecclesiasticè decisionem 23.*

IV. Veneficium.

Duplex est: unum *naturale*, quo homo in-
scius veneno propinato, vel ministrato infi-
tatur, & occiditur: & hoc solum qualificatur præ-
dicta speciali deformitate homicidii proditorii; &
utroque jure specialibus pœnis punitur: plus enim
est hominem interficere veneno, quàm extinguere
gladio. *L. 1. c. de malefic.* Alterum *magicum*, quo
arte magica, & ope dæmonis ex pacto expresso, vel
tacito homo intoxicatur, & occiditur, de quo ni-
mis nota & horrenda docuit experientia. Et hoc
insuper tertiam & gravissimam malitiam ac speciem
induit, scilicet superstitionis, & commercii cum
dæmone contra Religionis virtutem, & contra
primum Præceptum Decalogi, de quo ibidem suo
loco jam dictum. Ad prædicta reducitur etiam pro-
curatio abortus fætus animati: spectat enim quoad
malitiam specialem aliquo modo ad homicidium
proditorium; & quandoque specialiter ad parric-
idium, cum fit ab ipsis parentibus: non item ad
sacrilegium; cum fit à persona sacra prægnante:
mater enim tantum, non item fætus, persona sa-
cra est.

§ 1. Homicidium ergò qualificatur specificè prædictis modis tanquam per circumstantias speciem mutantès & necessariò in Confessione explicandas qualificatur enim, & diversificatur ex parte voluntarij tanquam per circumstantias notabiliter aggravantes, vel diminuentes malitiam homicidii, ideoque plerumque, consultò saltem, explicandas in Confessione. Unde aliud dicitur homicidium ex dolo, vel proposito malo, cum quis directa voluntate, præmeditato, & mero libero, & malo voluntatis proposito occidit, ut in subita seditione, rixa, duello, de quibus mox: aliud dicitur homicidium ex culpa, & indirectè tantùm voluntarium, cum quis, etsi directè non volens occidere, causam tamen ponit; vel non aufert, unde prævidet homicidium secuturum; idque non ordinariâ homicidii poenâ, sed arbitrariâ, Judicis arbitrio secundum proportionem culpæ seu negligentiae punitur: aliud enim dicitur homicidium ex casu, & omnino involuntarium, quod sicut culpâ vacat, ita nullam poenam meretur: de quibus omnibus infra seorsim.

§. II.

Homicidium in bello, seditione, rixa, duello Remissivè.

§ 2. **B**ellum est pugna multitudinis contra multitudinem externam publica autoritate instituta aliud est justum, quod legitima autoritate suscipitur, & geritur, aut defensivè ad necessariam defensionem contra injustum invasorem; aut offensivè ad justam vindictam injuriæ Reipublicæ, vel Principis

cap. 111.
 è pradi-
 speciem
 licandas
 e volun-
 er aggra-
 dii, ideo-
 andas in
 dium ex
 a volun-
 o volun-
 ne, rixa
 nicidum
 n, cum
 ulam ta-
 homici-
 omidum
 eundum
 unitur;
 omnino
 a nullam
 teoriam.
 duell.
 multitu-
 instituta
 e suscipi-
 m defen-
 offensive
 vel Prin-
 cip

cap. illata: in hoc licita sunt homicidia necessaria ad dictos fines: illicita autem, & mortalia sunt homicidia etiam nocentium, dictos fines excedentia, ac innocentium omnium extra actualem pugnam, quæ late explicata habes c. 1. sect. 2. Aliud est bellum injustum, quod nec necessaria defensio, nec iusta vindicta exigit, sed sola habendi, vel sævienti libido. Et in hoc omnia prorsus homicidia extra casum inculpatæ tutelæ sunt illicita, mortalia, & vera latrocinia: nec de his aliud dicendum superest.

Seditio est pugna multitudinis contra multitu-
 dinem ejusdem Reipublicæ, vel communitatis:
 definitur in jure *tumultus populi concitati ad pug-*
nam; quo differt à bello, & à rixa, quæ actualem
 pugnam significant; illud multitudinis contra mul-
 tudinem extraneam: hæc paucorum contra pau-
 cos. Seditio autem non tantum ipsam pugnam,
 sed etiam concitationem, & præparationem ani-
 morum ad pugnam civilem significat. Rarò potest
 esse iusta, scilicet ob necessariam defensionem, vel
 iustam vindictam: quia cum utraque pars sit ejus-
 dem Reipublicæ, lites eorum publicâ Justitiâ defi-
 niri debent, non privatâ pugna. Quod si tamen in
 raro casu ex defectu Justitiæ publicæ iusta esset se-
 ditio: homicidia in ea facta licita, vel illicita erunt
 eadem ratione, sicut in bello iusto. Ordinariè au-
 tem est injusta ob dictam rationem; & sic omnia
 homicidia in ea facta illicita, & mortalia, simplicia,
 vel qualificata, juxta dicta.

Rixa est pugna paucorum, vel singulorum con-
 tra paucos vel singulos. Definitur à S. Thoma 2. 2.

9. 41. art. 1. verborum contradiclio orta plerumque ex ira, & procedens usque ad verbera juxta illud Proverb. 17. *vir iracundus provocat rixas:* ergò privatum quoddam bellum semper illicitum & mortale ex genere suo: unde ab Apostolo Galat. 5. numeratur inter peccata utique mortalia quæ à regno cœlorum excludunt: quia nimirum directè contrariatur Charitati, & paci & in effectum etiam Justitiæ. Excusatur tamen, & veniale fit, vel ob imperfectionem actûs, vel ob passionis vehementiam, animi indeliberationem; ac præcipitationem, vel ob parvitatem materiæ; ut cum leviter, maximè pueri, vel fœminæ, aut rustici inter se rixantur, ut ex communi notat Laym. *lib. 2. tr. 3. c. 12. n. 1.* In rixa ergo cordis iracundia, odia, rancores, oris contentiones, convitia, maledictiones operis, verberationes, vulnerationes secundum rationem materiæ erunt peccata mortalia, vel venialia juxta dicta *tr. 2. c. 6. Sect. 4.* At verò ipsa homicidia deliberatè facta extra casum necessariæ defensionis semper sunt mortalia, simplicia, vel qualificata, juxta supra dicta pro ratione personarum occisorum vel modum occidendi. *Duellum* denique jam explicatum habes *cap. preced. Sect. 4.*

§. III.

Modus examinandi homicidium, & penitentiam injungendi.

55 **P**oenitens simpliciter confitens homicidium à se voluntariè commissum nec aliter se explicans, ut peccati species vel gravitas dignosci possit, accuratè à Confessario examinandus est, de cœ-

cumstantiis, præsertim sequentibus (quod hic vides, in exemplo homicidii, si sapias, facile applicabis in aliis peccatis, v. g. carnis generaliter tantum confessis.)

I. *Qui?* seu persona occidentis.

AN secularis, an Clericus, Sacerdos, Religio-
sus? ut nimirum cognoscatur, an casus sit re-
servatus in Religioso? an irregularitatem contra-
xerit Clericus? an in irregularitate Sacerdos cele-
bravit? Clericus in sacris ministravit? quoties &c.
tunc enim (seclusa justa causa excusante) semper
novum peccatum mortale est cum pœna suspensio-
nis ipso facto incurta: imò si Clericus Clerici occi-
sor, vel percussor, excommunicatus celebravit, vel
communicavit, insuper nova irregularitas ex deli-
cto violationis censura.

II. *Quid?* personæ occisæ circumstantia:

AU^t ratione conjunctionis, an pater, mater, fi-
lius, uxor &c. tunc enim est speciale peccatum
parricidii contra pietatem: aut ratione statûs, an
Clericus vel Monachus? tunc enim est speciale pec-
catum sacrilegii contra virtutem Religionis cum
excommunicatione Canonis: aut ratione dignita-
tis, ut si Episcopus, Archiepiscopus, Legatus, Car-
dinalis occisus sit: tunc enim est adjuncta specialis
excommunicatio Bullæ Cœnæ.

III. *Quibus auxiliis: Quomodo?*

Nimirum quibus & quot sociis assumptis ad ho-
micidium: tot enim erunt distincta peccata

310 *Tract. V. in V. Præceptum Decalogi, Cap. III.*
scandali. Item an venenô, maleficiô, ex insidiis,
proditoriè? tunc enim erunt homicidia qualifica-
ta jam supra ostensa. Item pro genere necis; ut
cum extraordinaria crudelitate? &c. erit enim hæc
circumstantia notabiliter aggravans malitiam ho-
miciidii.

IV. *Ubi? Quando? Cur?*

59 **A**N in loco sacro? tunc enim erit sacrilegium
locale, cum pollutione Ecclesiæ; an subita
occasione ex improvîso? an ex proposito, & præ-
meditato multo tempore? hoc enim sine dubio
multò gravius peccatum est, & sæpè numero mul-
tiplicatum: si nimirum malignum occidendi pro-
positum sæpiùs moraliter interruptum sit, ut do-
cetur in materia de peccatis: quo spectat occisio in
duello ex condicto, cui annexa est excommunica-
tio, sicut & in abortu. Denique ad quem finem,
an ad prædandum, adulterandum, potiendam
uxore occisi? &c. tunc enim accedent diversæ
species peccati ex fine.

*Exemplar pœnitentiæ Homicidæ
injungendæ.*

60 **P**Aulus Comitulus in responsis moralibus lib. 4.
c. II. n. 8. de hac re ita scribit: *Homicidæ pœ-
nitentiæ salutaris esset, veniam petere à propinquo
occisi: iisdem omnia damna resarcire: pro anima
defuncti per annū tria prestare: singulis hebdoma-
dis curare unam Missam celebrari; aliquam elee-
mosynam juxta homicidæ facultatem pauperibus
arrogare: Litanias, vel Rosarium B. Virginis per-
currere.*

currere: praterea per eundem annum semel per hebdomadam confiteri, semel in mense communicare; & semper tota vita quotidie unum Pater & Ave flexis genibus pro eadem anima occisi recitare. Hæc Comitulus apud Tambur. cit. cap. 3. §. 3. Sed hoc per modum exemplaris Confessariis proposuisse satis fit, ut ipsi in casu particulari pro sua prudentia addant, vel minuant juxta conditionem personæ poenitentis, aliasque circumstantias: regulam enim universalem pro omnibus tradere impossibile est, sed prudentis Confessarii judicio relinquatur. De Restitutione in hoc casu dicam seorsim Sect. ult.

§. IV.

Peccata reductoria ad homicidium sub quinto Præcepto prohibita, & examinanda.

Quinto Præcepto: *Non occides*: principaliter prohibetur quidem omnis injusta occisio hominis, secundariò verò, & accessoriè etiam prohibita intelliguntur omnia voluntaria ad injustam hominis occisionem cooperativa; inductiva, dispositiva, post ipsum homicidium patratum hoc ordine examinanda in praxi.

I. Omnis ad injustam hominis occisionem voluntaria mortis cooperatio positiva, negativa, directa, indirecta, utpote jussio, consilium, auxilium, permissio, aut ad ipsum homicidium directè, aut ad aliquid aliud, ad quod prævidet sequi homicidium: de quibus latè Sect. seq.

II. Omnia ad homicidium inductiva, & dispositiva proximè & ipso opere, quæ scilicet homicidium

dium proximè antecedere, & concomitari solet. Utpote omnis proximi injusta percussio, vulneratio, mutilatio, tortura, præparatio insidiarum, armorum, veneni &c. sive dein talis actu intendat mortem, vel grave vitæ noxumentum proximi sui non: dummodo advertat, vel advertere debuert inde secuturum periculum mortis, vel gravis noximenti, semper est peccatum mortale contra quintum Præceptum; sumitque speciem peccati a termino, seu ipso homicidio, quod inde sequitur, vel sequi poterat, v. g. percussio, vulneratio, vel quavis violentia in patrem, matrem, Clericum &c. & induit rationem, & speciem parricidii, matricidii, & sacrilegii &c. & sic de aliis. Ratio est: quia media adhibita ad finem sumunt suam speciem, a fine ad quem sive ex natura sua, sive ex intentione operantis ordinantur.

64 III. Omnia ad homicidium inductiva, & dispositiva propinquè, & ore, utpote clamor, omnis contentio, rixæ, comminationes, irrisiones, detractiones, maledictiones, imprecationes, omnis contumelia, quæ propriè est exprobratio malorum culpæ, ut si quis dicatur fur, adulter, &c. & convitium, quod propriè est exprobratio malorum pænæ, vel naturæ, ut si quis dicatur stultus, idiota, spurius: quæ quidem omnia secundum se absolute peccata sunt, aut generaliter contra Charitatem, aut specialiter etiam contra Justitiam prohibita octavo Præcepto; quatenus nimirum iis fama vel honor proximi injustè læditur: at verò quatenus fiunt ab eo, qui intendit, vel advertit periculum: quod

quòd inde sequatur percussio, vulneratio, occisio, specialiter erunt peccata mortalia contra quintum Præceptum Decalogi, reducenda scilicet ad homicidium, juxta speciem suam, modo jam dicto de percussionibus; & consequenter in iis explicanda erit circumstantia intenti, vel prævisi periculi occisionis, vulnerationis &c. etiamsi exinde secuta non sint. Secundum omnes.

IX. Omnia etiam inductiva, & dispositiva ad homicidium remotè, & corde, utpote omne odium, ira, vindicta, omnisque actus internus consilii, vel voluntatis prævæ ad occidendum hominem, est peccatum mortale contra hoc quintum Præceptum Decalogi, prout declarat ipse Christus Matth. 5. *Audistis, quia dictum est antiquis, non occides, &c. Ego autem dico vobis, omnis qui irascitur fratri suo &c.* Ratio est: quia consentire in id, quòd est peccatum mortale, utique mortale est. Hic tamen nota per omnem modum, quando prædicta ad homicidium dispositiva, cordis, oris & operis concurrunt ad actuale homicidium, tunc (nisi aliquam specialem deformitatem contineant, ut contumelia, detractiones &c.) unum tantum moraliter constituunt peccatum cum ipso homicidio, ut sufficiat confiteri ipsum homicidium commissum: reliqua enim dispositiva Confessarius facile intelligit: at verò quando ejusmodi seorsim exercentur homicidio vel non intento, vel non prævisò, vel non secuto, aut impedito, tunc manent peccata seorsim; sicque seorsim confitenda erunt; juxta communem Doctrinam in materia de pecca-

314 *Tract. V. in V. praeceptum Decalogi. Cap. III.*
peccatis: eorumque distinctione numerica, &
specifica.

SUBSECTIO.

De Irregularitate ex homicidio voluntario, & mutilatione.

SUMMARIUM.

67. *Ut irregularitas incurratur, debet homicidium esse*
I. voluntarium, &
68. II. Liberum.
69. III. *Et quidem voluntarium directe, ac*
70. IV. Consummatorum effectu secuto.
74. *Quae mutilatio inducat irregularitatem?*
76. *Vsq; ad n. 82. Quodnam sit aut censeatur proprium esse*
membrum, cujus abscissio inducat irregularitatem?

66 **C**ertum nimis est ex jure Canonico toto titulo *de homicidio*, irregularitatem omnium gravissimam ex delicto soli summo Pontifici dispensabilem, incurrere ex omni homicidio illicito directe voluntario libero consummato: dico autem notanter:

- 67 I. Ex omni homicidio illicito voluntario, id est plenè deliberato, non enim tam gravi poenae seu oneri subjiciendus est homo, nisi ob actum illicitum perfectè voluntarium: hinc infans seu puer ante plenum usum rationis, dormiens, amens, furiosus, plenè ebrius &c. si occidat tempore carentiae rationis (idèmq; est de occidente ex motu primo vehementissimae passionis, iracundiae, terroris, usum rationis evertente) non erit irregularis, ut expressè habetur *c. furiosus. Clement. un. de homic.* neque ejusmodi ulla indigent dispensatione, quando

quando postea usum rationis resumunt. Insuper etiam pueros impuberes, quamvis usu rationis pol-
lentes sive majores, sive minores septennio, nullâ
cenfurâ, nullâque poenâ (qualis etiam est hæc irre-
gularitas ex delicto) ab Ecclesia affici, generaliter
docent graves DD. & in specie generaliter ex de-
licto *Joan. Sanch. Castropal. aliis que citatis Diana*
p. 3. tr. 6. resol. 88. & p. 11. tr. 2. resol. 58. Tam-
bur. hic p. 2. lib. 10. tr. 4. c. 4. §. 3. fin.

II. Ex homicidio libera: exclusâ scilicet vi, vel
metu gravi extrinseco: occidens enim ex metu
gravi cadente in constantem virum ab extrinseco
incusso v. g. propriæ mortis, vel damni gravis; et
si adhuc graviter peccet contra Legem DEI, adhuc
enim voluntariè, cum metus voluntarium non
tollat; non tamen incurrit irregularitatem ex de-
licto, sicut nec excommunicationem, vel aliam
cenfuram, fortè pro tali casu latam: ut cum *Lean-*
dro, & aliis docet Tambur. cit. lib. 10. tract. 1.
de excommunic. c. 2. n. 2. & 7. Ratio est: quia
præceptum Ecclesiasticum non obligat cum tanti
mali periculo, ut latius docetur in materia de Legi-
bus. Qua ratione etiam vidi liberari ab irregulari-
tate ex defectu lenitatis militem Cæsareum, qui
neminem occiderat ex hostibus, nisi in uno con-
flictu; alioquin ipse occidendus à comilitonibus.

III. Voluntario directè: homicidium enim vo-
luntarium simpliciter inducens irregularitatem il-
lam ex delicto gravissimam Episcopo non dispen-
sabilem, debet esse directè, & in se voluntarium, vo-
lendo illud immediatè in te, aut factum in causa
proxi-

proxima applicata: ut si etiam sine expresso animo occidendi ictum sclopi, vel gladii in adversarii petus conjicias, qui enim causam tuam proximam mortis vult, nisi amens sit, vult etiam ipsam mortem. Quod si tamen supponas aliquem verè coram Deo, sive propter ignorantiam, sive stultitiam, vel aliam causam non advertisse ad mortem securam, nec de illa ullo modo dubitasse, certè coram DEO, & in foro conscientie nec homicida, nec irregularis erit: attamen in foro externo talis omnino pronuntiabitur & voluntarius homicida, & irregularis, ut cum aliis benè observat citatus Tambur. *tr. 4. c. 15. §. 7. n. 1.* Quotiescunque ergò quis directè nullo modo intendit, & vult homicidium, sed aliud opus tantùm, ex quo sequitur homicidium, jam non erit homicidium simpliciter voluntarium inducens hanc gravissimam irregularitatem, sed dicetur, homicidium casuale mixtum, leviozem irregularitatem inducens, ab Episcopo dispensabilem.

70 IV. Ex homicidio consummato, seu effectu secuto, non enim incurritur irregularitas ulla, si quis solum vulneret, aut quomodolibet occidere intendat, & intentet, si mors non sequatur (idèmq; est de mutilatione.) Ratio est: quia pœna decreta in jure ipso facto incurrenda, non incurritur, nisi propter delictum consummatum, & non attentatum tantùm. Communis DD. cum Filiucio *tr. 20. c. 1. q. 3.* Etsi contra sentiant singulariter Hugolinus, & Majolus, eo quòd in gravissimis delictis attentatio eandem pœnam fortiat *L. Divus. ff. de*

ff. de scariis. Sed hoc solum verum est de pœnis corporalibus, & civilibus, non item de pœnis spiritualibus, & Ecclesiasticis, qualis est irregularitas; de qua speciatim habetur in jure, quod non incuratur, nisi in casibus ipso jure expressis: exprimitur autem homicidium consummatum tantum, & non attentatum solum.

At, quid si quis ante mortem secutam jam pœnituit? v. g. venenum propinavi meo adversario, vel illum lethaliter vulneravi; sed antequam is moreretur, valida contritione me pœnituit facti: imò media diligentissimè adhibui, ne moreretur, mortuus est tamen, sumne irregularis? R. es sine dubio: quia ejusmodi pœnitentia coram Deo tuam delevit culpam, non autem abstulit dispositionem Ecclesiæ volentis homicidas ab Altari repellere. Lege Suarez de cens. disp. 44. Sect. 3. Coninch. disp. 18. dub. 8. Fillinc. cit. & alios passim.

At rursus inquis: Occidi omninò voluntariè hominem, sed planè invincibiliter ignoravi, ideò incurri irregularitatem, sumne tamen irregularis? R. Omnino es. Ita (contra aliquos RR.) communis DD. Suarez Sanch. aliisque citatis Bonacina de cens. disp. 7. q. 1. prop. 3. n. 4. Tambur. cit. c. 4. §. 1. n. 13. Ratio est: quia irregularitas hæc ex delicto, maximè homicidii, non est tantum pœna (sicut excommunicatio, aliæque censuræ, ideò secundum communem non incurrendæ ab ignorantibus illas) sed etiam est indecentia, inhabilitas, & impedimentum Canonicum, quo affectus non potest licitè Sacros Ordines suscipere, vel in susceptis

sceptis ministrare: atqui impedimentum Canonicum, etiam in pœnam institutum, incurritur, etiam si nesciatur; ut manifestum est in impedimentis dirimentibus Matrimonii, v. g. impedimentum affinitatis ex copula fornicaria cum consanguinea sponsi in primo, vel secundo gradu ante Matrimonium contractum, licet constitutum sit in pœnam delicti fornicationis illius, quia tamen simul est indecentia, ideoque impedimentum perpetuum, omnino incurritur, etiamsi sponsus ignoraverit, aut ignorantia facti illam esse consanguineam suæ sponsæ, aut ignorantia juris, nimirum ex illo debito oriri impedimentum dirimens ab Ecclesia annexum, ut apud omnes in confesso est.

II. *Irregularitas ex mutilatione.*

73 **H**omicidio voluntario quoad irregularitatem contrahendam æquiparatur mutilatio ipso jure *c. 1. de Clericis pugnantis in duello. & ult. de homicid. 6.* adeo ut sicut ex homicidio injusto voluntario seu casuali incurritur irregularitas ex delicto, sic ex simili injusta voluntaria, vel casuali mutilatione, & sicut ex homicidio justo à ministro justitiæ incurritur irregularitas ex defectu lenitatis, ita ex eadem simili mutilatione justa. Quare omnia dicta, & dicenda de irregularitate secuta ex morte, pariter intelligenda sunt de irregularitate ex simili mutilatione; nam propterea sæpius utramque comprehendimus sub uno nomine *d. formationis*. Unum tamen & alterum discrimen est inter irregularitatem ex homicidio, & ex mutilatione quoad

quoad dispensationem, ut patebit suo loco in fine capituli. Duo tantum hinc breviter explicanda sunt.

I. Quid est mutilatio inducens Irregularitatem?

Mutilatio est sola abscissio, seu realis separatio membri propriè dicti à corpore viventis; adeò, ut nec mutilatio propriè dicatur, nec hanc irregularitatem incurrat, qui solum vulnerat, secundum omnes; aut membrum aliquod frangit, aridum, vel inutile reddit, etiam totaliter, v. g. manum, pedem &c. contundendo, qui visum, vel auditum, imò rationis usum alicui tollit: dummodò membrum nullum amputet, vel physicè separet, quamvis gravissimè peccet. Ita Communis DD. apud nos infra citandos. Ratio solida est: quia nulla est adstruenda, vel inducenda irregularitas, nisi in jure exprimitur, seu adsit expressè jus ita decernens: atqui jura irregularitati solum subjiciunt physicam ac realem mutilationem, abscissionem, amputationem, detruncationem membri; nullibi autem solum debilitationem, seu moralem æquivalentem tantum amputationem: ubi enim illud jus, Canon, vel textus? ergo.

Non ergo audiendi *Majolus* simpliciter contrarium tenens, & *Suarez disput. 44. de cens. Sect. 2.* cum limitatione: si nimirum membrum omnino arefactum, nihil amplius juvat in corpore, eò quòd tunc moraliter, & æquivalenter censeatur moralis amputatio, & paria sint, aliquid non esse, atque omnino inutile esse: ideòque pari poena

na plectenda ubicunque: ac idem reputetur in jure Civili uxorem non habere maritum, & habere inutilem: & in jure Canonico *cap. 2. de translac. Episcop.* Prælatum Ecclesiæ inutilem, & nullum esse. Hoc quidem verum est speciali fictione juris, idque quoad aliquos effectus, certè non omnes; at verò pro irregularitate nullibi simile aliquid jura fixerunt: ergò nec fingendum à nobis, cum omnis irregularità. debeat esse in jure expressa, ut dictum.

76 *Dices.* Qui ita debilitat, ac inutile reddit alterius membrum, v. g. manum, pedem, brachium, oculos &c. ipsum alterum irregularem reddit et defectu corporis: atque alterum irregularem reddens, & ipse irregularis fit: ergo. Falsissimum est assumptum: nam qui filium spurium generat, illum irregularem reddit: & judex condemnans eum de infamia, ipsum irregularem reddit: illi tamen irregulares minimè fiunt; secundum omnes, falsum est ergo, omnes irregulares fieri, qui alios irregulares reddunt.

II. Quid membrum propriè, cujus abscissio irregularitatem inducit?

77 **M**embrum propriè est pars corporis viventis aliqua principalis peculiare in homine functionem vitalem obtinens, seu proprium distinctum munus gerens in corpore tanquam instrumentum propriæ & distinctæ operationis: ut manus tangendi, pes ambulandi, oculus videndi &c. juxta illud Apostoli ad Rom. 12. *in corpore multa mem-*

bra habemus, non autem omnia membra eundem actum habent. Et hinc breviter resolves.

I. Certum est apud omnes, oculos, aures, nares, nimirum totum instrumentum visus, auditus, & olfactus, linguam, manus, pedes, membrum martiale, esse membra propriè dicta, atque ejusmodi membra detruncantem contrahere irregularitatem: quia hæc patenter actum & operationem distinctam habent. His (contra Dian. & alios) Suarez. cit. Sayrus, Valentia, & alii meritò addunt mamillas mulieris; quia secundum Aristotilem, Galenum, & communem sententiam in iis sanguis convertitur in lac ad nutriendam prolem, quæ operatio distincta magni momenti est: mamillas autem viri non habere operationem distinctam omnes videmus: ideòque qui illas in se, & in alio (sicut & aliam partem carnis in genis, brachio, crure, tibia) amputaret irregularem non fore, omnes ferè consentiunt.

II. Certum est, capillos, barbam, dentes, labia, supercilia, digitos, nervos, & testiculos seorsim, non esse membra distincta, ideòque ejusmodi aliquid amputantem, vel evellentem, non contrahere irregularitatem. Communis DD. mox citandorum. Ratio est: quia hæc nullam propriam distinctam operationem habent, sed vel sunt ad solum hominis ornatum, vel ad actum secundario coadjuvant, vel insunt ad aliqua munia communia, vel secundaria, ut intuenti patet. Dixi autem digitos & testiculos seorsim; nam omnes digitos unius manus amputans, de quo mox iterum, THEOL. MORAL. PARS V. X vel

322 *Tract. V. in V. Præceptum Decalogi Cap. III.*
vel utrumque testem iniquè refecans, irregularita-
tem non effugit: nam uno solo deficiente non
tollitur generandi usus; tollitur autem deficiens
utroque, Sed de hoc vide dicta supra c. *prac. sub*
finem.

80 III. Insuper auriculam externam, seu cartilagi-
ginem externam, non aurem, id est, totum audien-
di membrum; item nasum externum, non nares,
id est, totum olfaciendi organum, non esse mem-
brum propriè, ideòque eorum amputationem non
inducere irregularitatem, docet satis communis
DD. cum Navar. c. 27. n. 206. *Molina, Avila,*
Fillincius aliisque congestis *Diana p. 4. tract. 2. re-*
sol. 16. & Tambur. hic c. 15. §. 16. n. 18. Ratio
est: quia auricula externa colligendo aliquantulum
sonos, & nasus colligendo, & stipando odores, se-
cundariò solùm, & minus principaliter adjuvant ad
audiendum, & olfaciendum, non omninò necessa-
riò; cum etiam sine illis audire possis, & olfacere,
etsi difficiliùs. Sententia omninò probabilis, & tu-
ta in praxi. Attamen *Sotus, Suarez, Layman, cit.*
meritò censent sententiam oppositam affirmati-
vam esse conformiorem SS. Canonibus, nimirum
etiam amputantem iniquè nasum, auriculam, imò
tunc digitum, vel testiculum, fieri irregularem;
cum SS. Canones absolutè mutilationem appellare
videantur, abscissionem cujuscunque partis orga-
nicæ, ob quam corpus humanum absolutè sua in-
tegritate privetur; & imperfectum, seu mutilum
reddatur; ac proinde eo casu saltem pro securitate
consultum sit petere dispensationem.

IV. Quid

IV. Quid ergo de amputante solum aliquam partem membri proprie dicti, eritne semper ab irregularitate immunis? Placet hic Regula tradita à Tamburino proximè citato *num. 21.* quando tanta, & tam notabilis est mutilatio partis membri, ut ratione ejus amputationis id, quod remanet, absolute non possit dici amplius membrum, aut simpliciter & physicè non possit habere illum usum, ad quem à natura institutum est, ut si cui omnes quinque digiti à manu amputentur, aut tres digiti cum dimidia manu, toties erit amputatio membri afferens irregularitatem: si secus, non erit. *Ratio Regulae est:* quia tantæ partis amputatio est vera, & absoluta amputatio membri; cum refecetur id, quod principaliter facit ad usum membri; ac talis non est amputatio digiti, auriculæ, nasi &c. At certè talis esset, si quis alterius pollicem simul & indicem detruncaret; ex hoc enim manus nimis notabiliter, & ferè in toto fit inepta ad munus suum exercendum. Idemque est de eo, qui tres digitos minores una cum parte manus correspondente abscinderet: qui alicui omnes dentes excuteret &c. *Tamb. ibid. num. 23.* At quid de eo, qui alicui non habenti amplius manum, vel pedem abscindat brachium, aut tibiam? Certè talem non fore irregularem, docent alii qui apud eundem *num. 9.* eò quòd non videantur habere peculiarem usum: id tamen rectè rejicit ipse: cum brachium, tibia, crus, sint magna pars membri serviens ad eum usum. Sed de his utique facis.

SECTIO. III.

De homicidiis voluntariis moraliter con-
satis, per mandatum, consilium, coope-
rationem quamcunque: & sua ir-
regularitate.

SUMMARIUM.

84. *Quis dicatur mandans, & quis consulens homicidium*
85. *Differunt hi in hoc 1. quod mandans alicui homicidium*
eo facto, nihilominus incurrat irregularitatem
et si alter sine ejus mandato tamen certo occidit
non sic consulens, &
86. *II. Quod contra mandans mandato suo sufficienter*
revocato, a reatu homicidii, & irregularitatis securus
fit, et si nihilominus alter homicidium exequatur
non sic consulens revocato suo consilio, tamen
87. *Et hic quoque consilio suo sufficienter revocato, a quo pro-*
babilius, & ab irregularitate, & ab onere restitu-
tionis immunis erit, si homicidium nihilominus
sequatur.
88. *Vsque ad n. 92. resolvuntur dubia specialia de mandan-*
te homicidium, quoad irregularitatem.
92. *Pariter Vsque ad n. 97. circa eandem irregularitatem*
resolvuntur varia & specialia de consulente homici-
dium.
97. *Peccatum homicidii contra justitiam cum onere restitu-*
tionis, & irregularitatem incurrit omnis, & licet
ille contentens, qui consentit in homicidium suo
nomine & intuitu patrandi tantum, effectu secuti
98. *Non vero, qui nudè consentit in homicidium sine ullo suo*
intuitu patrandum, aut etiam suo intuitu jam pa-
tratum, approbando &c.
99. *Omnis etiam auxilians positivè quomodolibet, sive pro-*
priis manibus percutiat, vulneret &c. sive alio mo-
do juvet, praeter peccatum homicidii insuper obligat
ionem restitutionis, & irregularitatem incurrit.

100. Vsque ad n. 105. resoluuntur varii casus, quando plures sive simul, sive successivè eundem vulnerarunt, postea mortuum &c.
105. Vsque ad n. 109. Quando fiant, vel non fiant irregulares, qui occisuro dant, vel vendunt arma, pharmaca, venenum &c.
109. Quid de eo, qui se associat, assistit, vel comitatur occidentem? &
110. Quid de illo, qui occisuro indicat, vel prodit occidendum?
111. Vsque ad n. 116. Obligati ex Charitate tantum impedire homicidium, & quacunque de causa, etiam ex odio, vel vindicta, non impediunt tantum, merè negativè se habendo, solum permittendo, nec obligationem restitutionis, nec irregularitatem, nec alias pœnas incurrunt.
116. Bene verò obligati ex justitia impedire, si non impediant;
118. Qui omnes præter homicidii, & restitutionis reatum probabilius etiam irregularitatem incurrunt.
119. Regula probabilis Recentiorum.
120. Vsque ad n. 124. afferuntur exempla varia pure omissionis.
124. Vsque ad n. 128. afferuntur exempla alia omissionis non pure.

Cooperationes ad homicidium injustum voluntarium, seu directè volitum, & intentum, quemadmodum ad quodvis aliud damnum injustum proximi, vulgò numerantur novem vulgatis verbis comprehensæ: *Fussio Consilium &c.* ex professo latè explicatæ in materia de Restitutione rr. 4. c. 3. *Secl. I. per totum*, sed hic necessariò percurrendæ, & ad casus particulares, maximè quoad irregularitatem incurrendam applicandæ sunt, sit

ASSERTIO IV.

83 **O**mnis alteri ad occisionem hominis voluntariè, directe, quovis modo positivè vel negativè operans, etiam non secuto effectu, absque controversia peccat mortaliter contra *Justitiam*, vel saltem contra *Charitatem*: at effectu secuto, semper contra *Justitiam* cum obligatione restitutionis, & irregularitate contracta. Mandans, mandato ante effectum non revocato. Consulens alioquin non facturo, probabilius etiam consilio revocato. Consciens in homicidium suo nomine patrandum tantum, non aliter. Auxilians positivè quovis modo. Etiam non impediens, cum ex *Justitia* tenere secus est, si ex *Charitate* tantum, dummodo omnia pura sit. Hæc Assertio quoad rationem peccati mortalis generatim nimis manifesta ex generali doctrina de scandalo, & cooperatione ad peccatum alterius, de quo fusè jam supra c. 1. Quoad peccatum contra *Justitiam* & restitutionem, patet ex aliis dictis generalibus de *Restitutione*. Utrumque tamen hic semper comprehendam sub nomine *homicida* & *irregularis*; quocunque enim casu in homicidio peccatur contra *Justitiam* cum obligatione restitutionis, etiam incurritur irregularitas, & econtra; excepto uno & altero raro casu, quos suis locis diligenter narrabo. Quoad irregularitatem autem incurrendam à verè cooperantibus ad homicidium constat claro Jure toto c. *sicut dignum de homicidio*. De hac ergo potissimum specialia explicanda sunt.

§. I.

Mandans &c. Consulens &c.

Mandans dicitur, qui jussu, & autoritate movet, & impellit ad homicidium suo ipsius mandantis nomine, & intuitu patrandum. Consulens verò dicitur, qui suasu vel rationibus alterum movet ad homicidium sui ipsius, cui consultitur, intuitu & comodo patrandum: eoque differunt mandatum, & consilium, quòd mandatum fiat in gratiam mandantis, consilium verò fiat in gratiam & commodum alterius, cui consultitur, ut optime declarat Bartholus in L. non solum ff. de Jeuniis, ab omnibus receptus, dicens: *Mandator dicitur ille, qui mandat delictum committi propter se ipsum mandantem & ad satisfaciendum voluntati suae. Persuasor dicitur ille, qui persuadet alicui propter ipsum, cui fit persuasio, & ideo non curat, quibus verbis utatur, sive dicat, mando, sive rogo sive quibuscumque verbis.* Hæc ille. Et hinc licet generaliter certissimum sit, & mandantem, & consulentem, seu suadentem & consulentem, seu suadentem malitiosè homicidium, effectu secuto, esse verè homicidam, & irregularem, ex claro textu cit. Item censuras & pœnas aliàs tali homicidio decretas incurrere, v. g. excommunicationem, si occisio sit Clerici, fœtus animati, aut facta in duello. Duplex tamen est differentia in Assert: expressa.

1. Differentia.

85 **S**I alicui mandes, ut hominem occidat, & ille præcepto mandato in gratiam tui ipsum occidat, licet is jam antea conceptò occidendi propolitus, etiamsi tu nihil mandâsses, nihilominus certò hominem occidisset, tu tamen irregularitatem non effugies. *Ratio est:* quia mandatò tuò effecisti, ut jam in tuo nomine homicidium patratum sit, tibi que ut causæ imputetur, quòd aliàs alieno libito factum fuisset. Quòd si verò alicui suadeas homicidium, jam antea ad occidendum omnino resolutò, & determinato per se ipsum, ut nihil omnino tuò consiliò in proposito confirmatus fuerit, tu ad irregularitatem immunis eris, & solus alter occidens incurret; quia nimirum tuò consiliò factò non in tui, sed alterius gratiam, jam aliàs certò occisurò, nihil omnino effecisti, neque ad occisionem effectivè concurristi: ut communiter notant DD. Quòd si tamen ille antea propositum non omnino determinatum concepisset, quod tu maligno consilio tuo magis confirmâsti, certè irregularitatem non effugies, quia jam causâ fuisti, ut homicidium fieret, alioquin fortè non futurum. Si dubites, an tuo consilio ipsum permoveris, nec ne, securò homicidiò, te irregularem fore non dubites, ut dicam in *Subsectione*. At ais, fateor ex meo mandato, consilio, suasu, Titius occidit Cajum inimicum, ut si ego non consuluissem, vel mandâssem, certò consuluisset, vel mandâsset alius: sumne tamen homicida, & irregularis? Ita, ne dubites: sicut esset alius, loco tui consulens, vel mandans, quia nunc

tu defacto moraliter ad occisionem concurriffi, & sicut, si tu aliquem physice occideres, quem tamen te non occidente, certè occideret alius, non ideo vitares notam homicidæ, & irregularis, ita etiam, si moraliter mandato, vel consilio occidiffi.

II. Differentia.

Contra verò, qui mandatum alteri datum, an-86 te ejus executionem seriò revocat, expresse, vel tacite, dummodo revocatio ad notitiam mandatarii pervenerit, à reatu homicidii, & irregularitatis securus est, etsi nihilominus alter homicidium exequat, quia nimirum mandato in ipsius mandantis gratiam facto, seriò revocato, si alter nihilominus occidat, non potest amplius censerì executio mandati, vel mandantis nomine factum homicidium, sed alterius malitiosi proprio nomine & motu commissum; revocatione enim tui mandati alteri cognita, nihil tui consensùs in ipso remanet. Idque verum censet Tambur. hic sæpè cit. l. 10. de cens. tr. 4. c. 15. n. 9. etiamsi fide solis verbis, tamen sufficienter significantibus, revocaveris. Quando enim tua fictio (ut supponimus) mandatario non est cognita, ipsa verba externa sunt sufficientia ad extinguendum in ipso tuum mandatum. Cæterum si revocatio tui mandati non pervenit ad mandatarium, isque occidat, te fore irregularem, non est dubium; quia tunc tuum mandatum, adhuc remanens in mandatario, revera est causa mortis alterius, ut in simili, & alia plura mox dicam in specialibus mandantis. At verò, qui alteri maligno consilio persuasit, ut ho-

X § minem

minem occidat, solum movendo voluntatem, hortando, instigando, sive etiam movendo intellectum rationibus propositis, v. g. indecorum esse non vindicare talem injuriam &c. etiamsi postea serio revocet consilium, & rationes suas refutet, alter autem sibi amplius persuaderi non sinat, sed homicidium consummet, suavor etiamnum irregularitatem incurret: quia nimirum consilium factum est in gratiam occisuri, velut motu ipsi impresso per adhortationes, & rationes propositas, ut in sui commodum occidat, alias non occisurus, adeoque quantumvis postea revoces nihilominus causae homicidii secuti censeberis: neque enim in tua potestate est, motum illum maligni consilii alteri impressum in sui commodum, revocare, nisi alter acquiescere velit. Quemadmodum, qui jam sagittam emisit, lapidem projecit, venenum propinavit occidendi causam, quantumvis interim ante occisionem revocet, & poeniteat, atque a peccato absolvatur, nihilominus secuto homicidio irregularitatem, imò & excommunicationem, & alias poenas incurrit. Ita communius, & tutius docent graves DD. Navarr. c. 27. n. 33. Tolet. lib. 1. c. 85. Less. lib. 2. c. 13. dub. 3. n. 17. Mol. tom. 3. tr. 2. disp. 731. & probabiliorem censet Laym. lib. 1. tr. 5. p. 2. c. 5. n. 7.

37 Nihilominus aequè probabilis, & tuta videtur opposita sententia, etiam multorum, & gravium DD. Innocent. in c. ad audientiam S. Antonii. Sylv. alii cum Petro Navarr. lib. 3. c. 4. n. 27. Filhiuc. tract. 20. c. 2. q. 3. & probabilem putant Less. cit.

cit. & Dian. p. 3. tr. 5. resolut. 84. & p. 2. tr. 2. re-
sol. 14. Et valde probabilem censet ipse Laym. mo-
do cit. Nimirum talem consulentem, postquam
consilium suum serio revocavit, & nihil prætermi-
sit, quæ ad dissuadendum, & impediendum homi-
cidium necessaria videbantur, & si alterum videat
perseverare in eadem voluntate, alium neci desti-
natum moneat, ut sibi caveat, quod certe tenetur
(saltem ex Charitate) postea nihilominus secuto
homicidio, immunem esse ab irregularitate, & con-
sequenter etiam ab onere restitutionis (& secun-
dum communissimam etiam ab excommunicatio-
ne in casu, quo incurrenda esset) Ratio est, quia ta-
lis fecit, quantum potuit, ut malum suum consi-
lium everteret, & destrueret, adeoque executor
tunc non debet censeri ejus consilio fuisse impul-
sus, sed potius suâ malitâ, & pertinaciâ. Alia lon-
gè est ratio de sagitta, lapide, veneno, in exemplis
allatis, quia hæc sunt causæ naturales, quæ scil. ap-
plicatæ, naturaliter, & necessariò operantur, quan-
tum possunt, quas proinde impedire non est omni-
nò in nostra potestate. At verò alieno consilio per-
suasus ad occidendum, vel quodvis aliud malum
patrandum, est causa moralis & libera, quæ con-
trariis rationibus potest à concepta semel sententia
dimoveri, & in malis debet; quare si dissuadens
faciat, quod potest, alter verò dissuasionem non re-
cipiat, effectus secutus illius malitiæ, non suavis
adscribi debet. Ego huic sententiæ in foro con-
scientiæ omnino acquiesco.

Spe

88 I. Mandans homicidium irregularitatem contrahit, quoties ex vi mandati sui homicidium ab ipso intentum, saltem quoad substantiam secutum fuit, etiamsi mandatarius modum ab ipso præscriptum non servet, v. g. mandâsti Titio occidere inimicum tuum, tali loco, tali die, tali medio, cum sclopeto, ipse autem occidit alio loco, alio die, alio medio v. g. veneno &c. certè irregularis es, quia tua jussio substantiam posuit mortis. Contra: tu mandâsti Titio, ut occideret Petrum, ipse verò per errorem occidit Paulum: certè irregularis non es, quia ad occisionem Pauli tu nullum consensum profuisti, illudque homicidium minimè à te fuit intentum, imò nec prævisum; atque ita declaratum fuisse in S. Congregatione Cardinalium refert *Farinac.* apud Tamb. §. 8. n. 19. *cit.* & habetur in novissima editione Conc. Trid. *Sess. 14. c. 7. de Reformat.*

89 II. Certum est ex dictis, te non fore irregularem, nec homicidam, quando certò constat, mandatarium ex tuo mandato nec fuisse omninò motum ad occisionem patranda, nec factum esse animosorem, vel severiorem ad occidendum, sed prorsus eodem modo & motu occidit, ac si tu non mandâsses. At verò; si de hoc non constet, sed dubium sit, te fore irregularem, constabit ex dicendis in subsequēt. At rursum: quid si ignores, an mandatarius hoc tuum mandatum acceperit, seu acceperit, vel non, an verò recusaverit, occidit enim nullo signo dato mandati tui repulsi, unde tu nescis,

nescis, an ex tuo mandato, an verò ex alterius, vel propria voluntate; v. g. ob acceptam injuriam is hominem occiderit, erisne adhuc irregularis? R. quod sic Navar. c. 17. n. 23. Joan. Præp. q. 5, de irreg. dub. 8. n. 63. & alii cum Tamb. cit. 9. 8. n. 12. Ratio est: quia dum mandasti homicidium, jam cogitasti, vel saltem suspicatus es, illud patrandum à mandatario, & tamen illud non cavisti revocando mandatum, ut debuisti: ergo adhuc teneris ex mandato, semper enim quis tenetur ex mandato, quando illud, re-integra, expressè, vel tacitè non revocat; aliud est, si mandatarius post longum tempus, postquam novit te in amicitiam rediisse cum illo inimico, aut ex nova causa, seu propria inimicitia illum occideret, tunc enim non censetur occisio fieri ex tuo mandato.

III. Quòd si mandatarius ab initio quidem respuat tuum mandatum, de occidendo homine, deinde verò te nesciente, mutato animo, illud accipiens, hominem occidat, erisne tunc homicida, & irregularis? R. cum distinct. 1. Si enim tu audita primâ repulsâ mandatum tuum sufficienter revocasti, dicens v. g. placet tua conscientia, ne ergo te in hoc negotio immisceas, nihil attentes &c. jam ex hac sufficienti revocatione liber es à mandato, & irregularitate. 2. Si verò tunc sufficienter non revocasti, v. g. dicendo: video te nullius animi esse, inveniam benè alium: relinque, si non placeat mihi gratificari in hoc &c. jam altero adhuc occidente, reus eris mandati, homicidii, & irregularitatis: quia mandatum tuum sufficienter non re-

voca-

vocatum, adhuc operatum fuit. 3. Si denique nihil dixisti, nec dedisti signum, quod repulsam illam acceptes, adhuc irregularis eris, secuto homicidio quia ex illo tuo silentio non censetur sufficienter revocatum esse mandatum, sed remanere adhuc impressum mandatario, vi cuius postea fit occisio. Ita ex Suarez. *de Cens. d. 44. Sect. 3. n. 9. & alii Tamb. cit. §. 8. n. 14. n. 15. & 16.*

91 IV. Quid si tu quidem ex parte tua mandatum occidendi sufficienter expressè, & seriò revocasti, at verò. 1. Mandatarius non percepit revocationem ob distractionem mentis, v.g. interludendo, fabulando &c. 2. Mandatarius non putavit revocantem te seriò loqui, & ex animo, sicque adhuc occidit ex vi mandati, quòd in te perseverare putat. 3. Mandatarius percepit, & acceptavit quidem tuam revocationem, sed deinde mandati tui memor, & revocationis oblitus oblatâ occisione adhuc occidit. 4. Denique tu poenitens mandati tui, non potes quidem revocare, vel admonere mandatarium de tua revocatione, potes tamen (tuncque ex iustitia deberes) admonere occidendum, ut sibi caveat & tamen non admones, sicque adhuc vi mandati tui occiditur. Quid Juris in his casibus? in his quatuor casibus mandantem esse verè homicidam, & contrahere obligationem restitutionis, meriò docet Lugo *disp. 19. de Justit. Sect. 2. à n. 29.* Et consequenter ego cum Tamb. cit. n. 24. iniero etiam incurrere irregularitatem: Ratio clara est: quia in omnibus istis casibus, si attentè consideres, occisio à tuo tandem mandato efficaciter con-

sequi-

sequitur. Secus dicendum videtur in casu, quando tu mandatum tuum de occidendo inimico serio, & expresse revocasti apud mandatarium, isque persistens in pertinacia sua, adhuc occidit, te sciente, at non consentiente? sed tamen, cum sine gravi tui incommodo posses, saltem per alium, non præmones occidendum, ut sibi caveat hoc casu, etsi irregularitatis reum te faciant. *Suarez, Turrian. Hurt. Corneus, apud Dian. mox cit. ed.*, quod adhuc ex vi mandati tui videatur occidi alius: Probabilius tamen ab irregularitate te liberant *Henriquez, Sayrus, Avila*, alii cum *Less. lib. 2. c. 13. dub. 3. n. 18. Dian. p. 4. tr. 2. res. 14. Tamb. cit. n. 23.* Ratio est, quia tunc non teneris admonere occidendum ex Justitia, jam enim mandatum tuum ex parte tua sufficienter revocasti, ut proinde occisio re ipsa non sequatur ex vi mandati tui, sed ex mera pertinacia, & mala voluntate mandatarii, ut supra dictum est, Teneris ergo tunc solum ex Charitate admonere occidendum: adeoque non admonendo solum peccasti contra Charitatem, non contra Justitiam, ideoque sicut nullam restitutionis obligationem, ita neque irregularitatem incurristi; ut patebit ex generalibus dicendis §. 4.

Specialia de consulente homicidium.

Dicta modò de mandante, pleraque etiam ap-92
plicanda sunt consulenti, & de utroque pro-
certo habendum, tam mandantem, quam consu-
lentem homicidium, mandato, vel consilio non re-
vocato, quacunque de causa effectu secuto, irregu-
larem fieri, quantumvis ipsum interea pœnituerit
man-

mandati vel consilii sui mali. Exempl. gr. Jussi vel consului occidi Petrum, sed re integra me valde poenituit consilii, vel jussionis meae, facta etiam confessione Sacramentali, quia tamen non potui revocare, & admonere alterum, forte nimium distantem; interea ipse ex vi consilii, vel mandati mei homicidium patravit, sine dubio sum irregularis, sicut & restitutioni obnoxius: quia hic non attenditur status tuus praesens peccati, vel gratiae, sed causa homicidii, quam dedisti: at hic per tuum mandatum, vel consilium non retractatum, etsi sine praesenti culpa tua, jam dedisti causam, ex qua secutum est homicidium: ut jam semel notavi, & infra de homicidio casuali indirectè voluntario iterum notabo. Jam quoad specialia.

- 93 I, Consulens etiam irregularitatem incurrit, quandocumque ex vi consilii sui sequitur homicidium determinatum quoad substantiam, sicut modo de mandante explicatum: quibuscumque deinde verbis utaris, sive voluntatem moventibus, hortando, instigando, palpando, reprehendendo ejus ignaviam; sive intellectum instruendo, rationes, motiva, media proponendo, vel docendo: v. g. si Titio injuriâ affecto, dicas: verè leges Nobilium statuunt, imminui existimationem viri, nisi ultione vel duello deleatur injuria: si feminae à te, vel alio imprægnatae dicas: hoc vel illud pharmacum expellit foetum animatum; si Titio meditantis occisionem sui inimici, tu suggeras modum, quo possit adversarius imparatus occultè, vel per insidias occidi; & similia sexcenta; secuta occisione vi verborum

borum tuorum omnino homicidii, & irregulari-
tatis notam incurres: prædictis enim, & similibus
loquendi modis vera materialis causa homicidii
fuit, ut observant DD. passim.

II. Tibi jam resolutò occidere Titium, suadeo, 94
ut occidas alio modo, quàm volebas: v. g. volebas
eum occidere gladio vel sclopeto consulo, ut po-
tius occidas veneno, isque factus consilium sic
occidit, summe ego homicidii & irregularitatis
reus; & cum distinct. si modus occidendi à te pro-
positus fuit, ut celerius, audacius, vel securius ego
occiderem irregularitatem non efugies, quia con-
curristi ad substantiam occisionis, vel ejus accele-
rationem. Si autem suasio tua non fecit occisio-
nem deteriorem, vel occidem animosiorè, vel
securiorem, meritò ab irregularitate liberat te
Tamb. cit. §. 8. n. 29. quia jam non concurris ad
substantiam occisionis, à loquin certò faciendæ, sed
præcisè ad modum; hinc à fortiori, si tibi sua-
deam, ut occidas nas, quem volebas occidere ad-
huc hodie, dummodò cras fortè data occasione
meliori, non animosius, vel securius occidas, quàm
occideres hodie, non ero irregularis; quia sic po-
tius conservo vitam alterius, quàm auferam. Vide
Dian. p. II. tr. 8. ref. 42.

III. At quid si suadeam, ut occidas meliori 95
morte, quæ tamen sit celerior: v. g. volebas occi-
dere maleficio gravia & diuturna tormenta afferen-
te, ego suasi, ut gladio occideres statim; volebas
diu excruciare, conscindere paulatim singula
membra, suasi ut occidas unico vulnere per præ-
cor-

338 *Tract. V. in Præceptum Decalogi Cap. III.*
cordia, vel capt? R. cum dist. si motus Charitate & misericordia erga occidendum ita facias, reum irregularis rursus te non facio, cum Tamb. c. 15. §. 8. n. 31 quia pia Mater Ecclesia non videtur velle tam gravi poena punire eum consulentem minus malum, ut evitetur majus, quod certe malum non est, ut videbimus suo loco; nam ob eandem rationem Doctores passim asserunt, non incurrere excommunicationem, nec irregularitatem eum, qui volenti Clericum occidere, suadet, ut potius solum veberet vel mutilet. Quod si verò ita suadeas malo: v. g. quia vis quantocius illum hominem tibi inique extinguere, aut locius hereditate potiri aut etiam ne occidens in manus Judicum deveniat & jam te irregularem pronuntio cum eodem ibid. n. 32. & n. 33. quia tunc non potest præsumi intentio modo dicta piæ Matris Ecclesiæ.

96 IV. Quidam damnatus ad mortem volebat ad Superiorem Judicem appellare, dissuasi, ne appellaret, unde ejus mors saltem longecitius, quam si appellasset, secuta est, sumne irregularis? affirmant sanè DD. communius, & nos indicavimus *cap. preced. n. 51. de Irreg. ex defectu lenitatis* (eò non spectat casus iste.) Verùm juxta probabilem Regulam Recentiorum ibidem in fine Sect. declaratam, ita distinguendum est: si enim ipse Judex, Advocatus, vel minister Justitiæ, ex officio agens ita dissuadet, certum est incurrere irregularitatem ex defectu lenitatis. At verò, si privata persona, Theologus, Confessarius, aut etiam ipse Judex, ut

privata persona agens, ita diffuadeat ex bono motivo; utpote quia appellatio esset injusta, frivola, inutilis, vel etiam pernitiōsa futura, nullam incurrit irregularitatem; non ex delicto, quia non peccat; non ex defectu lenitatis, quia hi non agunt, ut Ministri Justitiæ: si tamen temerè, & sine ratione appellationem diffuadeant, & impediunt, utique peccant, & secuta vel accelerata morte, rei consequenter irregularitatis erunt: & hoc sensu ita à nobis supra concessum est ex communi DD.

§. II.

Consentios in homicidium suo nomine patrandum, non aliter.

97
 Quamvis rursus certum sit, omnem consentium ac ratihabitionem homicidii patrandi, vel jam patrati (quo etiam spectat *palpans*, id est, laudans, blandiens, vel gratulans de tali facto) esse peccatum mortale, saltem contra Charitatem, ut initiō generaliter prædixi. Speciale tamen homicidii peccatum contra Justitiam cum obligatione restitutionis, & irregularitatem incurrit *omnis* & *solus consentiens in homicidium suo nomine patrandum tantum, secuto effectu*: talis enim censetur saltem virtualiter, & æquivalenter mandans, ut præcedenti initiō notavi: imò etiamsi tacitè solum consentias, v. g. si affirmanti in tui gratiam se hominem necaturum, credas, ab ipso futurum esse, neque contradicas, & impediās, cum possis. *Arg. cap. constitutis 1. de Testibus L. in delict. ff. de noxialibus action.* Molin. aliisque cit. Laym. lib. 3.

lib. 3. tr. 3. p. 3. c. 4. num. 5. Item si te rixante cum alio, amicus adveniens alterum in tui gratiam occidat, te, cum facile possis, non prohibeat. *Arg. c. Petrus de homicid. & ibidem Abbas, & DD. communiter cum Laym. cit.* Ratio est: quia talis consensus, sive expressus sive tacitus, censetur moralis cooperatio ad homicidium, & causa illius per modum mandati, consequenter irregularitatem inducet, nisi contradicatur saltem exterius, ut in simili superius notavi.

98 Non ergo homicida erit, neque obligationem restitutionis, neque irregularitatem contrahet, sed neque excommunicationem (in casu, quo homicida alias incurrere deberet) incurreret: Inprimis nudè consentiens in homicidium patrandum ab alio absque ullo sui intuitu, neque ullo modo sui nomine, vel commodo patrandum, absque ulla alia positiva cooperatione, & seclusâ obligatione Iustitiæ homicidium illud impediendi: Ratio est: quia, ut supponitur, talis consensus nullo modo inducit in homicidium; quippe, quod æquè fieret sine illo consensu merè per accidens & concomitantè adveniente: neque ad talem consensum ullo Jure facta est extensio irregularitatis, excommunicationis, vel alterius pœnæ homicidio decretæ. 2. Multò minùs ergò incurrit, qui homicidium non suo nomine, vel sui intuitu factum ab alio, solum consensu subsequenti approbat, laudat, palpat, & velut ratum habet, ob eandem rationem; imò tunc non potest ratificare, quia ut dicitur in Jure c. cum quis, de sent. excomm. *Nemo*

rati-

ratificare potest, quod suo nomine gestum non est. Sed neque 3. eam irregularitatem incurrit, aut excommunicationem (exceptâ solâ excommunicatione ob occisionem, vel percussionem Clerici) incurrit, qui homicidium, etiam suo nomine, sui-que causâ jam patratum ab alio, postea solum ratum habet, commendat, approbat: uti contra Navar. Sylv. Mol. & alios, docet comunior, & verior DD. sent. Gloss. inc. si quis viduam, d. 50. Covar. Avila Hurt. alii cum Layman. lib. 3. tr. 3. p. 3. 1. 4. num. 6. Lugo d. 10. de Justit. Sect. 2. n. 34. Dian. p. 4. tr. 2. res. 13. Ratio est: quia irregularitas, sicut & obligatio restitutionis, solum imponitur ob delictum commissum, vel cooperationem ad illud: sed is; qui solum ratum habet homicidiũ jam antea commissum, nec potest censerì illud commississe, nec ad illud cooperatus esse: ergo non incurrit illas pœnas. Et universaliter, pœna decreta in aliquod delictum non comprehendit ratihabitionem illius, nisi in casibus à jure expressis: non autem extenditur irregularitas ad ratihabentes in ullo jure; licet extendatur excommunicatio in ratihabentes percussionem, vel occisionem Clerici suo nomine factam: c. cum quis de Sentent. Excomm. in 6. ergo &c. Quodd verò dicitur Regulâ Juris. 10. in eodem 6. ratihabitionem retrahit, & mandato non est dubium equiparari; verum est universaliter in favorabilibus tantum; ut quando agitur de valore contractuum, in negotiis utiliter gestis pro altero; non item in odiosis, & pœnali- bus, nisi quatenus talis æquiparatio facta est ab

ipso Jure : facta autem solum est in ordine ad incurrendam excommunicationem ex percussione Clerici : nullibi autem facta est in ordine ad contrahendam irregularitatem , aut alias excommunicationes , aut pœnas , ut rectè respondent DD. cit.

§. III.

Auxilians positivè quovis modo.

Quicumque actu , & positivè cooperantur ad homicidium , quomodocunque , sive propriis manibus percutiant , sive non ; sive solum detendant ipsum homicidam , sive alium impediunt , se defendat , sive solum animent homicidam , aut solum assistant in ejus favorem , sive homicidæ arma præbeant , sive hæc auferant occidendo &c. his enim & similibus omnibus modis fit vera vel physica , vel moralis cooperatio , & auxiliatio ad homicidium : ideoque præter peccatum mortale , talis incurrit irregularitatem , sicut & obligationem restitutionis pro rata , imò in solidum in defectum aliorum ; & excommunicationem in casu , quo decreta est : constat *ex cit. c. sicut dignum §. illi , de homic.* his verbis : *Constat ab homicidii reatu immunos non esse , qui occisoribus opem contra alios prestare venerunt : & consequenter etiam immunes non erunt à pœnis homicidæ decretis.* Quando ergo plures ita actu & positivè proximè cooperantur ad homicidium , secuto effectu , omnes sunt irregulares , etiamsi unus tantum lethaliter vulnerasset , cæteri non lethaliter , vel nullo modo vulnerasset , imò etiamsi nullus omninò vulnerasset lethali-

lethaliter, dummodò ratione istorum vulnerum mors postea sequatur, omnes tamen ceteri tanquam auxiliantes, & cooperantes fiut irregulares, ut ex communi notat Filluc. rr. 20. 4. 9. 7. Sed claritatis causâ percurro aliquos casi in particulari, qui quidem plerique spectant ad homicidium physicè patratum potius, quam moraliter causatum, hic tamen aptum locum habent.

I. Plures eundem vulnerantes postea mortuum.

ITitius, Cajus, Sempronius, & ego comuni consilio & consensu commiscuè graviter, vel leviter vulneravimus Antonium, uno vel altero lethali vulnere inflicto; siquidem non appareat quisnam inflixerit, & omnes de eo dubitent; omnes esse irregulares, non est dubium ex dictis. At, ego certus sum, me non inflixisse lethale vulnus, vulneravi enim solum in brachio, in crure posteriori: sumne tamen irregularis? certè es, si, ut suppositum est, communi consilio, & communi pacto cum aliis aggresso facta est; quandoquidem audacior ex comitatu tuo factus est, qui lethale infixit: & regulariter in pluries vulnerato mors sequi solet ex communi coactione omnium vulnerum. Si autem nihil horum adsit, & certus sis, te nullo modo concurrisse ad mortem tuo levi non lethali vulnere, non erit caput, unde fias irregularis.

II. Plures similiter vulneravimus Titium, sed singuli leviter nullo prorsus extante vulnere lethali:

li: nihilominus Titius ob multum sanguinem ex illis tot levius vulneribus effusum, aut ob febriculam ex his vulneribus proventientem, brevi mortuus est: omnesne sumus irregulares? Estis omnes: quod certum est, omnes vulnerasse, & certum est, ex illis vulneribus, tamque multis concussis, vel ut gmine factum Titium fuisse interemptum. Ceterum, si vulnere levi à te inflictio superveniat alia mortis causa non praevisa, spectabit ad homicidium casuale, de quo suo loco inferimus. Sed interim aui adhuc unum aut alterum casum.

102 III. Ego leviter Petrum vulneravi v. g. in dextero brachio, vel pede, sed is postea à superveniente alio inimico vel eò, quod meo vulnere debilitatus se defendere, vel fugere non potuerit, graviter vulneratus, deoque mortuus fuit: sumne irregularis ego? R. cum dist. si nullum consilium etiam commune cum altero inimico Petri habuisti de eo vulnerando, nec de illo inimico superventuro cogitasti, dubitasti, vel suspicatus es, reus irregularitatis, & restitutionis non eris: quia omnino praeter opinionem, consensumque tuum homicidium factum est. At verò si communicato consilio egisti, aut etiam non communicato consilio, periculum praevidisti, & non cavisti, omnino reus erit homicidii, & irregularitatis; jam enim homicidium directè, vel indirectè voluntarium, etiam tibi imputabitur. Ulterius hic applicare potes distinctionem mox dandam casu sequenti. Audi ergo difficilius confitentem reum.

IV. Ego

103

IV. Ego heri lethaliter vulneravi Paulum, pro-
 babilius, imò certò intra duos vel tres dies inde
 moriturum: sed ecce! nullò comunicatò consi-
 lio, ex improvìso superveniens alius inimicus Pau-
 li, novo lethali vulnere confodit, trajecit, occidit
 (casus frequens in bello post conflictum) summe
 irregularis? ita esse, absolutè pronuntiat Covar. in
 Clement. §. furiosus. p. 2. §. 2. hac ratione: ille, qui
 reus est homicidii Jure Civili, est etiam irregularis
 Jure Canonico: at percutiens aliquem vulnere le-
 thali, ex quo scilicet percussus certò sit moriturus,
 tenetur reus homicidii Jure Civili sic enim habet
 textus L. ita vulneratus ff. ad L. Aquiliam. *Lege
 teneri estimati sunt non solum, qui ita vulnera-
 sunt, ut confestim vitâ privarent, sed etiam hi, quo-
 rum ex vulnere certum est aliquem vitâ excessu-
 rum.* Sic ibi; ergo talis etiam Jure Canonico tene-
 bitur irregularitatis reus. Sic ferè discurret iste Do-
 ctor. Sed quidquid sit de minori, & sensu illius Le-
 gis; certè major universaliter vera non est, nam si
 quis à te lethaliter vulneratus per miraculum sana-
 retur, jure civili erit plectendus ut homicida; at Ju-
 re Canonico irregularis non erit, quia vulneratio
 actu mortem non attulit. Contra dubius de facto
 homicidii jure Canonico irregularis est, ut mox
 videbimus in *Subsect.* nunquam verò plectendus est
 ut homicida. Idemque est de Judice torquente
 reum modum torturæ excedente, unde reus mo-
 riatur: Jure enim Canonico clarè irregularis est: at
 Jure civili non punietur pœnâ homicidæ, sed aliâ
 longè mitiori.

Y s

Resp.

Resp. ergo cum distinct. vel enim secundus percussor statim occidit, seu ita percussit, transfodit, trajecit, ut is statim mortuus sit: & tunc tu primus percussor liber eris ab irregularitate, eamque solus secundus percussor contrahit. *Ratio clara est* quia tunc mors nullo modo ex vulnere à te inflicto secuta est, quippe quo vulneratus Paulus adhuc uno aut altero die vixisset, & fortè, saltem miraculose, sanari potuisset: at verò, si Paulus non statim ex secundo vulnere, sed post utrumque vulnus acceptum ex intervallo, v. g. uno vel medio die post mortuus sit, ambo vos percussores irregulares eritis. *Ratio est*: quia tunc revera mors non sequitur ex solo secundo vulnere, sed etiam ex primò à te inflicto: ambo enim vulnera communi actione lethali concurrunt ad mortem inferendam, vel certè accelerandam. Ita meo Judicio sapienter *Tamburini c. 15. §. 7. n. 6.* attamen *n. 7.* excipiens, nisi in raro casu certus esses, mortem à secundo vulnere solo causatam esse, tunc enim rursus non tu, sed secundus tantum percussor omnium reus erit. Sed quando id certò constabit?

II. Dans, vel vendens arma occisuro.

104 **E**Go velut amicus gratis præbui, vel ut mercator vendidi arma, pharmaca, venenum, vel quid simile Titio, quibus iste hominem occidit: summe ego homicidii reus, & irregularis? Hic generatim distinguerendum est: aut enim (1) ipse intendisti, vel homicidium voluisti: aut (2) saltem prævidisti: aut (3) nec intendisti, nec prævidisti: aut (4) eti-

(4) etiam coactus es dare, vel vendere? Jam cape breves Resolutiones.

I. Si talia dedisti ad finem occidendi injustè ex intentione, vel consensu in homicidium, effectu secuto sine dubitatione homicida, & irregularis es; adde etiam, si in illis armis à te datis alter nihilominus iturus fuisset ad occidendum illum hominem: imò, etiamsi illis armis usus non esset, sed tamen ex illis audacior factus, & promptior ad occidendum: in his enim semper es causa homicidii voluntaria. Idemque dicendum, si solum dedisses arma defensiva, loricam, galeam, Clypeum &c. nam etiam ex his semper fit homo audacior, & securior ad occidendum: idque etiam, si tunc homicidium non intenderes, sed prævideres tamen. Ita Bonac. aliisque cit. Dian. p. 4. tr. 2. resol. 11. Tamb. cit. c. 15. §. 7. n. 18.

II. Si ejusmodi dedisti, vel vendidisti, non quidem ad finem homicidii, illud intendens, vel volens, attamen vel certò sciens, vel rationabiliter suspicans, talem à te petere, vel emere arma, gladium, venenum, vel pharmacum cum voluntate aliquem determinatè occidendi, v. g. hunc inimicum suum, hanc uxorem deprehensam in adulterio, ad procurandum abortum hujus ancillæ imprægnatæ &c. certè homicidii, & irregularitatis reus eris, secuto effectu. Ita cum aliis Sayr. l. 7. Theaur. c. 14. Tamb. cit. c. 21. Ratio est, quia sic dando, vel vendendo occisuro determinatè aliquem, proximè cooperaris ad homicidium; ideòque contra Justitiam peccas, non contra Charitatem tantum, quid quid

quid excuset *Hurt.* At verò si solum prævideas, suspiceris talem petere à te ejusmodi arma ad occidendum indeterminatè, v.g. si iturus sit ad bellum injustum, vel quia cum variis inimicitias gerit. Jam non videris esse causa proxima occisionis fortè se uturæ; in illa enim tanta indeterminatione occisionis potes tibi probabiliter persuadere gladium à te tradito, vel vendito v. g. nullum fuisse occisum. Sed de hoc plura supra de scandalo, & cooperatione ad peccatum alterius.

107 III. Si dans, vel vendens arma, vel alia ejusmodi nihil mali intendas, nec scias, vel prævideas, aut suspiceris de occisione futura, nullo modo homicida, vel irregularis eris, quotquot deinde occisi fuerint, quia sic moraliter, & voluntariè nullo modo concurris ad occisionem. Idèmq; dicendum, si arma vel quæcunque alia data nihil prorsus juvent, vel concurrant ad occisionem, neque alterum animosorem reddant ad occidendum, etsi tu aliquid prævideris, vel suspicatus sis; sic enim nullum erit caput, cur debeas irregularitate puniri. Communis apud cit.

108 IV. Si vi, vel metu gravi, cadente in constantem virum, v.g. mortis propriæ, mutilationis, vel alterius gravis mali, etiam cogaris dare, vel vendere arma, vel quid simile ad occidendum hominem, inimicum, uxorem &c. etiamsi id certò scias, vel prævideas, attamen sicut tunc excusaris à peccato cooperationis homicidii ab altero patrandi, ita ab irregularitate ex delicto, & totus concursus mortis, seu tota moralis causa occisionis, & consequenter irre-

irregularitas refunditur in cogentem te, nihil verò in te: at verò si metus levis tantum, & levis mali esset, tu quoque non effugeres notam homicidii, & irregularitatis: cum levis metus non excuset à peccato cooperationis ad tantum malum, nec consequenter ab irregularitate ex delicto, ut in simili etiam supra notavi.

III. *Associans se occidenti, eique assistens.*

Auxilium præbui, astiti, comitatus sum eum, ¹⁰⁹ qui inimicum interfecit: sumne irregularis? cum distinctione jam sæpius inculcata: si tuum auxilium quodcumq; assistentia, associatio tua, fuit causa efficax, & propinqua occisionis, & verè in eam influxit, ut si homicida sine tuo auxilio, vel assistentia, comitatu, vel reverà non occidisset, vel non tam celeriter, vel non tã audacter, ne dubites, te irregularem esse, ex sæpè dictis, sicut & excommunicatum, si occissio sit Clerici, vel facta in duello ex condicto. At verò si tua assistentia, vel comitatus non fuit causa efficax, & propinqua occisionis, nec eam ullo modo promovit, sed perinde fuit, ac si non adfuisses; irregularitatem ne metuas. Hinc si adsis amico tuo rixanti cum suo inimico, & id nesciat amicus, cum tua præsentia nihil prorsus adferat ad occisionem, nihil de irregularitate, vel alia homicidii pœna tibi timendum erit, si ille suum adversarium interficiat. Contrà verò, si te ostendas, undè aliquid animi addatur amico irascenti, quis te tunc secuto homicidio ab irregularitate liberabit? Vide *Sayrum loco cit.* Id verò minimè probandum videtur, quod docent *Henriquez, Avila, Navar.* apud

apud Diana p. 4. tract. 2. Resol. 17. si pater assistens filio rixanti cum inimico, eo fine, ne filius periclitetur, non fore patrem irregularem, si filius inimicum occideret, eò, quòd pater det operam rei licitæ. Hoc, inquam minimè probandum videtur: cum enim filius rixans videt præsentem patrem laetum, ac valentem, non potest ex ejus præsentia non audacior fieri ad occidendum, & consequenter eò ipsò hæc assistentia patris fiet illicita contra Justitiam: ideòque secuta occisione sequitur irregularitas in utroque, nisi fortè pater esset adeò senex vel debilis, ut clarè appareat associatione illam nihil promovere posse occisionem. Tam. c. n. 28.

IV. Indicans, prodens occidendum occisuris.

110 **D**E hoc ita loquitur Lugo apud Tamb. cap. 4. §. 4. n. 4. *si scias Petrum quarere inimicum ad occidendum, & aperias illi, ubi sit, testificaris planè verum, sciens tamen Petrum illà novitia ab-usurum ad occidendum ex sua malitia, non eris vere liber à peccato injustitia, & particeps homicidii, saltem si nulla cogente necessitate cooperatus es.* Hæc Lugo, consequenter significans talem etiam incur-rere obligationem restitutionis, & irregularitatis. Quid si ergo metu mortis, vel alterius gravis mali tu cogaris à sicariis, ostendere domum, vel latibulum Petri ad occidendum eum, isque occidatur homicidii, & restitutionis, (consequenter & irregularitatis) te damnat Comitulus apud Dian. p. 4. tract. 4. res. 63. ipse tamen cum Rodriquez inclinatur ad liberandum te: favet etiam Lugo cit. ultimo verbo.

verbo: *saltem si nulla cogente necessitate cooperatus es.* Ego verò non dubitarem te ab homicidii, restitutionis, & irregularitatis reatu liberum pronuntiare, quia non fuisti causa moralis damni, seu homicidii illius, quippè in tanta necessitate propria, & actione de se indifferenti omnino excusatus à peccato, cooperaris ad dictum homicidium, ut in simili modò supra dixi n. 108.

§. IV.

Etiã non impediens &c.

Regula Communis.

Non impediens tantum, seu merè negativè se habendo solùm permittentes homicidium fieri, nullum incurrunt reatum homicidii contra justitiam, nec restitutionis obligationem, nec irregularitatem, neque excommunicationem, aut alias pœnas tali homicida decretas, nisi ex justitia obligati sint impedire. Communissima DD. apud mox cit. Ratio dabrur statim. N. I.

Obligati ex Charitate tantum impedire.

Obligatur autem ex Charitate impedire homicidium proximi, sicut quodlibet aliud ejus grave damnum omnis homo, qui hoc moraliter, & commodè potest abique æquali, vel gravi suo incommodo, aut periculo, juxta communem omnium doctrinam in materia de Charitate: talis ergo culpabiliter omittens, cum facilè posset impedire, peccat quidem mortaliter contra Charitatem; at non propriè peccatò homicidii, nec consequenter incurrit prædictas obligationes, & pœnas homicidio.

micidio annexas. Communissima, Navar. cap. 24. n. 22. & cap. 27. n. 231. Mol. Less. Layman. cit. n. 7. & pluribus cit. Lugo *disp.* 19. *sect.* 3. n. 99. Ratio est: quia peccatum homicidii, ut tale adven-
satur virtuti Justitiæ: ergo quodocunque non
peccatur contra Justitiam, non potest esse proprium
homicidium, nec consequenter secum trahere pen-
nas homicidii ex justitia debitas, ut est obligatio
restitutionis, nec irregularitatem, vel alias poenæ
homicidio decretas per Sacras Leges: hæ enim
cum sint odiosæ, rigorosè accipiendæ, & intelli-
gendæ, sunt solum impositæ propriè dicto, & in-
justo homicidio.

113 II. Insuper hoc verum est, etiamsi talis ex Cha-
ritate tantum obligatus non impediatur, malitiosè, ex
odio, vindictâ, maligno affectu, volens, confes-
tiens, intendens, ut tale homicidium fiat, dummo-
dò aliter positivè & externè non cooperetur, vel
influat in homicidium. Ita contra nostrum Ange-
lum *v. furtum* n. 16. & paucos alios Communis
DD. Mol. *Disput.* 735. Less. *cap.* 13 *dub.* 3. Val-
quez *de restit.* cap. 9. §. 3. *dub.* 1. Lugo *disp.* 19.
sect. 3. n. 100. Ratio est: quia affectus solus inter-
nus quantumvis malignus nullo modo influit in
homicidium; non realiter, ut ex se patet: neque
imputativè, cum nullum adsit debitum ex Justitia
impediendi illud homicidium: ergo moraliter nul-
lo modo est causa injusta illius homicidii. Secus
est, si ex Justitia obligatus non impedias, tunc enim
est causa moralis homicidii, non quidem realiter, sed
imputativè: tunc enim propter debitum Justitiæ
negle-

neglectum imputantur tibi, ac si influeres, etsi realiter non influas: cum ergò tota ratio imputandi sit debitum Justitiæ, & tota ratio influendi sit imputatio; consequenter cessante debito Justitiæ ex officio, vel contractu, cessat imputatio, & influxus, ideoq; solus affectus internus nocendi non facit verè causam homicidii, etiam imputativè tantum, in ordine ad restitutionem, & pœnas homicidio annexas, ut optimè explicat *Lugo loco cit.*

III. Dixi notanter: *merè negativè se habendo: II4* & dummodò positivè, & externè non cooperetur; si enim non impedias, non merè negativè te habendo, sed positivè, & externè aliquo modo cooperando, influendo, vel promovendo homicidium, utpote ex composito, vel pacto cum occisuro (forte etiam pretio accepto, ne impedias) unde is animosior reddatur ad occidendum, qui aliàs, vel omninò non occideret, vel non tam audacter, celeriter, hac vice &c. certè te homicidii, restitutionis, atque irregularitatis reum facit communis DD. apud cit. quidquid in oppositum probabile censeat. Tamb. supra de *Restit. cit.* Ratio est: quia jam voluntate tua non impediendi exterius manifestata, in favorem occisuri, moraliter verè, & externè influis in homicidium, atque hac ratione intelligendus Alexander Papa III. c. sicut dignum, de homic. dicens: *qui potuit hominem liberare à morte, & non liberat, occidit, & sequitur immediate: Constat ab homicidii reatu immunem non esse, qui occisoribus opem contra alios prestare venerint, nec caret scrupulo societatis occulta, qui manifesto*

354 *Tract. V. in V. Præceptum Decalogi. Cap. III.*
facinori desinit obviare. Sic Pontifex manifeste lo-
quens de præsumpto favore, & cooperatione non
impedientis: *Lessius tamen cit.* respondet; accipit
ibi occisionem latè, prout solum est contra Charita-
tatem, quemadmodum accipitur illud D. Ambro-
sij c. pasce. dist. 89. *pasce fame morientem, si non
pavisti, occidisti:* in suo loco explicatum.

115 IV. Quod si alium similiter ex Charitate obli-
gatum, & defacto volentem impedire injustam oc-
cisionem proximi, tu maligna dissuasionem ab hoc
opere Charitatis revoces: siquidem ita faciens per
vim, vel fraudem, vel ex dissuasionem tua intendem
promovere occisionem, vel cooperari ad illam,
homicidii, restitutionis, & irregularitatis reum
omnes te facient; peccas enim contra Justitiam.
Quamvis enim occidendus non habeat jus, ut alius
ipsum defendat, vel liberet, habet tamen verum
Jus, ne alius sui defensionem malignè per vim, vel
fraudem impediatur. Quod si tamen ita facias sine
vi, vel fraude, & maligna intentione promovendi
occisionem, te non fore homicidam restitutioni
obnoxium, docent Mol. *disp. 735.* Laym. *lib. 3.
de Just. tr. 3. p. 3. c. 4. cit.* Avila *p. 7. disp. 6. Sect.
2. dub. 7. conclus. 2. §. ex dictis,* aliisque *cit.* Lo-
go eadem *disp. 19. Sect. 3. n. 101.* Ratio est: quia
sic non peccas contra Justitiam, sed solum contra
Charitatem: quoad irregularitatem autem oppo-
situm cum Suárez, & aliis asseremus. Cæterum ha-
tendum est, qui mortem alterius, cum facile possit,
non impedit, præsertim maligno affectu, vel ab alio
impediri impedit, in foro externo subire præ-
sum.

sumptionem consensisse, vel conspirasse in cædem: sic enim habetur in Jure modò cit. *c. sicut dignum*, & *quanta*, de *sent. excom.* ubi Innocent. III. dicit, *eos, qui consentiunt injicientibus violentas manus in Clericos, & eos, qui injiciunt, condemnari pari pœna ab Ecclesia; scilicet excommunicatione.* Quamvis hic locus etiam rectè intelligatur communiter de obligatis ex Justitia impedire. Insuper si quis sciens conspiracyonem, perduellionem, vel tractationem cædis in Principem, & non detegit, capitis supplicio afficitur, sicut ipsi conspirantes. *L. quisquis Cod. ad L. Fuliam Majestatis;* attamen in foro conscientie præsumptio cedit veritati.

Obligati ex Justitia.

Homicidii, & restitutionis rei (an etiam irregularitatis dicam mox seorsim) sunt omnes ex Justitia, vel quasi Justitia: nimirum ex officio vel contractu obligati impedire homicidium, si scienter, voluntariè, & culpabiliter impedire, omittant, negligent, ac innocentes occidi, vel mori sinant. Communissima apud omnes cit. Ratio est jam supra indicata, quia tales propter debitum Justitiæ neglectum, & verè peccant contra Justitiam, & licet non realiter, tamen imputativè sunt causa injusta homicidiorum; quæ propter debitum Justitiæ, & Jus alterius violatum imputantur eis, ac si influerent, licet verè non influant.

Hujusmodi autem sunt. I. Reges, Magistratus, & Judices; si sinant innocentes occidi, de quibus iterum *Señ. seq. §. 4.* aliquid. II. Medici, & Chirurgi ex

356 *Tract. V. in V. Præceptum Decalogi. Cap. III.*
gi ex officio, pacto, vel pretio conducti, si gravi sua
culpâ, vel negligentia patientes ex morbo, vel vul-
nere mori sinant. Quibus adde advocatos, si sua
gravi culpâ vel injuriâ innocens ad mortem con-
demnetur. Item Nautas culpabiliter permittentes
naufragia, cum facile impedire potuissent, omnes
homicidii rei sunt, restitutioni obnoxii, secundum
omnes, atque irregulares in communi sententiâ.
Navar. c. 44. n. 18. *Avila. Henrig. Rodrig. alii*
cum Laym. clt. c. 4. *fin.* III. Milites, qui suos Do-
minos, vel suæ custodiæ commissos similiter negli-
gunt: non tamen alii famuli communes ad quo-
tidiana domestica obsequia conducti, hos enim, si
culpabiliter negligant Dominos suos defendere,
vel liberare à morte, propriè non peccare contra
Justitiam, sed contra Charitatem, observantiam,
& honestatem moralem, illósque non poenâ ho-
mucidii, sed aliâ arbitrariâ teneri, ex communi do-
cent *Mol. Less. Laym. locis cit.* IV. etiam paren-
tes respectu filiorum, & econtra; cum inter illos
non merum vinculum Charitatis, sed etiam cujus-
dam naturalis Justitiæ ac pietatis obligatio interce-
dat: adeo etiam, ut si pater v. g. resciat propositum
filiafamilias de faciendo abortu prolis, & non im-
pediat, homicida, & irregularis fiet: Ita cum
Rodriguez, Avila, Laym. cit. n. 8. & 16. citatis,
probabilius censet *Dian. p. 4. tr. 2. resol. 8.* ipse ta-
men contrarium ut probabile tenet cum *Lessio*
lib. 2. c. 9. dub. 13. num. 94. Jam ergò specialitè
videndum

Quod

Quoad irregularitatem.

PRædictos ergò, & similes omnes ex Justitia ob-¹¹⁸
 ligatos, & culpabiliter non impediens homici-
 cidium, præter homicidii, & restitutionis reatum
 etiam incurrere irregularitatem docet communis,
 probabilior, & tutior sententia DD. cum Suarez
disp. 44. sect. 4. Filiuc. rr. 20. c. 4. q. 3. Laym. loco
cit. Tamb. lib. 6. Decal. cap. 3. §. 1. num. 9. Ra-
 tio est: quia etiam hæc negativa cooperatio volun-
 taria, & vera moralis causa homicidii, etsi non
 realiter, sed imputativè tantum influens, ut jam
 explicatum est. Contra tamen, tales non impe-
 dientes non incurrere irregularitatem multis cit.
 docet Dian, *eadem p. 4. tract. 2. resol. 7. & 8. & p. 7.*
tract. 5. resp. 28. Caspar. Hurt. & Leander cum
Tamb. hic cap. 15. §. 9. qui probabile censet si
 ommissio pura sit, secus si non pura: pura autem di-
 cetur ommissio, cui nullus adjungitur actus positivus:
 non pura verò, quando aliquis adjungitur, ut mox
 videbis in Exemplis. Sit ergo

Regula Probabilis Recentiorum.

Sive ex Justitia, sive ex Charitate tantum obliga-¹¹⁹
 tum impedire, & non impediens homicidium
 aliquod, non incurrit irregularitatem, si ommissio pu-
 ra sit; sed benè si ommissio non pura sit. Ita DD.
 cit. & plures alii. Ratio est: quia non est statuen-
 da irregularitas, nisi in Jure expressa sit; atqui SS.
 Canones statuentes irregularitatem homicidis,
 nunquam exprimunt merè negativè non impe-
 dientes, sed tantum cooperantes: ergò cum Leges
 istæ

istæ poenales, & odiosæ strictè interpretandæ sunt, solum intelligendæ sunt de cooperante propriè, & realiter, vel influxu aliquo Positivo ad homicidium, & non extendendæ ad impropiè negativè ac imputativè tantum cooperantes. Sanè probabilissima ratio, qua sapiùs in hac materia utuntur DD. Jam declaro Exemplis.

Exempla pura omissionis.

120 I. Titius est Prætor, custos viarum, Dux exercitûs, aut quomodolibet ex justitia, officio, pacto, pretio, aut ex Charitate, vel pietate tantum obligatus defendere suos, data occasione non desistit, sed aliquem occidi permittit: non est irregularis, quia hæc est pura ommissio, cui non annectitur actus positivus influens, in homicidium, idque verum erit, etiamsi dolo, & voluntariè fiat ista permissio: quia actus vel affectus solus internus, cum nullo modo influat in opus, non extrahit permissionem ab esse puro negativo. *Turrian. Hurr. Joan. Prapof. cum Diana p. 4. tr. 2. Resol. Tamb. cit. §. 9. num. 3.*

121 II. Medicus, Advocatus, nauclerus etiam officio, vel pretio conducti, si nihil agendo, quod mortem causet, sive ex imperitiâ, sive ex malitiâ, pura omissione perire sinant ægrotum, clientem, navim cum hominibus: peccant quidem graviter contra Justitiam, ac restitutionis obligationem contrahunt, secundum omnes, at non irregularitatem, in hac probabili sententia ob dictam rationem. Ita præter modò cit. *Valerius*, aliique apud *Tamb. ibidem num. 4.*

III. Ju.

III. Judex capite damnavit tuum fratrem, sed ¹²²
 aliquâ pecuniâ oblatâ liberare potes: grassator fili-
 um tuum captivum apud se tenet, tibi per inter-
 nuntium indicans, ut certam summam mittas, alio-
 quin eum occideret. Turca aut alius hostis tuum
 patrem occidere intendit, nisi ejus mortem certâ
 pecuniarum summâ redimas: tu autem pecunias
 dare omittis: sive ex Justitia, sive ex Charitate, vel
 pietate tantum obligareri, secuta eorum morte,
 non eris irregularis, est enim hæc omissio pura.
Hugolin. apud Tamb. cit. n. 5.

IV. At quid si tu tali suadeas, ut prædictas pecu- ¹²³
 nias præsertim ex Justitia debitas non numeret,
 non mittat? aut alium quemcunque ex Justitia,
 vel Charitate obligatum ac volentem redimere,
 defendere, seu impedire mortem proximi. mali-
 gno consilio dissuadeas, aut impediās, ne alius det
 Eleemolynam egeno præ fame morituro, aut ne
 Medicus curet infirmum, aut ne quis cognita mo-
 litione mortis alterius, eidem revelet: secuta dein-
 de morte erisne irregularis? R. Ita, omnino eris
 tu, & non alter ex tuo suasu non liberans, non de-
 fendens: ne mireris: nam alter, licet immediatius
 se habens ad mortem secutam, tamen merè negati-
 ve se habet, non mittendo pecunias, non defen-
 dendo, curando &c. pura omissione, cui à SS. Ca-
 nonibus non est imposita irregularitas, ut dictum
 est: At verò tu dissuadens, etsi remotus te habens
 ad mortem, tamen te positivè habes, maximè per
 actum dissuadendi; ideoque tu ex parte tua positi-
 vè influis in mortem secutam, ex tua dissuasionem;
 cui

cui positivo actui, vel cooperationi in homicidium, clarè conjuncta est irregularitas à sacris Canonibus, ut mox videbis claris in exemplis omissionis non purae. Ita *Suarez* supra, alii cum *Tamb. cit. n. 7.* Excipe tamen, nisi bona fide & recta ratione ita dissuadeas: utpote, ne Judicis justa sententia pecuniae impediatur; ne grassatores ad ejusmodi lucra extorquenda assuecant, ne Turcae vel hostes illa pecuniâ evadant fortiores in perniciem Reipublicae Christianae; tunc enim te non fore irregularem, meritò censet *Tamb. ibid. n. 10.* quia non est putandum, Ecclesiam sub tanta poena velle prohibere vel impedire recta, rationabilia consilia, ut in simili aliquoties dictum.

Exempla omissionis non purae.

- 124 I. Notarius, Advocatus, Procurator, vel quis alius habet scripturam, quâ visâ aliquis à morte liberaretur, advertens autem eam requiri, ipse non solum eam non exhibet, vel ostendit (hoc enim esset ommissio pura) verum etiam eam habere se negat, occultat, lacerat, comburit: morte secuta clarè irregularis erit, sicut & restitutioni obnoxius; quia hîc omissioni adjungitur actus positivus negandi, vel occultandi &c. indirectè verò causans moraliter homicidium: idemque est de teste rogato pro homine à morte liberando, qui non solum se non sisteret, ac testaretur, verum etiam negaret se aliquid scire, vel diceret, se nihil scire, cum tamen sciat aliquid conducens ad ejus liberationem. Iterum omissioni adjungitur actus positivus.

II. Ami-

II. Amicus destinat te nuntium ad Petrum ad-125
monens ipsum sibi insidias parari ad mortem, tu
verò non solum non admones (sic enim esset pura
omissio) verum etiam litteras ea de re destinatas
Petro apud te detines, vel laceras: irregularis eris,
si postea Petrus in insidias incidens occidatur; quia
illa detentio, vel laceratio actus positivus est, mo-
raliter in mortem influens.

III. Assistis aliis consultantibus, de aliquo oc-126
cidendo in gratiam tui, tacésque: item scemina à te
impragnata dicit tibi, se velle in tui, sui que gratiam
tali medio procurare abortum foetus animati, & tu
taces; unde illa secuta voluntatis tuæ abortum mo-
litur &c. secuto homicidio, irregularis eris, secun-
dum omnes; quia ista taciturnitas tua non est mera
omissio contradictionis, sed moraliter est verus
consensus tacitus moraliter influens in mortem, ut
supra etiam suo loco indicatum: nam qui tacet,
consentire censetur, maxime quando agitur de suo
favore vel commodo.

IV. Ambulat. 1. Aliquis per loca abrupta, vel 127
navigat in flumine periculoso de noctu cum certo
vitæ periculo. 2. Aliquis naufragus jam jactatur in
undis. 3. Alius inimicum occisurum fugiens ad
tua domus januam confugit, tu autem immise-
ricors homo. 1. Lumen non præbes, vel comita-
tum. 2. Non præstas naviculam, trabem, vel fu-
nem, quo emergat. 3. Januam fortè clausam non
aperis, quò fortè effugiat. Si horum aliquis moria-
tur, quamvis maligno affectu, vel ex odio ad hæc
non exhibenda motus sis, non eris irregularis,
quia

quia hae sunt purae omissiones: At verò advertent eorum pericula, ut noceas. 1. Lumen jam accensum extinguas, vel ab ipso fugis. 2. naviculam, trabem, vel funem jam apprehensum, vel apprehendendum subducis. 3. Januam tuam tunc apertam studio claudis (secluso tamen semper tuo gravi, vel æquali incommodo, aut periculo) irregularis eris si istorum aliquis pereat: quia hi sunt actus positivi moraliter influentes in mortem, adeoque homicidii, restitutionis, ac aliarum poenarum causas, sive deinde ex Justitia, sive Charitate tantum tenearis succurrere, & impedire mortem illorum, quando enim omnes dicimus ex Charitate tantum obligatos, & non impediendo non incurrere delictas poenas, semper intelligimus, si merè negative se habeant, ut in Regula communi notavi.

SUBSECTIO V.

De Irregularitate ex homicidio dubio patrato, vel causato.

SUMMARIUM.

129. Regula I. In dubio, quodcumque constat de corpore delicti, scil. de homicidio secuto, & aliqua tua cooperatione, & solum dubitatur, an illa tua actio, vel cooperatio fuerit efficax, & causa mortis, habendus et irregularis;
130. Probatum usque ad n. 134. Variis Canonibus, ex juris Can. adductis.
134. Idem, verum videtur tam de homicidio justo, quam de justo certo facto.
135. Tamen satis probabile est illos Canones non debere extendi ad homicidia, dubia, sed ad moraliter certa causata.

136. Minus ad mutilationem dubiam solum.
137. Regula II. *Quandocumque verò non constat de corpore delicti, scil. morte secuta, estò constet de aliqua tua cooperatione &c. non es habendus irregularis.*
138. *Qua Regula vera est in quovis dubio, tam facti, quam juris.*

In hac re valdè desudârunt DD. ingenia : causam ¹²⁸ sudoris dederunt Sacri Canones talem dubitantem aliquando condemnantes, aliquando liberantes: operosum esset referre varias, & difficiles reconciliaciones Pontificum, à Doctõribus excogitatas, dabõ duas & claras breves regulas ex tract. 1. de confc. *dubia. à num. 96.*

Regula Prima.

Quandocumque constat de corpore delicti, seu ip-129
so homicidio factõ ex aliqua tua cooperatione, quando nimirum certam est, hominem esse mortuum, vel occisum te aliquo modo cooperante; dubitatur autem solum an tua actio, vel cooperatio, aut concursus fuerit efficax, vel sufficiens ad causandam mortem, ideoque ex tua actione revera secuta sit, an aliunde, omninò irregularis habendus es, & interim à Sacris abstinere debes. Communissima DD. apud Laym. lib. 1. tr. 1. c. 5. §. 4. n. 8. & alios passim. Ratio est. Quia ob specialem indecentiam, & deformitatem, si postea innotecat, homicidam ad Sacrum Ministerium accessisse. Ita expressè statuunt Pontifices in Jure Can. tit. de homic. diversis Canonibus. Do unum & alterum præjudicium.

I. Cap.

- 130 I. *Cap. ad audientiam*, posito casu de Sacerdote, qui famulum cingulo percutiens, cultro è cingulo pendente vulneravit, qui postea ex vulnere quidem aliquantulum convalescens, tamen superveniente morbo obiit: dubitantibus autem, utrum mors ex vulnere, an verò ex morbo tantum secuta sit, & ideò Sacerdos sit habendus irregularis? Respondet Clemens III. quòd sic, nisi appareat illum alia infirmitate obiisse? Rationem dans, *quia semina tutius in dubio est eligenda.*
- 131 II. *Cap. significasti.* Ibid. posito simili casu de Sacerdote, qui furem ornamenta Ecclesiastica audentem cum ligone percussit supervenientibus Parochianis cum gladiis & fustibus petitus occiditur: hinc orto dubio, utrum ex sola percussione Parochianorum, an verò ipsius Parochi obierit fur? ideòque esset Sacerdos censendus irregularis nec ne? Respondet Pontifex Innocent. III. quòd sic, cum certum sit de vulnere à Parocho inflicto: Rationem addens: *cum in hoc casu cessare sit tutius, quam temerè celebrare, pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.*
- 132 III. *Cap. Petitio tua.* Ibidem proponit Clericus casum, se cum cæteris Clericis & Laicis occurrisse hostibus Crucis Christi, & aliquos percussisse, sed dubitare, an aliquos occiderit? Respondet Pontifex idem his verbis: *Si de interfectione cujusdam illum sua conscientia remordeat, à ministerio Altaris absteat, cum sit consultius in illo dubio abstinere, quam temerè ministrare.*
- 133 IV. Consimiles casus certæ irregularitatis esse possunt.

possunt. Aliquis applicavit causam ad abortum factus animati, effectu, ac verò homicidiò secutò; postea dubitat, an causa illa à se applicata fuerit sufficiens, vel efficax ad abortum causandum, an verò causatus fuerit abortus vi alterius causæ, v. g. compressione prægnantis. Item Titius venenum portavit cuidam, ut interiret, & eo inscio eidem ab alio efficacius venenum propinatum fuit, quo accepto post paucos dies mortuus est; dubitat ergò Titius, an venenum suum etiam efficax fuerit, nec ne? vel an potius alterius venenum solùm mortem causaverit. Item duo vel tres incautè explodunt, jaculantur, lapides projiciunt, occiditur homo transiens, & dubitatur, à quo? omnes irregulares habendos esse, si non ratione cooperationis, saltem ratione dubii, jam constat ex dictis. Item Titius alteri consilium dedit ad occidendum Cajum; homicidiò patrato comperit Titius, ipsum occisorem gessisse capitales inimicitias cum Cajo, dubitat ergo, an homicidium secutum fuerit vi sui consilii, an verò ex vi solius propriæ alterius inimicitia? In his & similibus casibus dubitans habendus est irregularis in utroque foro; omnes enim ejusmodi casus (de ultimo aliquid inferius) manifestè comprehenduntur in supra allegatis Canonibus, ut intuenti, & applicanti patet, ut ex communi docet Franc. Bar. di. de consc. discept. 6. c. 7. §. 5. & 8.

Regula hæc vera est tam de homicidio justo; 134
quàm injusto; certò factò: nam tertius Canon allegatus: *cap. petitio tua*, expressè loquitur de homicidio justo defensivo, en tibi textum totum. *Petitio*

titio tua continebat, quod, cū inimici Domini
 Crucis castrum invassent, exeuntibus inde habita-
 toribus, tam Clericis, quam Laicis contra eos, ac in
 vicem confligentibus, hinc inde occisi quam plurimi
 exiierint: unde pro eo, quod aliquos percussisti, in-
 regularitatem metuas incurrisse; mandamus, qua-
 tenus, si de interfectione cujusdam illo consilia
 tua conscientia te remordeat, ministerio Altaris ab-
 stineas reverenter, cū sit consiliū in ejusmodi
 dubio abstinere, quam temerè celebrare. Sic Pon-
 tifex, manifestè loquens de homicidio justo in be-
 llo justo defensivo: & nota illud in ejusmodi dubio.
 Nihilominus aliqui conantur explicare, Pontifi-
 cem non loqui de dubio proprio, sed probabilitate,
 quando nimirum valde probabile esset, aliquem ex
 tua actione fuisse occisum, sicut reverà tunc pro-
 babilè valdè fuit, aliquem hostium ex percussione
 illius Clerici interfectum esse; idque supponendo,
 dixit Pontifex, si de interfectione cujuscunque tua
 te conscientia remordeat; adeoque in mero dubio
 homicidii justii facti, utpote ex justitia publica, vel
 in bello justo, quando dubitas, an ex tua actione ali-
 quis occisus, vel mortuus sit, non incurrere irregu-
 laritatem, cū aliquibus probabile censet Tamb.
 hic c. 5. n. 14. Sed certè ego non audeo acquiesce-
 re, & recedere à clarò textu de communissima Sen-
 t. DD. Facilius acquiescerem huic, quod sequitur.

135 Cū Sacri Canones allegati in dubio homicidii
 irregularitatem statuentes, atque in re odiosa stricte
 interpretandi, expressè solum loquantur de dubio
 homicidio, sed physicè patrato ex tua actione, per-
 cussione

cussione, vulnere &c. satis probabile est, non debere extendi ad homicidium dubiè, sed moraliter certò causatum ex tuo consilio, suasu, consensu. V. g. certus sum me consulente, vel suadente à te hominem esse occisum, sed dubito rationabiliter, an tu occideris ex meo consilio motus, an potiùs ex alterius, vel tua propria voluntate; aut certus sum, te meò consiliò motum, hominem percussisse, vel vulnerasse, dubito autem, an ex illo vulnere, vel percussione mortuus sit, an potiùs ex alia causa, aut omninò mortuus sit, an potiùs ex inflicto à te vulnere convalescat? Hoc ultimum certum est ex mox dicendis. Et ita similiter, quoties est dubium, an ego moraliter ad homicidium concurrerim, probabiliter satis liber sum ab irregularitate (etsi oppositum ut probabilius, communiùs, & tutius jam supra posuerim) Ita Tamb. cit. c. 5. n. 11. citans Suarez, utrumq; Sanch. Azorium, Merollam. Juan. Prapof. aliòsque citans Dian. p. II. tr. 6. res. 42. Ratio jam indicata est, quia irregularitas imponitur homicidio dubiè commisso: atqui valde differunt homicidium committere, & ad homicidium consilium dare, vel moraliter tantum concurrere: ergo probabile est irregularitatem non extendi ad consulentem, & dubitantem, an per suum consilium moraliter verè concurrerit ad homicidium.

Illud denique adhuc probabilius, non incurri irregularitatem per mutilationem, sive injustam, sive justam quomodocunq; dubiam; sive sit dubium facti, ut an membrum aliquod proximo à te percussio abscinderis; sive sit dubium juris: ut an ex tali mu-

mutilatione mammillæ v. g. vel digiti, incurram irregularitas. Ita Sanch. *lib. 1. Moral. c. 10. n. 49.* Suarez, Bonac. Castro. Merolla, aliisque cit. *Dian. p. 3. tr. 7. resol. 73.* Tamb. *cit. n. 10.* Ratio est eadem: quia nec in citatis Juribus Clementis, & Innocentii, nec in aliquo Jure fit ulla mentio expressa de mutilatione dubia, sed solum de homicidio dubio: mutilatio autem homicidium non est.

REGULA II.

137 **Q**uandocunque non constat, sed verè dubitatur de ipso corpore delicti, utrum scilicet homicidium, vel mors alicujus re ipsa secuta sit, nec ne: etsi constet de causa aliqua applicata, seu cooperatione physica, vel morali facta ad homicidium causandum, non est timenda irregularitas, sed post factam diligentem inquisitionem, dubio quocunque perseverante, securè procedis in Sacris. Ita communis RR. quos citant, & sequuntur. *Dian. p. 7. tr. 5. resol. 24.* Franciscus Bardi *de conscient. lib. 1. decept. 6. c. 7. §. 4.* Tamb. *cit. c. 6. §. 20. lib. 1. Decal. c. 3. §. 7. v. irregularitas. n. 2.* Ratio sumitur ex duplici principio jam sæpius inculcato. I. non est statuenda irregularitas, nisi in jure expressa sit; claro jure Bonifacii VIII. *c. is qui, de sent. Excomm. in 6.* II. *odia restringi conventi, non ampliari.* Regula Juris in 6. Atqui Canonibus allegati, & alii omnes (ex quorum constitutione præcisè inducitur irregularitas in dubio homicidii) expressè loquuntur solum in casu, quo constat de corpore delicti, sc. homicidii patrati, & solum dubitatur de cooperationis, vel causæ positæ esse

cacia, vel sufficientia, ut intuenti patet: ergo Canones illi pœnales odiosi, non sunt extendendi ad casum, quando de ipso corpore delicti, seu homicidio commissio ambigitur. Exempli gratiâ; scit aliquis se percussisse graviter, vel vulnerasse hominem: explosisse in hostem in bello v. g. seu justo, seu injusto; dubitatur autem invincibiliter, an interim mors secuta sit: Si scis te alteri mandatum, consilium, vel auxilium præbuisse ad aliquem occidendum, dubitas similiter, an is obsecutus, reverâ occiderit, an verò pœnitens omninò intermiserit: aut si fortè invasit, percussit, vulneravit, nescis, an ex eo vulnere mortuus fuerit, an verò convaluerit: scio me causam applicasse; consilium dedisse, vel auxilium, aut aliter efficaciter induxisse foeminam ad abortum procurandum, dubito autem, an abortus secutus sit, vel si constet abortum esse factum: dubitatur invincibiliter, an foetus fuerit animatus, ideòque homicidium factum: nec ne: & ita in similibus innumeris: taliter inquam dubitans debet quidem omnem moraliter possibilem diligentiam adhibere ad inquirendam veritatem, & interim, quamdiu superest spes cognoscendi veritatem, abstinere à Sacris, quantum potest sine scandalo, vel alio gravi incommodo. Quòd si verò adhibitâ frustra diligentia dubium invincibile perseveret (quamvis adhuc præsumptionem Juris esse pro irregularitate doceat communior & tutior sententia, *Sotus. Navar. Sanch. Laym. cit.*) tu tamen ita invincibiliter dubitans, ob rationem datam, irregularitatē securè ne timeas, tēq; eâ pœnâ liberū credas.

138 Regula ergo hæc universaliter vera est, in quocunque dubio, non tam in dubio facti, quando scilicet dubitatur de ipso homicidio facto, ut hæcenus supposuimus; sed etiam multò magis in dubio juris, quando scilicet dubitatur, an pro tali facto irregularitas aliqua in Jure decreta sit, aut non nisi dubiè, ambigüè, & obscurè habeatur, ex sæpiùs repetito principio, irregularitatem nullam esse, nisi Jure expressam, non tantùm in dubio merè negativo, quandò intellectus merè anceps hæret inter utramque partem, nullam habens rationem saltem probabilem inclinandi in unam vel alteram partem, an sit, vel non sit homicidium: sed etiam multò magis in dubio positivo, ut vocant, quando scilicet sunt rationes probabiles pro utraque parte, & esse, & non esse homicidium patratum, aut irregularitatem decretam: tunc poteris eligere quamlibet partem, etiam tibi faventem, etiamsi oppositæ rationes probabiliores videantur; sequendo enim sententiam probabilem, semper prudenter te geres, juxta communem jam doctrinam in materia de Conscientia: à fortiori securus eris, si habeas rationem probabilem pro te, utpote homicidium non esse securum, aut in tali casu nullam esse irregularitatem decretam; & solùm negativè dubitas de opposito, nulla ratione apparente probabili in contrarium. Contrà verò: si adsunt rationes probabiles contra te, v. g. probabiliter judicas te reverà occidisse, & solùm dubiò negativò dubitas, fortè non occidisse, nullâ habitâ ratione probabili, undè judices te non occidisse tua actione, consilio, vel auxilio

xilio, (prout fuit in casu supra allato c. *petitio tua*, & esset, si aliquem globo tactum circa medium corpus videres ex equo lapsum, & nullo indicio vel ratione probabili constaret mortem evasisse) merito Tamb. *hic c. f. n. 17.* certum putat, te irregularem habendum in utroque foro. *Ratio est:* quia tunc prudenter apparet tantum ratio incursus in irregularitatem, & nulla apparet ratio evasionis, seu liberationis ab illa.

SECTIO IV.

De homicidiis indirectè tantum voluntariis, seu casualibus mixtis: & sua irregularitate.

SUMMARIUM.

139. Homicidium indirectum, seu indirectè voluntarium, & casuale mixtum, quid, & quotuplex?
140. Est peccatum mortale, vel veniale, pro ratione culpæ seu negligentia.
141. Absolutè irregularitatem inducens, maximè interveniente culpa gravi.
142. Sive fiat, I. ex causa positiva in re aliàs licita.
144. Exempla, & casus varii.
145. Sive ex causa positiva in re illicita.
148. Afferuntur exempla.
149. III. Opposita tamen sententia aequè probabilis, scil. homicidium indirectè tantum voluntarium ex causa positiva quacunque indifferenter, sive rei licita, sive illicita, in foro conscientie nunquam incurri irregularitatem, nisi culpa & negligentia sit gravis.
150. Minus ex causa negativa tantum, in non impediente, ex charitate tantum impedire obligato; secus si impedire obligetur ex justitia:

139 **H**omicidium indirectum, seu indirectè voluntarium dicitur, cum quis aliquid agit, vel omittit, unde prævidet, vel prævidere deberet, ut evitetur futurum homicidium alterius, ad quod impediendum non adhibet debitam diligentiam, etsi illud directè minimè intendat. Et dicitur homicidium *casuale mixtum*: nam partim casuale est, quatenus directè minimè intentum, contingit præter intentionem operantis: partim etiam est voluntarium, indirectè scilicet, & in causâ suâ, quatenus ab agente aliquid prævisum, & non sufficienter præcautum, eo ipso indirectè volitum censetur: nam qui vult aliquid agere, vel omittere, unde prævidet, & non præcavet mortem alterius securam, eo ipso indirectè saltem ipsam mortem vellet, & convincitur. Duplex ergo est ejusmodi homicidium indirectè, & in causâ voluntarium. Unum in causâ positiva, & per commissionem, cum quis positivam actionem exercet, unde talem effectum prævidet: idque rursus dupliciter, scilicet ut loquuntur DD. vel dando operam rei aliâ licitâ, vel dando operam rei illicitâ. Alterum in causâ negativa per omissionem, cum scilicet quis omittit facere aliquid, ex cujus omissione provenit homicidium: idque rursus dupliciter: vel omit-tendo aliquid debitum ex Charitate, vel omit-tendo aliquid debitum ex justitia. Universaliter ergo ad homicidium indirectè voluntarium, seu casuale mixtum duo essentialiter requiruntur, scilicet ut actio illa, vel ommissio, quæ est causa homicidii, sit de se efficax, vel periculosa ad causandum homicidium

in talibus circumstantiis; ita ut ex illa ordinariè soleant sequi homicidia: ut fuste percutere in capite, ægro negare medicinam; inde enim fit, ut exercens talem actionem prævideat, vel prævidere debeat homicidium secuturum, & non excuset ignorantia.

2. Ut exercens talem actionem periculosam, non adhibeat debitam diligentiam, curam, vel cautelam, ne sequatur inde homicidium: inde enim fit, ut ei censeatur, & imputetur, homicidium indirectè voluntarium, & ex culpa sua factum, quia scilicet actionem homicidii causativam sciens exercuit, & ne causaretur diligentiam adhibere culpabiliter neglexit; culpa autem, seu negligentia hæc culpabilis in cavendo homicidio notissimis terminis triplex distinguitur. *Lata. Levis. Levissima.*

ASSERTIO V.

Homicidium indirectè voluntarium, seu casu-¹⁴⁰
ale mixtum, sive ex causa positiva, sive negativa; sive quis det operam rei licite, sive illicitæ, peccatum est mortale, vel veniale, pro ratione majoris, vel minoris periculi in causando, & majoris vel minoris culpa seu negligentia in cavendo homicidium prævisum secuturum: atque adeò peccatum mortale erit cum onere restitutionis, & irregularitate, quando actio de se est efficax, vel periculosa ad homicidium causandum, & culpa seu negligentia in cavendo lata, seu gravis sit: quando verò actio seu causa posita de se non est actio periculosa, aut culpa seu negligentia in cavendo solùm levis sit, erit solùm veniale, absque gravi saltem restitutionis obligatione, & absque irregularitate saltem, nisi quis

374 *Tract. V. in V. Præceptum Decalogi. Cap. III.*
det operam rei etiam alias licita valde periculosa.
Hæc veluti Regula generalis ab omnibus ferè
missa, latius explicabitur per Regulas speciales.
Interim

141 Quoad peccatum, & obligationem restitutionis res clara est ex generalibus principiis restitutionis ex injusta damnificatione; omnis enim, qui culpabiliter culpa gravi Theologica causam ponit, vel cum posset, & deberet ex Justitia, non refert causam injusti damni, proximi prævisi, etsi directè non intenti, peccat contra Justitiam cum onere restitutionis ex injusto damno dato: atque hoc fit in proposito: ergo.

142 Quoad irregularitatem verò, eam absolute incurri ex homicidio indirectè voluntario, seu casuali mixto, maximè interveniente culpa gravi, liquidò constat ex Jure Canonico, *tit. de homic. c. significasti, c. dilectus.* ubi casus ponuntur infra adferendi: docètque communissima DD. tam Theologi cum Sancto Thoma 2. 2. q. 64. quàm Canonici, & Summistæ. Ratio debet esse: quia merito Sacri Canones irregularitate puniunt, non tantum ipsum homicidium voluntarium in se, sed omnem etiam actionem culpabiliter ad homicidium concurrentem: cum non tantum dedecet Ministrum Christi, & Sacramentorum, ipsa homicidia patrare se, sed etiam omnes culpabiles cooperationes ad illa. Notandum tamen hîc est discrimen inter homicidii casualis culpam, & irregularitatem incurrendam: culpam enim seu peccatum committitur ipso factò & puncto, quo deliberatè ponitur causa actio.

actio, vel omissio, unde prævidetur, vel prævideri debet homicidium secuturum. Unde si interea voluntas se revocet, & pœniteat, fieri potest, ut actu secuto homicidio non sit amplius peccatum, sicut e contra, etiam postea non secuto homicidio; tamen peccatum jam commissum est: at verò irregularitas incurritur solum effectu secuto, eo scilicet puncto, quo homicidium secutum operanti innotescit, non obstante factâ interea revocatione, vel pœnitentiâ, effectu autem non secuto, minimè incurritur irregularitas, secundum omnes: quia de hoc nihil expressum est in Jure. Jam pono promissas Regulas Speciales.

§. I.

Regula prima. *Ex causa positiva in re licita.*

Quando quis dat operam rei alioquin licitæ, ex¹⁴³ qua præter intentionem sequitur homicidium, vel mors alterius, per se solum attendenda est culpa, seu negligentia in cavendo homicidio, adeò ut quamvis actio periculosa sit ad causandum homicidium: ut si projicias lapides ex domo, tegulas ex tecto, explodas in feram &c. & sic occidas hominem, tunc solum peccatum mortale erit, cum onere restitutionis, & irregularitate, si culpa, vel negligentia in cavendo lata, gravis & mortalis sit. Ita communissima DD. Filliucius *tr. 20. c. 3. q. 3.* Laym. *lib. 3. tr. 3. p. 3. c. 10. n. 4.* Et à fortiori Sotus, Avila, Henriquez, Petrus Navar. alii infra citandi, universaliter requirentes culpam

mortalem ad incurrendam irregularitatem ex homicidio casuali. *Ratio est specialis in nostro casu quia hæc irregularitas est ex delicto: sed non est credibile gravissimam poenam irregularitatis esse impositam delicto veniali tantum; ergo solam mortali: ergo ulterius, cum in ipsa actione licita quæ est causa homicidii, nulla sit culpa, requiritur ut ex parte negligentia cavendi homicidium secutum sit culpa mortalis.*

144 *Exempla adferuntur. I. In Judice reum torquentem, modumque torturae excedente, præter intentionem directam occidente, contra legem, & questionis modum ff. de quest. reor. Avila, alii apud Laym. cit. Item in Judice, vel custode carceris, si reum incarceratum fame, aliis ærumnis ita affligit, ut tabescens intereat. Navarr. lib. 5. Conf. consil. 11. §. 6. de homic. De Medico. Chirurgo, Infirmario, dicam distinctè seorsim Sect. seq. II. In Magistro, qui causam disciplinæ puerum castigans, sed modum excedens causam mortis præbet contra L. Praeceptoris ff. ad L. Aquiliam. si enim excessus &c. nimius, irregularis est, aliàs non: ita cit. Et hic est casus, c. Presbyterum de homicid. ubi declaratur irregularis Presbyter, qui causam disciplinam percussit puerum in capite, unde mortuus est: quia scilicet correctio fuit immoderata cum culpa lata. III. In patre prolem in lecto suo penes se collocante, & opprimente: si enim periculum grave sit, utpote, quia lectus angustus, & ipse inquieti somni, & lata negligentia in cavendo oppressionem, peccatum mortale, & ipse irregularis erit, aliàs non*

non; de quo casu agit *c. quasitum de pœnit. & remission.* Item in Patrefamilias alente ferocem canem, taurum &c. & incautè ligante, vel custodiente, culpa lata irregularitatem inducit, levis non. IV. casus habetur *c. continebatur de homic.* Ubi declaratur irregularis Diaconus, quòd falce præcinctus colludens cum laico, nescio, quo lusùs genere, ea lege, ut victor victi tergo insidens, velut inequitaret. Victor ergò laicus Diaconi tergo insidens ejus falce graviter vulneratus, diem suum obiit: imputatur enim ei culpa, & negligentia lata, quod falce accinctus, & non priùs depositâ, ea lege colludens, non caverit periculum, ut benè notat Filiuc. modo cit. *quest. 3.* Et his conformiter solvi debent casus consimiles.

Generaliter ergò quando rei licitæ vacas, sed ¹⁴⁵ periculosa, ne mortem alterius causet, si periculum prævidisti, vel suspicatus es, moralem tamen cautelam non adhibuisti, & diligentiam, ne mors alicujus sequatur, v. g. ejiciens è domo, vel tecto ligna, regulas in viam publicam, non circumspexisti, si homines obambulent, non clamasti, ut sibi caveant, secuta morte alicujus, etiamsi directè minime intenderis, peccas peccato homicidii in directè voluntarii cum onere restitutionis, atque irregularitate, secundum omnes: quia opus illud alioquin licitum, jam per accidens fit illicitum in materia homicidii, cujus periculum prævidisti, & sufficienter non cavisti. Contra verò si simili rei licitæ vacans periculum quidem prævides, vel suspiceris, attamen morali diligentia adhibita suffi-

cienter præcaveas, & nihilominus aliquis inde moritur contra omnem voluntatem tuam; v. g. in modo dicto casu, te clamantem & caventem qui audivit, tamen in via pergit, & lapide, vel trabem te dejecto enecatur, nec peccas, nec irregularis eris: quia ubi nulla culpa, nulla debet esse poena. Ex communi Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 15. n. 103.* Insuper si prævidisti quidem periculum, sed per negligentiam, vel inadvertentiam in conscientia, & coram Deo, solum leviter, & venialiter culpabilem, mors secuta sit: non eris irregularis, ob rationem Regulæ datam, quia non æquum est levem culpam plecti tantâ pænâ, quanta est irregularitas. Dico autem semper: *si prævidisti*, nam si nullo modo prævidisti, nec de eo dubitasti, vel suspicatus es, & idèò nullam diligentiam cavendi adhibuisti (vires enim humanas superat, ut quis diligentiam adhibeat ad cavendum periculum, de quo nihil sibi in mentem venit) cum propter illam inadvertentiam, nullum peccatum admittum sit, consequenter nulla erit irregularitas: sed erit homicidium merè, & simpliciter casuale.

§. II.

Regula secunda. *Ex causa positiva in re illicita.*

146 **Q**Uando quis dat operam rei illicitæ, ex qua prævisa sequitur homicidium, vel mors alterius, præter directâ ejus intentionem, non tantum attendenda est culpa, seu negligentia in cavendo homicidio, sed etiam principaliter, an actio illa per se sit

se sit valdè periculosa, & efficax ad causandum, ex qua scilicet regulariter vel sæpè solet sequi mors, consideratis circumstantiis personæ, loci, temporis, & instrumentorum: ut si ferias punctim circa pectus, vel cœsim in capite: si fuste cædas in capite, maximè pueri, vel personæ teneræ: si noctu explodas in publicam viam: si incautè tractes scloppum oneratum, & adductum scienter inter homines: si venenum temerè inter pueros exponas &c. homicidia inde secuta, etsi directè tibi minimè intenta, vel volita, sine dubio erunt mortalia, restitutionis, & irregularitatis inductiva, si periculum prævisum (ut supponimus) satis non cavisti: nam illa ipsa actione ad eò periculosa tacitè consentis in damnum prævisum, & sufficienter non præcautum: unde si pugnes cum alio non quidem animò occidendi, etiam adhibitâ aliquâ diligentîâ, ne occidas, & tamen occidis, adhuc peccas mortaliter peccato homicidii casualis indirectè voluntarii, si nimirum pugna gravis, & periculosa fuit juxta modò dicta: secus, si levis pugna fuit, v. g. instrumentis non ad eò periculosis.

Insuper universaliter, si actio ita periculosa fuit, & illicita, sive in ipsa materia homicidii & præcepti, ut pugnando, verberando, vulnerando, sive in alia materia peccati, ut furti, adulterii, contumeliæ ad incurrendam irregularitatē, non semper requiri culpam latam, gravem, vel mortalem, sed sufficere sæpè culpam levem, & venialem in cavendo homicidio, sentiunt sanè DD. communiter apud Laym. cit. tr. 3. c. 10. n. 4. fundamentum

po-

potissimum est; quia longè facilius incurritur irregularitas, quando quis dat operam rei illicitæ, quam cum dat operam rei licitæ, ex qua homicidium sequitur: ideò enim Pontifices in multis Sacris textibus, *ut c. ad audientiam, & seqq. de homicid.* sunt tam solliciti in examinando, an committens homicidium casuale, dederit operam rei licitæ, vel illicitæ: cum ergò ad irregularitatem incurrendam ex actione licita causante homicidium requiratur culpa gravis, ut dictum est: consequenter, si actio fuit illicita & periculosa, sufficit etiam culpa levis in cavendo homicidio.

- 148 *Exempla adferuntur ex jure.* 1. De Clericis in sibi prohibita venatione aprorum, urforum, agitatione taurorum hominem occidentibus, non omni adhibita diligentia cavendi. 2. De Clerico impudice, & incautè saltantè, vel jocante cum muliere prægnante, unde abortus prolis animatæ sequitur. *Ex cap. sicut ex litterarum. de homicid.* ubi declaratur irregularis Presbyter, qui mulierem prægnantem Zonâ traxit, ut ea occasione abortum fecerit. 3. Idem erit de quocunque incautè percutiente mulierem gravidam, unde sequatur abortus foetus animati. 4. Idem de adultero incautè agente, unde vel ipse deprehensus maritum invadentem occidat, vel maritus postea comperto adulterio occidat uxorem adulteram. Sed de his infra ex professo: similes casus innumeri obvii sunt, in quibus omnibus ultra malitiam actionis illicitæ, videtur omninò sufficere culpa, vel negligentia levis, ac venialis, nec requiri gravem, & mortalem ad incur-

incurrendam irregularitatem, ob rationem datam. Sed de hoc mitius dicam Regula sequenti. Interim Certum videtur apud omnes, quando actio illicita, ex qua sequitur homicidium casuale, non est ita periculosa, aut etsi sit, periculum tamen prævisum sufficienti diligentia præcautum fuerat, nullam exinde incurri irregularitatem, si præter omnem intentionem mors sequatur: rationem mox dabo Regula sequenti. Unde Pontifex c. *quantum dist.* 50. illum, qui equos surripuit, à quibus abductis mulier quædam percussa, & abortum passa est, declaravit furti quidem reum esse, attamen aliquâ pœnâ legali, utpote irregularitate, excommunicatione &c. affici non debere, si ejus voluntas pernitiōsa non agnoscitur. Sic Pontifex, quia nimirum (ut notat Glossa ibid.) mulierem, ut sibi caveat, præmonuit. Hinc bene Ghanus *de cens. v. Frater Minor.* resolvit, Franciscanum illicitè equitatem, si casu puerum occidat, peccare quidem contra Regulam sui Ordinis, at irregularitatem non incurere, quia nimirum equitare, communiter non est periculosum ad homicidium, & ideò periculum vel nullum prævidit, vel si prævidit, sufficienter præcavit.

§. III.

Regula tertia mitior: *Ex causa positiva quacunque.*

Sive quis det operam rei licitæ, sive illicitæ, id-¹⁴⁹ que sive in alia, sive in ipsa homicidii materia, etiam periculosa, nunquam in foro conscientie incurritur irregularitas ex delicto homicidii casualis,

lis, nisi culpa, aut negligentia in cavendo homicidio gravis seu mortalis fuerit. Hanc Doctrinam probabilem, & in praxi tutam sentit ipse Laym. cit. cap. 10. & absolutè, docent *Suarez, Henr. Avila, Filliuscius*, aliisque cit. *Dian. p. 4. tractat. 2. resolut. 21. Tamb. hic c. 15. §. 2. an. 12.* Ratio est: quia irregularitas ex delicto homicidii casualis per sacros Canones non inducitur ex eo, quod opus in se licitum, vel illicitum, vel periculosum sit, sed ex eo, quod ex tali opere culpabiliter inferatur mors, seu homicidium sequatur: atqui æquitas non patitur, ex levi culpa induci pœnam tam gravem, qualis est irregularitas: ergo cuicumque rei, etiam illicitæ & periculosæ, operam dederis, ex qua præter intentionem tuam sequitur homicidium, nisi culpa, seu negligentia tua in cavendo illo gravis & mortalis fuerit, in conscientia saltem tua, & coram DEO, ne censeas te irregularem.

350 Nec urget fundamentum oppositæ Sententiæ: nam discrimen illud, an homicidium sequatur ex actione secundum se licita, vel illicita, pertinet solum, ad forum externum ad hanc ipsam culpam discernendam, nam in foro externo præsumi solet, eum, qui operam rei illicitæ dedit, ex qua homicidium secutum est, non nisi latâ culpâ occasionem homicidii præbuisse, ex qua præsumptione merito Pontifex in casu allegato pronuntiavit irregularem illum Presbyterum, qui Zonâ traxit mulierem prægravantem, abortu inde secuto: merito enim præsumpsit gravem culpam & incautelam; atque irâ in similibus casibus in Jure repertis resolvendum est.

est. Atqui in foro conscientiaë præsumptio cedit
veritati: ergò quodocunque constat in actione
etiam illicita, gravem culpam non intercessisse, sed
levem & venialem tantum, v. g. inadvertentiam,
præcipitantiam in cavendo homicidio, nemo cen-
sendus est irregularis. In dubio tamen, an culpa illa
gravis, vel levis fuerit in cavendo homicidio defa-
cto secuto, ex actione tua, omninò præsumendus es
irregularis, juxta dicta *subsect. preced. Reg. 1.*

Atque hinc verum est juxta præcedentem **RE-151**
gulam, quando vacas operi illicito in materia ho-
mici- dii, vel periculoso ad causandum homicidium,
vel valdè connexo cum periculo mortis alterius, ut
in exemplis ibidem allatis, morte alicujus inde se-
cuta semper pronuntiandus eris irregularis; &
quidem ex delicto homicidii voluntarii potiùs,
quàm casualis, quia semper præsumeris, malitiosè
in causa illa voluisse, ac intendisse ipsum homicidi-
um; nemo enim, nisi stultus, sciens punctim ferit
in alterius pectus &c. nisi volens occidere: at verò
in conscientia & coram DEO, reverà non eris ir-
regularis, si periculum nullum prævidisti, vel su-
spicatus es, vel prævisum citra culpam gravem di-
ligenter cavisti. Si autem prævidisti, vel aliquo tan-
dem modo de illo periculo suspicatus es, ipsúmque
periculum non præcavisti, vel præcavere non po-
tuisti, semper irregularis eris secuta morte, quia
debebas ab actione præsertim illicita omninò ab-
stinere.

Atque in his eventibus, si certò scias, te in ejus-**152**
modi actione nullam negligentiam, seu culpam
gra-

gravem & mortalem commisisse, quoad homicidium secutum, secluso scandalo, poteris te gerere tanquam liberum ab irregularitate, quia praesumptio externa veritatem non laedit, sed ei cedit. E contra verò si exterius quidem judicetur, nullam fuisse culpam, vel satis levem; tu autem tibi conscius, te graviter deliquisse, obligaberis ut verum irregularè te gerere, abstinendo à Sacris interim &c. Lege Suarez *de Conf. disp. 45. sect. 5. n. 3.* Ex dictis patet resolutio ad varios casus, quorum praecipuos commodius congeram *sect. seq.* post explicitum homicidium merè casuale.

S. VI.

Regula quarta. *Ex causa negativa sanctorum. Remissive.*

153 Cùm in re, & effectu omninò æquivalent, ac verè idem sint *non impedire homicidium*, cum quis tenetur ex justitia, vel Charitate tantum: *omittere aliquid ex justitia, vel Charitate debitum*, unde praevidet homicidium secuturum: idèò omnia dicta Sect. 3. §. 4. utràque Regulà de non impediendo homicidium, per omnia intelligenda sunt de omittente aliquid, unde homicidium sequitur; in gratiam tamen simpliciorum brevissimè applico.

154 I. Qui omittit aliquid debitum ex Charitate, unde sequitur homicidium, vel mors alterius peccat juxta rationem omissionis moraliter, vel venialiter, ut si quis omittat detegere proximo insidias mortales sibi paratas: si omittas succurrere proximo in extrema necessitate, isque postea moriatur, peccat mortaliter, juxta illud notum D. Ambr. *post fami*

fame morientem, si non pavisti, occidisti, non tamen peccatô propriè dictô homicidii contra justitiam, sed solum homicidiô morali, ac metaphoricô, contra Charitatem; Unde hic nulla incurritur obligatio restitutionis, nulla irregularitas.

II. Qui omittit aliquid debitum ex Justitia, unde sequitur homicidium, seu mors alterius, v. g. si Princeps, vel Magistratus culpabiliter omittit custodire vias contra latrones, unde contingunt latrocinia, & homicidia viatorum; si minister Justitiæ, vel custos omittat custodias nocturnas, & circumitiones, ratione cujus negligentia homicidia contingunt: Si Dux exercitûs non coërceat milites debitâ disciplinâ unde injustè aliqui occidantur &c. peccant contra Justitiam, juxta rationem negligentia, penes majorem, vel minorem eorum obligationem, ac majus, vel minus periculum æstimandæ, mortaliter, vel venialiter: & si negligentia lata, adeoque culpa mortalis intercessit, tenebuntur ad restitutionem faciendam illis, quibus facienda est, in defectum homicidæ, alioquin solum tenebuntur procurare, ut homicida satisfaciatur juxta dicta suo loco.

III. Insuper talem incurrire irregularitatem, si nimirum omissio sit voluntaria, & culpabilis graviter prævisû, & non præcautô periculô (secus, si involuntaria, vel nullum censeatur imminere periculum) ex communi docent Suarez hic *disp.* 44. *sect.* 3. *num.* 4. ubi solvit aliquas objectiones, quæ fieri possent in contrarium: & Filliuc. *tr.* 20. 6. 4. 9. 9. Ratio est: quia talis ita voluntariè omittens

tens tollere praevium periculum mortis, est vera causa moralis, & imputativa homicidii secuti, et enim imputatur: unde etiam in Jure Civili puniatur, ac si commisisset: ergo etiam in Jure Canonico incurreret poenam latam in talem. IV. Sed tu securè adhibe distinctionem de omissione pura, & non pura *Sect. 3. §. 4.* latè explicata.

SUBSECTIO.

De homicidio casuali moraliter causato, ex mandato, consilio, &c.

SUMMARIUM.

158. Quicumque mandans, vel suadens alteri actionem, et qua praevidet, dubitat, suspicatur, vel praevideat deberet, secuturam mortem alterius, peccat mortaliter, & secuta morte, vel mutilatione sit irregularis; unde
159. Resolvuntur varii casus. I. De mandante tantum verberare alium.
160. II. De mandante, vel consulente occidere.
161. III. De advocante sibi socios ad occidendum, &
162. IV. De precipiente vel suadente generaliter quaecumque actionem fieri cum praevio periculo mortis.

157 **S**icut homicidium voluntarium, ita & homicidium casuale aliud est, quasi patratum physicè, cum quis per se ipsum agit aliquid, ex quo praevidet sequi homicidium, vel mortem alterius, & de hoc hâc Sectione haecenus locuti sumus. Aliud est moraliter causatum, cum quis mandato, consilio, suasu &c. inducit alterum, non quidem ad ipsum homicidium (sic enim esset homicidium directè voluntarium, moraliter causatum, de quo

Sectio

Sectio 3, tota) Sed ad aliquid aliud agendum, vel omittendum, ex quo præter directam intentionem mandantis, vel consulentis sequitur mors alterius, sive tertii, sive ipsiusmet, cui mandatum, vel consilium dat. Et de hoc nunc fit

RESOLUTIO.

Et Regula Generalis.

Quicumque alteri mandat, suadet &c. vel quo-
modolibet inducit ad aliquam actionem seu
licitam, seu quomodocumq, illicitam, ex qua prævi-
det, vel subdubitat, suspicatur, aut certe rationabi-
liter providere deberet, secuturam mortem alte-
rius; & generaliter uno verbo: quando actio illa est
conjuncta cum periculo mortis alterius, aut tertii,
aut ipsiusmet, cui mandatur, vel consulitur, & ne
sequatur mors, sufficienter non præcavit, ipso factò
peccat mortaliter pro ratione materia illicita, (de
quo nemo dubitat) & secuta morte, vel mutilatio-
ne irregularitatem incurrit. At verò sit ejusmodi
periculum amovisse, seu præcavisse prudenter cen-
setur, secuta homicidium non imputabitur ei, &
consequenter nullà irregularitate afficietur. Hæc
Regula constat ex dictis, indiget solum declaratio-
ne, & applicatione ad casus. Censendus autem est
ejusmodi mandans, vel consulens periculum suffi-
cienter præcavisse, si homini prudenti, & cauto, in
talibus circumstantiis, vel sub tali modo agendi,
actio mandetur, vel consulatur, ut quilibet pru-
dens judicare possit, homicidium, vel mortem, aut
mutilationem nullam fore patrãdam, ut ex Sua-
rez,

Bb 2

rez,

388 *Traët. V. in V. Præceptum Decalogi Cap. III.*
rez, Sayro, Filliuc. aliisque rectè declarat Tamb
cap. 15. §. 3. num. 5. vide etiam *Dian. part. 4.*
traët. 2. res. 19. Casus varios ad aliquot classes
reducamus.

I. Mandans verberare tantum alterum.

159 **Q**ui præcipit alicui alterum verberare, & non
occidere, si adsit metus, vel suspicio periculi,
ne etiam occidat, vel ex parte sua, quia ferox, &
temerarius est; vel ex parte alterius, quia verberare
accepto, facile perire potest; secutò homicidii,
irregularis fit, ut expressè dicitur *cap. ult. de*
homic. in 6. addita ratione: *cum mandando in*
culpa fuerit, & hoc evenire posse debuerit cogitari.
Quo loco Juris ad hanc irregularitatem incurren-
dam supponitur, ut & mandatum injustum sit, &
imprudens in ordine ad homicidium cavendum.
Quòd si ergò & mandatum esset justum v. g. ad
debitam correctionem, & prudenter factum ad ca-
vendam occisionem, utpote datum ministro fide-
li, & cauto, cum limitatione seria, ne occidat, al-
signatò etiam instrumentò moraliter non effectivò
mortis; v. g. pugnò, virgìs, larò, etiamsi per acci-
dens & præter omnem intentionem sequatur mors
alterius, mandans ab irregularitate imünis eris, ut
ex comüni rectè notat. *Filliuc. cit. c. 4. q. 3. n. 96.*
& *Dian. cit. resol. 19.* Quòd si verò mandatum ju-
stum quidem sit, sed imprudenter factum, v. g. le-
di magister jubet discipulum iracundum & auda-
cem disciplinae causâ verberari, si inde effertus ille
discipulus aliquem occidat, vel mutilet, ludima-
gistrum non effugere irregularitatem, meritò cen-
tes

set Tamb. *ibid.* n. 3. quia periculum certè prævidit, & sufficienter cavere non potuit respectu talis hominis sibi noti: Quòd si denique mandatum injustum sit, attamen prudenter factum, omni adhibitâ cautelâ, nè mors sequatur, si tamen sequatur, adhuc incurri irregularitatem ex speciali dispositione Juris modò allegati censet *Filliuc. ibid.* quia semper talis mandans fuit in culpa, & debuit cogitare, ne id eveniret. Sed ego non credo, propter dicta supra hac Sect.

II. Mandans, vel consulens occidere alterum.

SI mandatarius, vel suafus illum alterum occidat, 160
sine dubio mandans, vel suadens irregularis erit ex delicto homicidii voluntarii: at verò si detractione, vel calumniâ Titium concites adversus Cajum, prævidens subesse periculum, ne eum occidat aut cum prævisione similis periculi eum inebriâsti, secuta morte, irregularis eris ex delicto homicidii casualis, ex communi Laym. c. 10. n. 2. Et universaliter, qui alterum jussu, consilio, vel alio quovis modo inducit ad actionem periculosam, cum periculo præviso occidendi alium tertium, homicidii, restitutionis, & irregularitatis reum fore non est dubium. At quid si in ejusmodi casu ipse mandatarius, suafus, vel inductus occidatur? Communis est doctrina, quisquis alteri præceptum: vel consilium dedit, alium occidendi, vel duellum in eundi &c. cum præviso periculo mortis ipsius, si contingat ipsummet occidi, præcipiens, vel consulens irregularis erit. *Ratio est:* quia actiones illæ

390 *Tract. V. in V. Præceptum Decalogi. Cap. III.*
de se sunt nimis periculosa, & difficile est mandan-
tem, vel consulentem tale periculum sufficienter
præcavere, ne mors sequatur, unde si mandes, vel
consulas Petro, ut occidat Titium, vel cum eo du-
lum ineat, viribus ipsi benè æqualem, contingit
autem præter voluntatem, & expectationem tuam
ut occisus sit ipse Petrus, adhuc irregularis eris: ita
Navar. Corduba, Avila. aliisque cit. *Suarez. disp.*
44. de Cens. Sect. 3. n. 10. volens ab hac communi
sententia, nec speculativè, nec practicè receden-
dum. *Fillius. Laym. cit.* & probabiliter fatetur
Dian. p. 4. tr. 2. resol. 12. Ratio est: quia absol-
tè loquendo adhuc vacas rei illicitæ, valde pericu-
losæ; quæ enim ratio periculosior tibi esse potest
ad mortem, quàm æqualem aggredi, vel singulari
certamine cum æquali pugnare? ait *Castropala.*
apud *Tamb. cit. c. 15. §. 3. n. 9.* Contrarium ta-
men, & eo casu mandantem, vel consulentem non
fore irregularem, etiamsi probabiliter dubitaverit
de periculo mortis Petri, dummodò ejus mortem
non intenderit, docet *Vasquez. Turrian. Hart.*
Joan. Præpositus, eosque citans, & pro foro con-
scientiæ tantùm sequens *Lugo disp. 19. de Justit.*
Sect. 2. n. 40. Ratio potissima est: quia aliud est
mandare, consulere, ut aliquis occidatur, quod ef-
fectu secuto semper secum irregularitatem trahit
ex claro Jure: aliud verò est, mandando, vel con-
sulendo alterum solùm periculo mortis exponere,
quod nullam secum trahit irregularitatem, de hoc
enim nullum Jus extat. Addit *Lugo,* quòd in solo
consilio nulla appareat injustitia adversus eum,
cui

cui consulitur, cum ei liberum maneat consilium sequi, vel non sequi. Quoad contententem omnino inclino in hanc sententiam: quoad mandantem verò cum Suarez à communi sententia non recedo: Ratio disparitatis constat ex dictis suo loco supra. At: quid si mandans, vel consulens periculum nullum timeat, v. g. mandavi, vel suasi Titio, ut occidat Cajum, hominem satis debilem, & inferiorem viribus Titii; contingit tamen, ut Cajus debilior licet viribus, occideret Titium: sumne ego irregularis ex delicto homicidii casualis ex meo mandato, suasu? Te non esse irregularem probabiliter censet Bonac. Henriq. alii apud Dian. p. 1. tr. 15. resol. 17. quia sufficienter periculum cavisti Titii, si scivisti eum fortiorem esse Cajo: & confirmari potest à fortiori ex sententia modò antea relata: attamen adhuc irregularem te esse, æquè probabiliter putant Nav. Covar. Avila. Coninch. Joan. Prapof. apud Tamb. cit. lib. 10. de Cens. & Irreg. tr. 4. c. 10. §. 3. n. 7. Ratio est, quia sciebas, vel saltem scire debebas, in ejusmodi occasionibus etiam agnum ad se defendendum audaciam leonis induere; ideoque adhuc periculum prævidisse, vel saltem de eo dubitasse præsumeris. Quare sola cognitio imbecillitatis Caii te excusare non potest, nisi fortè aliunde periculum satis caveris, v. g. præcipiendo, vel consulendo, ut occideret Cajum eminùs sclopeto, vel sagitta, vel à tergo, ex insidiis &c. ut prudenter omne periculum fuisse amotum judicaretur. Denique si mandasti Titio, ut occideret Cajum, & is per errorem occi-

dit Sempronium; num tibi imputandum sit hoc homicidium, tanquam casuale; colliges à fortiori ex dicendis in *Subsect.*

III. Socios sibi advocans ad occidendum.

161 **P**etrus rixans contra inimicum, unum vel alios plures socios advocavit, vel excitavit ad pugnam pro sua parte, aut etiam ultro accurren-
tes, & volentes in gratiam sui pugnare, tacito consensu admisit: juxta dicta *Sett. 3. de Consensu*, siquidem unus eorum Petri inimicum, ejusve socium occidit, non est dubium, ipsum etiam Petrum homicidii, restitutionis, & irregularitatis ex delicto homicidii voluntarii reum fore. *Sett. contra*: factum est, ut aliquis, vel aliqui ex ipsis sociis petri occisi, & mortui sint, contra omnem voluntatem Petri: quid tunc Juris debebo? casus est simillimus precedenti, ideoque eodem modo resolvendus: nam Petrum adhuc homicidii, restitutionis, & irregularitatis illius reum facit communis, & probabilior sententia DD. *Navar. Suarez, Avila, Coninch.* eosque citans *Dian. p. 4. tract. 2. de irreg. resol. 12.* Ratio est eadem, quæ supra. *Contra* verò non improbabili-
biliter à restitutione, & irregularitate eum liberant *Vasq. Turian. Hur.* Ratio est: quia sine fraude vel dolo solam excitans, vel admittens alterum ad actionem sibi periculosam, peccat tantum contra Charitatem, non contra Justitiam: cum scienti, & volenti non fiat injuria: ergò si Petrus non peccavit contra Justitiam, non debet esse obnoxius restitutioni, & irregularitati. Idemque dicitur

dicendum de sociis Petri, qui mortem effugerunt. Quod si tamen Petrus injustè rixans contra inimicos, socios suos coniecit in necessitatem pugnandi, insurgentibus nimirum in ipsos inimicis Petri, & aliquem ex ipsis occidentibus; utique tunc Petrus reus erit restitutionis & irregularitatis, quia tunc verè injusta causa fut mortis sui locii.

IV. Generaliter præcipiens, vel suadens quamcunque actionem fieri cum præviso periculo mortis ipsius.

SI scias in sylva esse latrones ad occidendum 162
stranseuntes, & nihilominus alicui præcipias, vel suadeas, ut ingrediatur: si puerum incautum, noctu maxime, mittas ad puteum plenum non circumseptum: si suadeas alicui, ut hostem non fugiat, vel contra ut resistat rixanti: si suadeas, vel inducas hominem inexpertum, ut per funem, trabem, vel regulas inambulet &c. & hinc aliquis istorum occidatur, vel pereat, non effugies irregularitatem, saltem ex delicto homicidii casualis, etsi mortem minimè intenderis. Ratio est: quia in his, & similibus periculum prævidisti, vel certè prævidere debuisti, & tamen sufficienter non cavisti: secus erit, si quid jubeas, vel suadeas, unde nullum periculum mortis prudenter timere, vel suspicari potes, ut si natanti perito suadeas, ut tecum natet, isque improvisò suborto spasmo, vel alia de causa pereat: & ita in similibus: tunc enim mors merè per accidens secuta spectabit ad homicidium casuale. Similiter si alicui suadeas, ut ex castris fugiat,

giat, ut furtum, adulterium committat, ex quo prævidebas ipsum capite plectendum: si consilium dedisti Bertæ, ut adulterii causa per tectum deambulet, unde præcipitata periiit &c. In his & similibus sexcentis, distinguendum est; nam si sint tales circumstantiæ, ut hic & nunc illæ omnes verè sunt conjunctæ cum periculo mortis, morte secuta, irregularis eris, quia verè peccas contra justitiam in materia homicidii illo tuo imprudenti consilio; si secus, non erit: quia tunc peccas solum peccato scandali, contra Charitatem, vel aliam virtutem, ut rectè resolvit Tamb. *cit. c. 15. §. 3. n. 5.* Denique excipiendum semper est, nisi tale quid periculolum suadeas alteri ad honestum, vel sanctum finem, propter quem alter ipsemet se exponere vitæ periculo poterat, vel etiam debebat: utpote pro bono communi, vel salute animarum, v. g. si tempore pestis Sacerdotem, Medicum, Laicum *jussu vel* suasu inducas ad infectis necessaria obsequia spiritualia, vel corporalia præstanda. Qua re merito Tamb. *cit. num. 13.* miratur scrupulum cujusdam Monachi, qui dicebat irregularem se esse, eo quod suavisset alicui protectionem Indicam ad fidem propagandam, isque ab infidelibus fuisset occisus: *Ratio est:* quia non est putandum, Ecclesiam velle irregularitatem obstare ad tam sanctas actiones, & fines, pro quibus vitam periculo exponere quilibet potest, & sæpè etiam debet. Denique si sit dubium, an ex tuo jussu, consilio, suasu reverè secutum sit ejusmodi homicidium casuale, eodem modo à fortiori resolvendum est; quo supra de dubio

dubio homicidii voluntarii duplici Regula resolu-
tum est.

SECTIO V.

De homicidiis merè casualibus, & ca-
sibus ambigua irregularitatis.

SUMMARIUM.

163. Homicidium merè casuale quid?
164. Non est peccatum, nec restitutionem, nec ullam irregu-
laritatem inducit, usque ad n. 167.
167. Oppositum tamen sentiunt alii quoad irregularitatem.
168. Quod maxime verum est in casu; quo actio aliqua hoc
ipso prohibita est, quia cum periculo homicidii solet ef-
se conjuncta: & casibus in Jure expressis. Ex quo.
169. Monachis, & Clericis in Sacris, seu majoribus ordinibus
constitutis graviter prohibetur usus chirurgia.
170. Ita ut si mors etiam adhibita omni cautela, & prater
intentionem merè casualiter sequatur, fiant irregu-
lares.
171. Excipitur tamen casus necessitatis.
172. Et insuper probabile est, eos etiam extra necessitatem
exercentes chirurgiam, irregularitatem non incurrere,
si sine omni eorum culpa mors sequatur.
173. Clerico vel Monacho perito, in casu saltem necessitatis
vel pietatis, non prohibetur exercitium artis medicae.
174. Unde nec peccat, nec irregularitatem incurrit, et si
aliqui prater ejus intentionem moriantur.
175. Secus si ob ejus imperitiam, vel negligentiam mors, aut
mortis acceleratio contingat.
176. Unde si Medicus aegroto etiam desperato concedat, qua-
cunque libent appetitui vitiat, etiam manifestè no-
xia, si mors notabiliter acceleretur, fit irregularis.
177. Conformiter ad praedicta resolvuntur alia, de aliis non
medicis, qui tamen potiones, vel pharmaca praebent ad
sanitatem, ad non concipiendum fetum, ejiciendam
prolem, amorem, vel odium concipiendum &c. Item
178. Vs-

178. Usque ad n. 178. *Resolvitur, in quibus casibus infirmarii, seu infirmis assistentes peccent, & irregularitatem incurrant, vel non incurrant?*

181. Usque ad n. 181. *Quando venantes, & ludentes peccent, & irregularitatem incurrant, quando non, & in illa venatione, vel lusumors alterius sequatur.*

163 **H**omicidium merè casuale etiam simpliciter involuntarium dicitur, quod sequitur ex alio-
cujus actione, vel omissione merè per accidentem, præter omnem ejus directam, vel indirectam voluntatem, vel intentionem, cum quis scilicet aliquid agit, vel omittit, unde nec prævidet, nec prævidere debet, aut etiam potest homicidium secutum, vel ejus probabile periculum: vel si quid periculum prævidisset, tamen adhibitâ diligentiam, & cautellam tale sufficienter præcavit, & exclusit. Quare homicidium merè casuale quo requirit opposita homicidio casuali mixto sub disjunctione. *Unum est: ut vel causa posita de se non sit efficax, vel periculosa respectu homicidii; quippe ex qua non soleant sequi homicidia, nisi in rarissimo casu: ut si jubeas famulum tecum equitare; isque ex improvise equo lapsus pereat; si conducas operarios ad ædificium, & ex alto aliquis lapsus intereat: si pulses campanam, & decidente malleo occidatur homo &c. inde enim est, quod illud periculum non prævideas, nec prævidere debeas, & sapissime prævidere non possis; & circa hoc homicidium casuale non potest esse dubium, vel de peccato, vel de restitutione, vel de irregularitate, nisi apud infirmamentem. Alterum est: vel si causa posita aliquo modo periculosa sit, ideoque periculum aliquod homicidii*

homicidii prævideas, tamen sufficienti cautelâ & diligentia illud periculum cavere, & excludere conatus es, ut si venator adhibitâ cautelâ, tamen profera hominem occidat, fortè ex improvîso intervenientem. Idemque de Medico, Chirurgo &c. Et circa hoc non levis est difficultas, & controversia.

ASSERTIO VI.

Homicidium merè casuale, & simpliciter in-¹⁶⁴ voluntarium, quippe nullo modo prævisum, vel sufficienter præcautum, nec peccatum, nec restitutionem, neque ullam inducit irregularitatem: excepto probabilius solo casu, quo actio aliqua eâ ipsâ ratione illicita, seu prohibita est, quod cum periculo homicidii conjuncta esse soleat. Hæc quoad peccatum, & restitutionem est omnium, & clara ex terminis, cum nihil possit esse peccatum, nisi voluntarium: nihil autem voluntarium, nisi præcognitum: atqui homicidium merè casuale supponitur aut nullo modo præcognitum, ut sufficienter præcautum, adeoque minimè volitum. Quoad irregularitatem autem est communissima, & secunda Sententia DD. apud Filiucium *tr.* 20. c. 3. q. 8. Laym. *ait c.* 10. n. 1. & 3. Dian. *p.* 4. *tr.* 2. à *ref.* 20. Claritatis gratia ostendo breviter.

I. Dans operam rei licitæ adhibita omni diligen-¹⁶⁵ tia, ne sequatur homicidium, si tamen præter omnem intentionem, & supra diligentiam tuam sequatur, nullam sine dubio incurrit irregularitatem ex claro Jure *c. dilectus, & seqq.* Ratio est: quia hoc homicidium est omnino inculpabile, & involuata-

luntarium, ut supponitur in terminis; ergò nullam potest inducere pœnam. Exempla obvia in Venatore, Medico, Chirurgo, & similibus omnem diligentiam adhibentibus, & tamen præter omnem intentionem occidentibus.

166 II. Etiam dans operam rei illicitæ, omnem tamen adhibens diligentiam cavendi homicidium, si præter ejus intentionem sequatur mors, non erit irregularis, nisi in casu dicto. Ita *Anth. cit. communiter*. Ratio est; quia licet talis peccet exercendo opus illicitum, propter quod irregularitas decreta est, homicidium tamen inde secutum est ei etiamnum simpliciter involuntariū, & inculpabile, cum de eo vel non cogitavit, vel si cogitavit, debitam cavendi diligentiam adhibuit; ergò non inducet ullam irregularitatem; quia in Jure nihil de hoc decretum est (excepto casu prædicto, mox explicando,) v. g. si fur equum furtivum noctu abducens, omni diligentia, & cautela adhibita, tamen conculcet fortè infantem, vel hominem ebrium in via jacentem. Similis casus habetur in *c. quantum dist. 50.* jam supra allatus *Regula 2. fin.*

167 III. Contrarium tamen sentiunt ipse D. Thomæ cum suo Cajetano 2. 2. *sect. 64. a. 8.* Sylv. *verbi homicidium 2. Reg. 3.* Covar. multique alii Canonistæ apud Laym. *lib. 3. de Fust. tr. 3. p. 3. c. 10. n. 1.* nimirum omne homicidium casuale, quantumvis involuntarium ex opere illicito inducet irregularitatem. Probant *ex c. delict. c. Joan. Et ult. de homicid.* ubi decernitur semper, eum, qui dando operam rei illicitæ adhibita debita diligentia ho-

homicidium facit, incurrere irregularitatem; cum hunc SS. Canones expressè non excipiant: quod argumentum licèt non apud Dialecticos, tamen apud Canonistas valere, ait Navar. c. 27. n. 238. sed facilè & hoc argumentum neque apud Canonistas valere in proposito debere, quia irregularitas non incurritur, nisi in casibus jure expressis, ideò non valet argumentum à sensu contrario ad incurrendam irregularitatem, præsertim hac in materia tam odiosa, nisi & ipsum exprimeretur in Jure: atqui nullo Jure generatim exprimitur casuale homicidium involuntarium, adhibitâ debitâ diligentâ secutum ex opere illicito; licèt hoc expressè etiam non excipiat: ergo. Sic *Filliac. Laym. cit.*

IV. Communis autem, & vera mihi exceptio **168** est, dans operam rei illicitæ adhibitâ omni debitâ diligentâ, unde tamen præter intentionem omnino involuntarium sequitur homicidium, irregularitatem incurrit, solo illo casu, quo actio aliqua illicita, & prohibita in Jure est hoc ipso, quòd sit periculosa ad homicidium causandum, adeoque in casu Jure expresso. Exprimitur autem in Jure casus Chirurgi per sectionem, vel ustionem, & alia aliqua de quibus, & añexis quibusdam dubiis do breviter.

§. I.

Chirurgus.

1. Certum est Monachis, & Clericis in Sacris **169** constitutis jure Canonico graviter prohiberi usum artis Chirurgicæ per sectionem, incisionem, & adustionem, idque non tantum propter inde-

cen-

centiam Statûs, sed principaliter propter periculum mortis inferendæ *c. sententiam, ne Clerici, vel Monachi*: ubi inter alias prohibitiones cooperationis ad mortem alterius dicitur: *nec ullam Chirurgiæ artem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ ustionem, vel incisionem inducit*: Et cum hæc lex strictè interpretanda sit, ideo de solis Clericis, vel Monachis in majoribus Ordinibus constitutis, non item de minoribus intelligendam esse, monent DD. communiter. Valde Diana p. 4. tr. 2. resol. 24.

170 II. Clericus vel Monachus in Sacris constitutus contra prohibitionem exercens Chirurgiam per sectionem, vel ustionem, etiam omni adhibitâ cautelâ & diligentîâ, ne mors sequatur, si ea nihilominus præter omnem ejus intentionem per accidens, & merè casualiter sequatur, adhuc irregularis est ex speciali constitutione Juris. Communissima DD. apud *Molin. Laym. Fillius. Dian. sæpè cit. constat ex cap. tua nos. de homicid.* Ubi Pontifex requisitus, sive irregularis, & à Sacris arcedendus Monachus quidam Chirurgus, qui mulieris tumorem gutturis curare volens, ferro incidit, expressè prohibens ne se vento exponeret, ne fortè aër subintrans casum mortis adferat: illa verò neglecto salutari mandato, messis causâ, vento se exponit, & vento subintrante scissuram, multum sanguinis effundens, diem suum obijt: (ecce tibi, omni adhibitâ cautelâ homicidium merè casuale omninò involuntarium.) Respondet Pontifex: *quod licet ipse Monachus multum deliquerit,*

alienum

alienum officium usurpando, quod sibi minimè congruebat, si tamen causa pietatis, & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio chirurgia, omnemq; studuit, quam debuit, diligentiam adhibere, non est ex eo, quod per culpam mulieris contra consilium ejus accidit, adeò reprobandus, quòd non post condignam satisfactionem cum eo misericorditer agi possit, ut divina Officia valeat celebrare; alioquin interdicienda est ei Sacerdotalis Ordinis executio de rigore. Hæc Pontifex satis clarè. Cæterùm quàmvis tale non sit verum forte homicidium contra quintum Præceptum Decalogi, censetur tamen homicidium ex interpretatione Juris ob reverentiam Divinorum ad irregularitatem ex homicidio incurrendam sufficiens, ut notat Filliuc. cit. c. 20. q. 6.

III. Excipiunt tamen DD. communiter casum, 71
necessitatis urgentis, quando absente laico jus naturale, & lex Charitatis exigeret mederi Clericum, etiam in Sacris constitutum ob rationem sæpè dictam: quia lex positiva Ecclesiæ non debet præjudicare Juri naturali, & Legi Charitatis: hinc Mol. tom. 4. tr. 2. disp. 57. n. 3. meritò ab irregularitate excusat quendam Sacerdotem, qui, in graveſcente per urbem peste, plurimorum apostemata incidit ex arte, curavitq; eâ felicitate, ut multis centenis hominibus vitæ, ac sanitati restituitis, quo tantùm objerint: quia (ait Molina) propter Epikeiam judicandum non est, sacros Canones tantum Charitatis exemplum, bonique publici utilitatem, voluisse irregularitate mulctare.

Et ibid. ab irregularitate excusat Clericum, qui se-
lulum venam aperuit infirmo, unde eidem mors se-
cuta est; eò quòd venæ sectio non sit chirurgia pro-
priè, quàm sacer Canon damnat in Clerico, sed po-
tius ad tonsores spectet, quàm chirurgos. Omi-
nò probabiliter, quamvis alii oppositum sentiant
apud Lugo, & Tamb. *cit. c. 14. §. 4. an. 16.*

172 IV. Insuper non improbabiliter Monachus, vel
Clericus in Sacris, etiam extra necessitatem exer-
cens chirurgiam, secando, vel urendo ex arte, ad-
hibitàque debitâ cautelâ, ne mors sequatur, adeo-
que exclusa omni culpa in materia homicidii con-
tra quintum Præceptum, etsi adhuc peccet contra
dictam prohibitionem SS. Canonum, non tamen
erit irregularis, si præter omnem intentionem ma-
rè casualiter accidat mors infirmi. Ita *Cominob.*
Joan. Præp. eosque citans Tamb. *c. 15. §. 4. n.*
11. Et tandem, licet pluribus locis contrarius,
etiam secutus Dian. *p. 11. tr. 7. ref. 8.* Et favet
Glossa ipsa in *cit. c. tuanos. verb. altoquin.* id est, si
non erat peritus, & si non adhibuisset diligentiam,
quam debuit, si ex cupiditate fecit &c. tunc scilicet
interdicenda est ei Sacerdotalis Ordinis executio:
ergo censet Pontifex, Monachum illum non fore
arcendum à Sacris tanquam irregularem, si in arte
peritus, diligentiam debitam adhibuit. Ratio est
quia irregularitas ex delicto homicidii etiam casualis
non incurritur ex sola inobedientia, seu trans-
gressione cujuscunque præcepti, sed ex actione ef-
ficiente reatum homicidii: in proposito autem
abest reatus homicidii, quippe cujus periculum

per debitam cautelam sufficienter exclusum; & certè cùm similia remedia fiunt ex arte, mors non præsumitur contigisse per applicationem medicorum, sed propter gravitatem morbi, vel vulneris: ergo etiam abesse debet pœna irregularitatis. Cæterum apud omnes in confesso est, si dictus Monachus vel Clericus in Sacris constitutus peccet contra artem in secando, urendo imprudenter, vel incautè se habendo, morte secuta, fore irregularem ex delicto homicidii, non jam merè casualis, sed mixti, & indirectè voluntarii, quippe cujus periculum prævidit, vel certè prævidere debuit, tamen sufficienter minimè præcavit. Unde universaliter Clericus, Monachus, vel quicumque alius, si non ad sit periculum in arte, ipse venam secet, vel quodvis medium applicet, si bona fide faciat, & in necessitate, maximè quando desperata salute infirmæ tale medicamentum probabiliter salutem allaturum speretur, nec peccat, nec irregularitatem incurrit, secuta inde morte infirmæ, ob rationem datam n. 171. Certo autem incurreret, si imprudenter & incautè se gereret.

§. II.

Medicus.

Omnibus Clericis, vel Monachis in Sacris constitutis, vel beneficiatis, Jure Canonico interdicitur studium, & exercitium totum artis Medicæ, vel Chirurgiæ, tanquam alienum à sua professione, & indecens suo statui, extra tamen casum necessitatis, vel pietatis: ut si medendum sit personis miserabilibus, præsertim consanguineis, ut docent

C 6 2

Mendo-

173

404 *Traët. V. in V. Præceptum Decalogi Cap. III.*
Mendoza, Navar. c. 25. num. 110. Sanch. lib. 6.
Moral. c. 14. n. 18. Laym. c. 10. num. 3. Dian.
p. 6. tr. 7. resol. 50. At certè disertè hoc negat
Sayrus de Cens. lib. 7. c. 6. n. 11. apud Tamb. cit.
n. 4. eo quòd de hac prohibitione nullus expressè
fit textus in toto Jure (certè ego reperire non po-
tui) adeò ut etiam Clericus, vel Monachus eam
artem medicinæ sine unctione, vel sectione exercens,
dicatur exercere opus licitum, seu dare operam rei
licitæ. Sed quidquid sit de hac prohibitione, in
resolve breviter.

[174] I. Medicus arte peritus, ex arte infirmis op-
ram navans, medicamenta præscribens, deque mi-
libus, & noxiis monens, neque peccat, neque irre-
gularitatem incurrit, quamvis plerique infirmi præ-
ter ejus intentionem moriantur: idque etiam si Cle-
ricus sit, vel Monachus: nam quidquid sit de dicta
prohibitione, certum est pro exercitio medicinæ
sine sectione, vel unctione, nullam esse irregularita-
tem decretam, ut constat ex citatis Canonibus &
sentent. c. tua nos; ubi Glossa, Canonista, & DD.
communiter. Dices, si Medicus ex arte operans
secuta morte infirmi nulla irregularitate afficitur,
cur ergo Judex ex virtute Justitiæ malefactorem ce-
pitis damnans, secuta morte irregularis efficitur?
R. pro ratione principali debere esse voluntatem
Pontificis ita disponentis. Ratio autem congruen-
tia est: quia Judex sua actione mortem malefacto-
ris, justè licèt, intendit, & vult, quæ intentio vide-
tur maculare lenitatem; quam Ecclesia in suis
Ministris requirit: at Medicus nullo modo in-
firmi

firmi mortem : imò sanitatem & vitam per se intendit.

II. Medicus, si ob imperitiam, vel negligentiam, vel aliquid aliud infirmi mortem causet, promoveat, acceleret, aut permittat culpabiliter, ex officio, vel pacto obligatus, peccat utique mortaliter contra Justitiam, & 5. præceptum Decalogi, cum onere restitutionis, & etiam irregularitatem secuta morte incurrit, quippe cujus causa injusta est. Communissima apud citat. Idemque est de Ministris seu assistentibus tali Medico, si advertant ejus imperitiam, & ipsi cooperentur. Idemque est de Pharmacopoliis, si medicamenta corrupta pro bonis vendant, unde mors alicujus sequatur, ut ex communi notat *Tamb. n. 23.*

III. Medicus aegroto etiam desperato concedens, quæcunque libent appetitui vitiatò, etiam manifestè noxia, si inde mors notabiliter acceleretur, irregularis fiet; crudelis enim est pietas ista, quamvis mortem citius subire faciat: similiter Medicus curans fæminam prægnantem, si pharmacum propinet, vel venæ sectionem præscribat cum magno periculo abortus fœtus animati, siquidem peccet contra 5. Præceptum, utique irregularis erit; secus si non ita peccet.

IV. Eadem ratione juxta prædicta resolvendum est de aliis non medicis, potiones tamen, & pharmaca præbere solitis in ordine ad sanitatem; imò ad alios fines illicitos, v. g. 1. ad non concipiendum. 2. Ad fœtum nondum animatum ejiciendum. 3. Ad prolem concipiendam. 4. Ad amorem,

rem, vel etiam odium concipiendum, quod poculum amatorium, seu philtum appellari solet: si inde mors sumentis consequatur; si enim talia praebes, verè coram DEO nullum periculum praedens, nec de eo subdubitans, aut debitam adhibitam cautelam periculum fortè praevissum sufficienter praevideas, & nihilominus praeter omnem intentionem merè casualiter sequatur mors sumentis, ab irregularitate immunis eris, quantumvis alioquin gravissimè peccaveris. Hoc tamen discrimen in praedictis valdè notandum est; nam, quia medicamenta illa ad impediendam conceptionem, vel foetum excludendum efficacia plerumque solent esse valde violenta, ut timeri semper debeat, ne mortem afferant, morte secuta per se communiter irregulariter eris, & in foro externo pronuntiaberis; idque etiam in dubio juxta dicta suo loco: at verò in 3. & 4. casu, quia illa medicamenta non solent esse tantae efficaciae, faciliùs excusaberis ab irregularitate; semper tamen expendendum est genus medicamenti, quod si periculosum sit, & de periculo subdubitasti, morte secuta, ab irregularitate nemo te liberabit, quia tunc causa fuisti mortis illius, & in dubio praesumere debes; cum hic constet de corpore delicti, & solum dubitetur de efficacia cooperationis tuae, juxta dicta *Sect. 3. in subsect.*

§. III.

Infirmarius.

178 **I**nfirmis assistens, ac inserviens, si contra praeceptum Medici, vel temerè aliquid aegroti praebat.

beat sumendum, unde mors consequatur, omninò irregularis erit, ex delicto homicidii voluntarii, ut ex se patet, & latè videre potes apud Farinac. p. 2. v. *irregularitas n. 510.*

II. Quando infirmarius aliquid gerit circa ægro-179
tum, intendendo ejus mortem accelerare, quamvis motus misericordiâ, ne diutius æger crucietur, vel in agonia laboret: ut si infirmum moveat, ut sic citius moriatur, etiamsi id infirmus petierit, ut sæpè solent, secuta morte, homicida & irregularis erit: quia nec infirmarius, nec ipse infirmus sunt Domini vitæ; idque ex homicidio voluntario, ut ex *Henriquez* rectè notat *Tamb. cit. n. 25.* Attamen irregularitatem hanc ob motivum bonum dispensabilem esse ab Episcopo, notabo infra suo loco.

III. Quando sive ei officio, sive ex Superioris 180
mandato, sive ex frivola Charitate infirmi custodiam & obsequium suscepisti, & nihil positivè agendo sed solum negativè te habendo, aliquid omittas, vel negligas circa infirmum, etiam per culpabilem mortalem negligentiam, & si infirmus moriatur, peccabis quidem graviter contra Charitatem, vel etiam contra Justitiam, si ex officio, vel pacto interservire obligatus fueris, at irregularis non eris, secundum probabilem sententiam supra *Sect. 3. §. 4. resol. 2.* Hæc quidem incidentaliter, nunc ad propositum de homicidio casuali.

IV. Quando infirmarius circa infirmum bona 181
fide agit ea, quæ communiter infirmis exhiberi solent: ut si aliquid cibi, vel potûs ei præbeas bona fide etiam inconsulto Medico, si eum vertas de la-
tere

tere in latus, ut commodius dormiat, si eum erigas, vel subleves, ut cibum capiat commodius, si transferas de lecto in lectum &c. si hæc & similia bona fide agas, adhibita semper debita cautela, est propter omnem tuam intentionem inde acceleratus mors infirmi, non eris irregularis, quidquid aliqui scrupulosi dixerint contra. *Ratio est:* quia boni des, & solita Charitatis obsequia non debent tantum rigorosâ poenâ puniri: neque enim ex defectu lenitatis, cum non sit Minister Justitiæ, potest incurrere irregularitatem: neque ex delicto, cum talis non graviter peccet; nec bellans in bello justo, qui incurrunt hanc irregularitatem, ut sæpius dixi. Communis DD. cum *Navar. Sayrus, Fillinc. Dian. & alii apud Tamb. cit. l. 10. tr. 4. c. 15. §. 4. n. 28.*

Petes hic incidentaliter, in inciderit in irregularitatem Sacerdos ille, qui, cum non haberet aliam aquam, infantem moribundum projecit in puteum, ut sic proatâ simul formâ baptizaret. *R. per se loquendo omninò incurrisse, quia, ut suppono, peccavit occidendo innocentem: secus dicendum, si fecisset bona fide, vel ex bona conscientia, est erronea (quidquid sit de probabilitate illius Sententiæ de valore talis Baptismi) tunc enim quia non peccavit, irregularitatem non contraxit ex delicto, hæc enim non incurritur sine delicto. Tamb. de Bapt. c. 1. §. 4. num. 5. & 6.*

§. IV.

Venantes, Ludentes,

182 **C**lericis interdicitur Venatio famosa aprorum urforum &c. ut suo loco visum. Et hos ergo

in tali casu sibi prohibita venatione, adhibitâ etiam omni diligentia, secuto tamen homicidio, irregulares efficiunt *Navarrus, Cajet. Mol. & alii*; eò quòd talis venatio eis videatur prohibita ob periculum homicidii: idèmq; sentiunt, si ita contingat in similiter prohibita sibi agitatione taurorum, ubi majus apparet periculum. Sed æquè probabiliter id negant *Covar. Suar. Avila. Castropal. alii cum Laym. sepè cit.* ob oppositam rationem. Cùm enim venationi rarò admodum conjuncta sit hominis occisio, ideo non ob periculum homicidii, sed solùm ob status Ecclesiastici honorem Clericis interdicta censetur ejusmodi venatio. Universaliter ergo sive Clericus, sive laicus in quacunque venatione seu licita, seu prohibita, si citra omnem eorum culpam contingat hominem occidi, ut si per inculpabilem ignorantiam hominem ibi latere non advertat, nec suspicatus sit, vel si quid suspicatus est, cautè tamen se gessit, debitâ adhibitâ diligentia periculum cavendi, irregularis non erit: erit autem si imprudenter, & incautè se gessit. Ita cum aliis *Tamb. cit. §. 2. n. 25.*

II. Idèmq; sub eadem distinctione dicendum.
 1. De eo, qui foveam, seu laqueum aptat ad capiendas feras, & eo casu homo impingens moriatur.
 2. De nutrientibus feras, canes, tauros, leones, si aliquando aliis mortem afferant.
 3. De licitè, vel illicitè equitante in equo feroci, calcitroso, indomito, & casu hominem deformante.
 4. De licitè vel illicitè cadente arborem, attollente ligna, fortè hominem opprimente, sicq; de similibus: semper enim,

C c s

enim,

enim, si satis cautè te gessisti, irregularis non eris; si secus, eris. Ratio patet ex dictis.

183 III. Sive Clericus, sive laicus ludens, ludo seu illicito, seu illicito, vel prohibito, etiam in materia homicidii, qualis est hastiludium, tractatio gladiatorum, agitatio taurorum, secuta alicujus hominis morte, non erit irregularis, si sufficienter ne mori sequatur, præcavit: erit autem, si sufficienter, non præcavit, vel præcavere non potuit; debebat enim tunc ludum omninò relinquere, si sufficienter mortem alicujus cavere non poterat. Eademque ratione, & distinctione resolvendum est de ludente, saltante, saltante, vel quomodolibet incautè agente cum muliere gravida: ut si gravidam impetuosè excites ad choreas, vel inter saltandum agites, comprimas: si puellæ meticulosæ jocans repentinè incutias metum, vel simile quid agas; unde abortus sequatur foetus animati (idèmq; dicendum respectu cujuscunque alterius) non eris immunis ab irregularitate, si malum suspicatus, cautè te non gessisti, prout in Jure supponitur se gessisse Clericus ille foeminam gravidam zonâ trahens: item alius fallacè accinctus ludens. Sed eris omninò liber, si incolpatè nihil omninò es suspicatus mali, vel si quid suspicatus, cautè te habuisti.

184 IV. Similiter is, qui in ludo pilæ, v.g. dum adversarium propellit, ne pilam proripiat, vel dum pilam jactat, puerum transeuntem, vel intercurrentem interficit: qui cum alio colluctans, illum impellens casu occidit: is, qui nivis globos in alios per jocum projiciens, aliquem graviter ferit, lapide

fortè

fortè in nivis globo latente occidit. Hæc & similia agentes regulariter ab irregularitate non afficientur, quia supponuntur nihil periculi advertisse: nam secus, afficientur sine dubio, si periculum prævisum debite non præcaverunt, vel ab actione tam periculosa non abstinuerunt. At quid, si plures ita temerè jaceant pilas, lapides &c. absque tamen intentione ulla, & communi conventionione occidendi, à quibus constat transeuntem aliquem esse occisum, ignoratur autem ex cujus ictu? Neminem fore irregularem docet *Avila*: quia quilibet potest prudenter sibi persuadere suum jactum non fuisse causam mortis: idque verum esse crederem, si projicientes fuerunt valde multi v. g. 12. 20. 30. at verò, si fuerunt valde pauci, utpote duo, vel tres tantum, meritò omnes irregulares pronuntiat *Tamb. cit. c. 15. §. 2. num. 34.* quia tunc quilibet prudenter poterit judicare, vel certè debet dubitare suum jactum fuisse causam mortis: dubius autem de causato à se homicidio, debet se tenere irregularem juxta dicta suo loco. Idemque esset, si etiam ex multis projicientibus aliquis ob peculiarem circumstantiam dubitet suum jactum fuisse causam mortis.

SUBSECTIO.

Casus ambigui irregularitatis ex homicidio casuali.

SUMMARIUM.

186. Usque ad n. 109. An, quando, & qualiter peccet, & irregularis evadat, qui committit homicidium in ebrietate, furore, somno &c.

190. Vt.

190. Usque ad num. 194. *Quando homicidium casuale et adulterio, seu ratiōe, vel occasione adulterii commissum inducat irregularitatem? Item*

194. Usque ad num. 198. *Resolvitur Variè, quando homicidium casuale ex rixa inchoata, vel vulnere alio non lethali secutum inducat obligationem restitutionis, & irregularitatem?*

198. Usque ad num. 203. *Quando culpam homicidii, restitutionem & irregularitatem inducat homicidium casuale ex alio homicidio, vel maleficio secutum, v.g. si propter homicidium, vel furtum à Petro factum, plectatur, vel occidatur alius innocens?*

203. Usque ad num. 207. *Quid inducat homicidium casuale factum ex errore, occidendo v. g. hominem pro fera, vel unum pro alio?*

207. Usque ad num. 211. *Resolvitur dubium incidentale, an percutiens, vel occidens laicum, putans esse clericum, vel è contra, incurrat excommunicationem?*

211. *Resolvitur aliud dubium, an quis uno ictu, explosione, unâ sententiâ simul occidens, vel damnans plures, unam, vel plures incurrat irregularitatem?*

185 **R**Estant explicandi casus non pauci ambigui, homicidium, partim aliquando merè casuale, ac involuntarium simpliciter, partim aliquando casuale mixtum, & indirectè voluntarium involventes. Ut dignoscatur, quando peccatum, restitutionem, ac irregularitatem adferat, pono breves.

§. I.

Homicidium casuale ex ebrietate, furore, somno.

1861. **Q**ui involuntariè, & inculpabiliter se inebriavit, utpote nesciens virtutem vini (qua ratione etiam excusant ebrietatem Loth. Chrysof. Theodore. & alii PP. in cap. 9. Gen.) & in ea ebrietate homi-

hominem occidit, sine dubio ab omni homicidii culpa & pœna, adeoque etiam ab irregularitate immunis est; quia tunc nec ipsa ebrietas, nec occisio secuta voluntaria est. Idemque dicendum de infante, amente, furioso, dormiente, & in eo statu occidente, ut constat ex Clement. c. si furiosus.

II. Qui etiam voluntariè, & culpabiliter se in-¹⁸⁷ebriavit, nihil tamen suspicatus de homicidii periculo, qui scilicet expertus non erat, se in ebrietate inclinatum esse ad pugnandum, & rixas, aut etiamsi periculum pugnae, vel furoris prævidisset, tamen sufficienter præcavit, v. g. occasionem deferendo, domi manendo, ostium claudendo, & nihilominus jam plenè ebrius occidit; is à culpa & pœna homicidii, & consequenter ab irregularitate (etsi hoc neget Sylv. v. homicidium 3. quæst. 4.) immunis erit. Ex communi DD. Laym. Mol. Less. Tamb. hic cap. 4. §. 3. num. 4. Ratio patet ex dictis: quia tale homicidium adhuc nullo modo est voluntarium, neque directè, ut patet; neque indirectè in sua causa, scilicet ebrietate culpabili; quia hæc de se non est efficax respectu homicidii, & rarò cum homicidio conjuncta, maximè in homine non experto suam inclinationem ad pugnandum in ebrietate, qui proinde tale homicidium nec prævidit, nec prævidere debuit, aut si quid prævidisset, sufficienter cavet, ut positum est: ergo licet peccarit peccatò ebrietatis contra temperantiam, non tamen peccavit peccatò homicidii contra 5. Præceptum. Qua ratione D. August. lib. 22. contra Faustum Relat. cap. 15. quæst. 1. excusat incestum

Loth,

Loth. in ebrietate commissum, dicens: *inebriaverunt eum, & se nesciente miscuerunt, quapropter culpandus est quidem, non quantum ille inebriatus, sed quantum illa merebatur ebrietas.* Consentit D. Ambros. *lib. de Abraham c. 6.* & refertur *cap. senè ead. quast. Orig. Homil. 5. in Genes.* Hieronym. *ad Eustoch. de custod. Virginit.* Eademque ratione dicendum de eo, qui etiam cum peccato, v. g. proposito maligno, proxima occasione inimicum occidendi, cubitum iret, nulloque periculo praeviso in somno redeunte phantasia dormiens aliquem occideret.

188 III. Qui voluntarie, & culpabiliter se inebriavit, ac insuper expertus sciens animi sui propensionem, & consuetudinem semper in ebrietate rixandi, pugnandi &c. adeoque praevidens periculum homicidii patrandi, vel in genere cujusvis obvii, vel in particulari hujus hominis, illudque periculum, ne occidat, praedictis modis non sufficienter praecavit, & multò magis datà operâ ex intentione, ut audacius occideret, bibit, ac se inebriavit, ipso facto illo peccat mortaliter dupliciter, & contra temperantiam, & contra Justitiam homicidiò praeviso, & saltem indirectè, vel etiam directè volitò, eoque secuto verus homicida est, & restitutioni obnoxius, secundum omnes; quia tale homicidium saltem indirectè, & in sua causa est voluntarium, ita ut talia in foro externo non ordinariæ homicidii poenâ, sed alteri arbitrariæ subjaceat, ex *L. omnes de licetum, ff. de re militari.* Secus, si quis sciens hanc suam propensionem, ex intentione se inebriasset, ut occide-

cideret, tunc enim secuto effectu, homicidium simpliciter reputatur voluntarium, & ordinariâ pœnâ dignum.

IV. Talis etiam irregularis est. Communissima DD. *Ratio est*: quia tunc adest causa culpabilis occisionis, cui culpæ semper annectitur in Jure irregularitas: etenim Sacri Canones, dum homicidium voluntarium plectunt irregularitate, & homicidam voluntarium ab Altari repellunt, non distinguunt de voluntario directè in se, & voluntario indirectè in sua causa: cùm ergò voluntarium indirectum in causa posita (ut in proposito est ebrietas) in omni proprietate sit voluntarium, non possumus arctare Canones, quasi loquantur de solo voluntario directo in se, quia contrarium manifestè significant, ut videre est *cap. de catero. de homicid.* ubi dicitur: *de catero noveris, quòd Diaconus, qui homicidio causam dedisse videtur, non videtur ad Sacerdotium promovendus.* Vides hîc voluntarium in causa tantùm, sufficere in Jure ad contrahendam irregularitatem. Cæterùm, quamvis ejusmodi homicidium in ebrietate factum, non sit ampliùs liberum formaliter, est tamen adhuc liberum denominativè à sua causa liberè & voluntariè posita, quod omninò sufficit, sicut ad contrahendam obligationem restitutionis, secundùm omnes, ita etiam ad incurrendam irregularitatem.

§. II.

Homicidium casuale ex adulterio.

LEX adulterio à te comisso v.g. cum Berta uxo-199
te Titii multipliciter potest sequi homicidium

dium casuale. I. sic, ut Titius maritus superveniens te ipsum adulterum occidat, & tunc ipse irregularis eris ex homicidio voluntario; quia injustè te occidit. II. sic, ut tu adulter maritum superveniens, & te aggredientem, ne occidaris, occidas, cum, vel sine moderamine inculpatæ tutelæ: & de hoc satis dictum est *supra c. 2. Sect. 3. §. 1. num. 147. & in subsect. ibid. à n. 181.* III. sic ut maritus superveniens, vel postea adulterium factum resciciens, ipsam uxorem occidat, aut ipsa uxor morte plectatur à Judice. IV. sic, ut maritus cognitâ suâ ignominiam se ipsum occidat, ut alicubi factum. De his & annexis quibusdam dubiis cape breviter sequentia.

191 II. Si committas adulterium cum Berta in iis circumstantiis, & cautelis, in quibus nullum timeatur imminens periculum occisionis adulteræ, irregularis non eris; si autem in iis circumstantiis committas, ex quibus prævidisti, vel prævidere, ac timere prudenter debuisti periculum, ne adultera à marito, vel etiam Justitia publica occidatur, secuta morte, eris irregularis. Ita Suarez *de Conf. disp. 46. Sect. 1. n. 12. Sayrus, Farin.* eosque citans Tamio *hic cap. 15. §. 5. n. 1.* Ratio sæpiùs indicata est, quia non in primo casu, sed benè in secundo casu, es causa moralis occisionis adulteræ; non quidem ratione adulterii præcisè, quod ex se non est causa proxima mortis, nec communiter efficax ad mortem inferendam; sed ratione prædicti periculi prævisi, in quod in iis circumstantiis adulteram percipisti, etiamsi volentem; quia neq; tu neq; ipsa esis domini vitæ ipsius.

III. Si inter colloquendum referas adulterum, I92
mulieris coram marito, vel aliis, unde adultera à
marito, vel etiam Iudice occidatur, irregularitatem
non effugies: quia in his circumstantiis injusta
causa es homicidii. Idémque est, si referas copu-
lam cum amasia tuo corrivali, quia in his circum-
stantiis solet fieri ejusmodi occisio, ideóque tu pe-
riculum prævidisti, vel de eo dubitasti, ut supponi-
mus. Secus esset, si de occisione nullo modo su-
spicatus sis, vel essent eadem circumstantiæ, ut ti-
menda non esset prudenter occisio: quod in foro
externo ex indiciis judicandum, in foro autem con-
scientiæ, adhibitò prudentis consiliò, tua te con-
scientia absolvet, vel condemnabit. *Ex Gibali.*
Tamb. cit. num. 5.

IV. Si committas, vel referas adulterium etiam I93
incauté, unde maritus comperta uxoris infidelita-
te suam ignominiam non ferens propter dedecus
inde exortum, se ipsum interficiat, tu irregularis
non eris, saltem regulariter loquendo. *Ratio est:*
quia more humano prævidere quidem, & timere
poteras de occisione uxoris, at de morte ipsius ma-
riti certè non item: quòd si tamen in raro casu
prævidisses, ab irregularitate meritò te liberare re-
nuit Tamb. *ibid. n. 4.* quia veram causam, & occa-
sionem homicidio dedisses. Eodem modo à for-
tiori dicendum, si ducas uxorem amasiam alterius,
qui ideò dolore furens, aut se ipsum, aut ipsam
amasiam occidat, non eris irregularis, si id non
prævidisti, secundum omnes: imò neque, si aliquo
modo prævidisses, tamen nullo modo intendisses.

Ex *Majola Tamb. cit. num. 6.* Ratio est: quia sine peccato mortali contra Justitiam in materia homicidii non incurritur irregularitas ex delicto: at non est in proposito peccatum mortale contra Justitiam ducere uxorem amasiam alterius; ergò.

§. III.

Homicidium casuale ex rixa inchoata, vel vulnere non lethali.

194. **P**etrus initium, & causa fuit rixæ cum Joanne postea occiditur, vel occidit, quid Juris de superstitie? Distinguendum est. Si Petrus Joannem rixæ causam dedit solum verbis; Joannes autem ex candescens occidat Petrum: sanè Joannes reus est homicidii, restitutionis, & irregularitatis: quia non solum verborum contumeliam injustè occidit Petrum. Ex communi *Molin. disp. 81. n. 3. Less. lib. 2. c. 9. dub. 21. n. 137.* Contrà verò, si contra Petrum verbis tantum rixantem insurgat gladio Joannes; ille autem, ne occidatur, præveniens Joannem occidat, in nullo reus erit Petrus: etsi enim verbalis rixæ author fuerit Petrus cum peccato contra Charitatem; postquam tamen eum Joannes gladio invasit, potuit se defendere cum moderamine inculpatae tutelæ, etiam occidendo verum jam injustum aggressorem; attamen, si poterat, debebat fugere, juxta dicta *c. 2. Sect. 3. in Substitut. à n. 186.* in simili de adultero deprehenso: eodem enim modo philosophandum est hic.

195. II. Petro, & Joanne rixantibus, & pugnancibus strictis gladiis, socii, vel amici unius, vel alterius

astantes, vel accurrentes occiderunt unum ex ipsis-
met duobus, quid tunc juris de superstite? aut con-
tra, unus vel plures ex ipsis sociis; vel amicis illius
occisi sunt ab altero rixante, vel ejus sociis, quid
juris de illo, in cujus gratiam hi occisi pugnave-
runt? Rursus distinguendum est. Si enim rixantes
principales excitaverunt, vel advocârunt socios
amicos ad pugnam, aut etiam spontè accurrentes,
& volentes in gratiam sui pugnare, tacito consen-
su admiserunt, aut eos aliter in necessitatem pug-
nandi conjecerunt, utique superstes rixans, aut is,
in cujus gratiam occisi pugnâverunt, reus erit ho-
micii, & irregularitatis: quia is vera causa fuit
homicidii, aut ipsius adversarii, aut sociorum suo-
rum; cum illos ad opus tam periculosum induxe-
rit. At verò si socii vel amici unius vel alterius me-
rè spontè sua se immiscuerunt pugne, absque ali-
cujus principalis rixantis expresso, vel tacito con-
sensu, & sic volentes defendere unum, occiderunt
alterum, vel ejus socium, aut ipsimet occisi, ipsis
solis imputabitur, & principalis ille rixans à resti-
tutione, & irregularitate immunis erit: quia tunc
homicidium nullo modo intendit, nec in se, nec
in sua causa: neque enim sola ea pugna causa est,
nisi valde remota, ut alii accurrant, pugnent, vel
occidantur. Hæc rursus jam supra: & docet
Tamb. hic c. 15. §. 6. n. 7.

III. Petrus rixans, vel alia occasione absque om-
ni intentione, vel præviso periculo occidendi, in-
justè tamen Joanni vulnus leve, certè non lethale
influxit: nunc autem Joannes diem suum obiit;
quid

D d 2

196

420 *Tract. V. in V. praeceptum Decalogi. Cap. III.*
quid Juris? Iterum distinguendum est. Si vulneratus ex vulnere ob defectum solius curationis obeat, Petrus reus erit culpæ, & pœnæ homicidii, atque adeò irregularis. Communis DD. Navar. *c. 27. n. 223. Sotus. Avila*, alii cum Laym. *l. 3. tr. 3. p. 3. c. 10. n. 5.* Ratio est; quia hoc casu solum vulnus inflictum causa physica mortis exitus, ideòque homicidium saltem indirectè in sua causa voluntarium reputatur. Eadem est ratio, si occasione talis vulneris, etsi de se non mortiferi, alius morbus, vel inflammatio accedens mortem inferat: quia causa causæ, censetur causati causa. *c. Presbyt. &c. ad audientiam.* Quòd si tamen vulneratus vulnere non lethali jam semel convalescit, & postea in morbum incidens moriatur, censetur non occasione vulneris mortuus, & vulnerans ab irregularitate, & aliis homicidii obligationibus immunis erit: ex utroque Jure *L. qui occidit ff. ad L. Aquiliam, c. 2. de homic.* & communis apud modò citatos. Contrà verò, si vulneratus vulnere non lethali postea mortuus sit, non ratione vulneris per se, ut facile curari potuisset, sed per accidens, vel propriâ incuriâ, vel Medici seu Chirurghi imperitiâ, negligentia, malitia vulnerans solum peccavit gravius, vel levius pro ratione vulneris inflictæ, deque eo solum obligabitur: immunis autem erit à culpa, & obligatione homicidii, ex cit. *L. qui occidit.* Et ex commun. *Mol. tr. 3. disp. 32. n. 2. Less. lib. 2. c. 9. dub. 1. n. 102. Laym. proximè cit. alii apud ipsos.* Ratio est: quia hoc casu nec vulnus, nec consequenter ipse

ipse vulnerans causa homicidii extitit: ideoque homicidium ipsi nec indirectè, & in causa voluntarium imputari debet.

IV. At quid de irregularitate eo casu? Vulner-197
antem hoc casu adhuc incurrere irregularitatem docent sanè communiter DD. *Navar. Molin. Laym. locis cit.* Ratio est: quia qui per actionem suam culpabilem periculosam, & injuriosam homicidio occasionem præbuit, eo secuto fit irregularis. *Arg. c. ult. de homicid. in 6.* atqui vulnerans in hoc casu per actionem culpabilem periculosam, vel injuriosam, occasionem præbuit mortis secutæ; nisi enim ille vulnerasset, mors non occidisset: quare non solum Medici vel vulnerati negligentia, sed ipsa etiam vulneratio causa mortis extitit. Contrarium tamen æquè probabiliter docent Sylv. *v. homic. q. 22. Sotus & Lessius cit.* Sed certè iterum distinguendum videtur: si enim vulnus non lethale adeò leve fuit, ut se solo nullo modo mortem attulisset, sed tantum aliunde: aut certè tale, ut facili negotio, nullâ vel modicâ adhibitâ curatione sanari potuisset, vera est hæc secunda Sententia: ne ergò habeas te irregularem; quia tunc tota causa mortis non à vulnere à te inflictio, sed à Medico, vel ipso infirmo fuit. At verò, si vulnus à te inflictum, etsi non lethale, tamen ejusmodi fuit, ut diligenti curatione opus habuerit, ut sanaretur, vera erit prima communis Sententia, & morte secuta te irregularem meritò pronuntiat etiam Tamb. *c. 15. §. 7.* Ratio est: quia tunc periculum mortis, etsi tractu temporis

422 *Tract. V. in V. praeceptum Decalogi. Cap. III.*
ex culpa Medici, vel ipsius infirmi intumuerit, ta-
men regulariter tunc praesumi, vel censerit debet
ipsum etiam vulnus simul cum illa alia causa com-
muni actione mortem attulisse. Vide dicta in
mili *Sect. 3. §. 3. de auxili.* Dico autem *regula-*
riter: nam si constaret tuum quaecunque vulnus
nihil ad mortem contulisse, non erit, unde *irre-*
gularitatem timeas: unde Molin. cit. *disp. 33*
memb. 6. num. 4. & ex eo Layman. c. 10. *fin. cen-*
sent valde probabile esse, irregularitatem non incur-
rere eum, qui alteri etiam lethale vulnus infligit,
qui tamen postea alia causa per se immediato oc-
cisiua v. g. gladio transfixus, vel sclopo trajectus,
vel submersus occisus fuisset, ita ut prius vulnus
inflictum nihil omnino contulerit ad mortem: Sed
de hoc nos cautiùs locuti sumus cum *distinctione*
ibid. §. 3.

§. IV.

Homicidium casuale ex ipso homicidio, vel
alio malefacto tuo.

198 **T**itius occidit Cajum occultè, furatus est ma-
gnam summam, aliudve crimen capitale com-
misit, re cognita, crimen falsò imponitur Sempronio,
isque capitur, & fortè vi tormentorum cogente
confessus capite plectitur: eritne Titius reus
hujus sequentis homicidii, & consequenter re-
tutionis, & novæ irregularitatis? Nota triplici
modo se posse in hoc casu habere Titium: I. Sic,
ut & praeviderit quidem illud imponendum Sem-
pronio. II. Sic, ut praeviderit, sed minimè vo-
luerit.

luerit, vel intenderit ipsi imponi. 3. Sic ut & præviderit, & malitiosè voluerit, ac intenderit crimen suum illi alteri imponendum. Jam breviter sic resolve.

I. Si Titius occidens Cajum, nec prævidit, nec intendit ullo modo tale damnum Sempronio eventurum, non poterit censerī causa voluntaria mortis Semproni; ideóque immunis erit à culpa & pœna illius homicidii, restitutione, irregularitate &c. Ratio clara est: quia illud homicidium secundum se est ei simpliciter involuntarium, & præter intentionem, cum nec intenderit in se; quia solum intendit occidere Cajum; nec in sua causa, quia ut supponitur, non advertit tale damnum Sempronio eventurum; ergò homicidium ipsi merè casuale est. Sermo autem est de obligatione Justitiæ, & post factum, nam obligatione Charitatis, & ante factum debet sine dubio impedire mortem innocentis Semproni, quantum sine æquali periculo potest. Notum est exemplum S. Conradi Placentini in venatione vepretum incendit, magno inde orto incendio, cujus causâ plebejus homo comprehensus, obque tormenta confessus ad supplicium trahebatur: certè ex Justitia nihil tenebatur Conradus, cum nec ipsum damnum improvisum voluntariè causaverit, nedum alteri imponendum prævidere potuerit; attamen ex Charitate tenebatur liberare innocentem ab injusto supplicio, quoad comodè poterat; liberavit actu planè heroico cum magno sanctitatis præmio.

II. Etiam si Titius probabiliter præviderit Sem-

pronium de eo crimine accusandum, & capite plectendum fore, nihilominus non potest censeri causa voluntaria illius homicidii, consequenter immunis à culpa & pœnis manebit. Ita probat Sotus *lib. 4. q. 6. art. 3.* Less. *c. 9. n. 11.* Filluc. *n. 29. c. 5. q. 2.* Laym. *loc. cit.* Ratio est: quia actus illa Titii non fuit efficax ad tale inferendum damnum Sempronio: neque ex natura illius actionis secuta est mors Sempronii; sed aliunde, vel calumnia vel malitiâ accusatorum. Eadem est ratio de surprisente thesaurum diviti, quem suspicatur probabiliter præ moerore moriturum, non erit sui dicentis homicida; quia mors non est secuta ex natura actionis ejus, sed ex alterius infirmo animo: quia etiam Titius, eò quòd præviderit crimen imponendum alteri Sempronio, spe impunitatis animosius, imò ideò simpliciter occiderit Cajum, alioquin non occisurus: interim tamen non intendens imputationem, & damnum Sempronii, peccavit *sane* graviter actu interno contra Charitatem in Sempronium: at non contra Justitiam, quia adhuc nulla actione externa fuit causa imputationis, & damnificationis Sempronii, ideòque immunis erit à restitutione, & irregularitate, ut notat Molin. *tom. 4. tr. 3. disp. 86. n. 3.* Tamb. *lib. 6. Decal. c. 4. §. 1. n. 3.* & mox melius intelliges *n. 4. 202.*

201 III. Quòd si Titius occidens Cajum & prævidit, & intendit, crimen imponendum Sempronio ideò morte plectendo: tunc illum reum fore homicidii hujus & restitutionis, & consequenter novæ irregularitatis, docent DD. communiter. *Molin.*

lin. *supra cit.* Rebellus p. I. lib. 3. c. II. Filliuc. *supra c. 5. q. 2. Lugo cit.* Ratio hujus communis Sententiæ est, quia tunc Titius omninò videtur voluntaria injusta causa talis homicidii secuti: idque sine dubio verissimum est, quando crimen commissum ex circumstantiis est causa moralis talis imputationis factæ tertio: utpote si factum in iis circumstantiis loci, temporis, personæ &c. ex quibus moraliter, & ut plurimum sequitur crimen imputari tali tertio: ut si Titius idem occidit Cajum, quia ob notorias inimicitias capitales ipsius cum Sempronio, scivit, & voluit crimen imputari Sempronio, si occidens Cajum usus est noto gladio, vel sclopeto Sempronii ignari, vel inviti: si in domo, prædio, vel horto sempronii occidit, vel occisum sepelivit; quia tunc præsumitur consentiente, vel sciente Domino loci homicidium patratum esse. At quid si hominem à se occisum collocet ante januam Sempronii, unde is à Judice comprehensus damnetur? adhuc esse causam moralem imputationis judicat Sanch. lib. 1. consil. c. 8. dub. 5. Negat autem esse causam Lugo. disp. 8. Sect. 6. n. 84. eò quòd ex hoc non sequatur ut plurimum imputatio homicidii, potuit enim homo alibi vulneratus lethalter, & longius progressus casu ibi mori: multò minus causa moralis erit, si quis cadaver occisi inventum ante januam suam collocet ante januam alterius, qua ratione Lugo *supra cit.* à restitutione excusat eum, qui infantem expositum ante suam januam, & ideo de more patriæ à se alendum, collocet ante januam alterius, ut ab alio nutriatur.

202 IV. Quando verò crimen commissum non
 ita ex circumstantiis causa moralis imputationis
 damni tertii, tunc quantumvis Titius hæc præce-
 derit, & intenderit crimen à se commissum im-
 putandum Sempronio, etiam alioquin non occurreret
 satis probabile est, non fore Titium reum secun-
 dum homicidii, & restitutionis: ut cum Lessio *lib. 2. c. 2. q. 2. d. 16.* docet *Tamb. lib. 6. Decal. c. 4. §. 1. c. 1.*
 Ratio est: quia damnificatio tunc solum est ratio
 restitutionis, quando est causa injusta externa
 facta, vel moralis damni consecuti, ut suo loco
 dictum est: sed in proposito non est physica, ut per
 patet; neque moralis, cum nulla adsit connexio
 vel influxus moralis ad illam imputationem, &
 mortem Sempronii; non enim ideo imputatur
 crimen Sempronio, quia Titius illud fecit, sed ex
 homicidio facto, à Judice sumitur occasio, illud
 imputandi Sempronio: unde quamvis Titius præ-
 videns, vel intendens imputationem, graviter pec-
 cet contra Charitatem, quia tamen ista prævisio,
 vel intentio non facit actionem externam injustam,
 nisi aliunde sit causa moralis injusti damni alterius,
 ideo non apparet, eum peccare contra justitiam,
 nec consequenter reus erit restitutionis, quæ solum
 sequitur injustam causam externam damni. At
 quid Titius eo casu adhuc incurreret irregularem?
 R. Omnino sic *Ratio est*: quia omnis actio
 ne externa graviter peccaminosa, etsi contra Char-
 tatem tantum, volens & intendens mortem al-
 terius, eâ securâ, irregularis est, secundum omnes
 nam secundum Canones omne homicidium vo-
 luntaria

luntarium, seu volitum inducit irregularitatem; atqui omne homicidium directè intentum simpliciter est voluntarium, seu volitum, sive contra Justitiam, sive contra Charitatem peccetur, dummodo aliqua causa externa scienrer ponatur: ergò &c. at verò ad obligationem restitutionis ex Justitia non sufficit homicidium esse utcumque voluntarium & volitum, sed requiritur, ut ponatur causa externa injusta, physice vel moraliter influens, & ex se sufficiens ad causandum damnum illatum, ut dictum est.

§. V.

Homicidium casuale ex errore: alium pro alio occidens.

Qui intendit occidere feram tantum, & adhibita debitâ cautelâ, ac diligentia, errore, ac ignorantia invincibili, sive antecedenter, sive concomitanter occidit hominem, quem invincibiliter credidit esse feram, non est homicida formaliter, nec consequenter restitutioni, vel irregularitati obnoxius; sed neque excommunicationi, si occisus fuisset Clericus. *Omnes.* Est enim homicidium simpliciter involuntarium saltem negativè; secus esset, si occisor debitam diligentiam non adhibuisset, aut periculum in talibus circumstantiis satis cavere non potuisset: ut si quis explodat in feram, vel inimicum aliis hominibus circumstantibus, vel in vicino ambulantibus, & visis: similiter, qui animo intenderet occidere hoc animal, nefciens tamen, aut dubitans, an sit homo, vel fera, Clericus, vel Laicus, sicque occidat, certò homicida

cida erit, restitutionis & irregularitatis reus, si
 homo; & excommunicationis, si fuit Clericus;
 quia tunc non animo tantum, sed etiam opere
 terro formaliter injusto causa homicidii fuit, ut
 communi rectè resolvit Sanch. *lib. 9. de Mat. disp.*
32. num. 27.

204 II. Qui certò volens occidere feram, aut
 hominem in individuo, v.g. Petrum inimicum
 non alium, & omninò casu ex improvise
 omnem intentionem, alius v.g. Paulus casu
 interveniens ictum in se suscepit: aut quis paravit
 venenum inimico, sed casu potatum ab alio amico
 eum occidit &c. certum est, non committere ho-
 micidium formaliter, adeoque ex illo homicidio
 casuali, nec restitutionis reum, nec irregularitatem
 fore, sicut neque excommunicatum, si alter occi-
 sus fuisset Clericus. Communissima DD. *Sanch.*
modò cit. Coninch. Portellus, Fragojus, Fagnand. cum
Dian. p. 9. tr. 4. ref. 31. Tamb. cit. lib. 6. Decal.
c. 4. §. 3. n. 79. Ratio est: quia quamvis talis prin-
 cipali intentione occidendi hunc hominem pecca-
 verit, aliud tamen homicidium secutum, est ei sim-
 pliciter involuntarium; ideoque sicut à culpa, ita &
 à pœna, & obligatione homicidii vacans: hinc pa-
 tet ad casum supra indicatum. Titius adulter præ-
 ter uxorem etiam ancillam imprægnavit, sed ad
 evitandam infamiam, & pœnam, potionem aborti-
 tivam paravit ancillæ, quæ potio per errorem &
 contra ejus mentem potata ab uxore prægnante,
 eam abortire fecit foetum animatum, non fuit ho-
 micida &c. ob rationem datam. At quid si uxor
 potio-

potionem illam potasset marito inspiciente, sed contradicere, & monere non audente? quid similiter, si parasti venenum potandum inimico, aut ut refert *Lugo ibid.* fucus infecisti veneno pro inimico tuo, casu autem advenit amicus, & bibit funestum poculum, comedit fucus lethiferas, te vidente, & ne scelus tuum prodas, tacente, secuta morte, erisne homicida, restitutioni, irregularitati, aut si amicus ille fuisset Clericus, excommunicationi obnoxius? *R.* Nequaquam: quia & mors illius præter, imo contra omnem tuam intentionem evenit: & non fuisti injusta causa mortis illius: quia cum tanto periculo manifestandi tuum scelus non tenebaris monere amicum de veneno. Ita cum aliis *Lugo disp. 8. sect. 6. n. 86.* Eademque est ratio de potione abortiva, te vidente, ab uxore potata.

III. Qui certò scit, hic in tali loco esse hominem quempiam, nesciens tamen hunc esse, vel illum, aut errore concomitante tantum, putat esse hunc hominem hostem suum, & tamen occidit, homicida, & irregularis est, apud omnes, ut notat *Castropal.* apud *Tamb. hic c. 15. §. 7. n. 30.* Jam enim voluit hunc hominem occidere, quem ibi esse vidit. Similiter, qui certò sciens; ibi esse hominem, & credens esse Petrum inimicum suum, sed in hoc errans invincibiliter, occidit alium hominem Paulum, quem falsò putavit esse Petrum inimicum, alioquin non occisurus, adhuc homicida est, restitutioni & irregularitati obnoxius, secundum communem *DD.* Sententiam *Sanch.* supra cit. *Bonacin. disp. de restit. q. ult. Sect. 2. proposit. 3.*
Filliuc.

Filliuc. *tr.* 20. *c.* 3. *q.* 10. Ratio est: quia licet talis sufficienter caverit occisionem alterius hominis præter Petrum, non tamen cavit, sed omnino voluit occisionem hominis ut sic, cum certus fuerit, ibi esse hominem; ideoque actio illa ex natura sua iusta fuit in hominem, quemcunq; tandem attingit: at certum est, eo casu dari actionem injuriarum sic enim habetur. *L. cum innocentem ff. de injuriis Si injuria mihi fiat ab eo, cui sum ignotus, an quis putet esse Titium, cum sum Cajus, præcavet, quod principale est, injuriam eam mihi facere velle; nam certus sum ego, licet ille putet me alium esse, quam sum: & ideo injuriarum habeo actionem.* Hæc tibi. Nihilominus.

206 IV: Satis probabile est, eum qui determinatè intendit occidere hunc hominem tantum, v. g. Petrum inimicum suum, maximè, si nihil cogitans de homine in communi, primo intuitu certo sibi persuadeat, ibi esse Petrum, adhibitâque diligentia nihilominus invincibiliter errans occideret Paulum, in foro conscientia non fore homicidam, nec irregularem. Ita idem Filliuc. *cit.* q. 10. aliiq; cum *Tamb. lib. 6. Decal. c. 4. §. 3. n. 31. & 35.* Ratio est: quia licet actio illa occisionis sit injusta ex genere suo, attamen in individuo, & in effectu contra Paulum occisum, nec injusta est, nec omnino voluntaria, cum nihil sit volitum, nisi præcognitum: talis enim determinatè intendit occidere Petrum tantum: non quemcunq; hominem, vel alium ullum: ideoque occisio alterius hominis ipsi simpliciter involuntaria, & casualis fuit, ex qua proinde

de nec restitutionis obligatio, nec irregularitas contrahitur, ut in Assertionem dictum. *Confirmatur.* Habetur Declaratio Cardinalium in Concil. *Trid.* s. 14. c. 7. quòd mandans occidere Petrum, si mandatarius errans occideret Joannem, non incurrat mandans irregularitatem homicidii voluntarii; at verò par videtur ratio in nostro casu; ergo &c. Denique favet huic sententiæ Card. de Lugo *disp.* 17. de *Jusfit.* Sect. 3. num. 75. his doctis verbis: *Dices, si volendu occidere Petrum inimicum per errorem occidis Paulum amicum, quem videns à longe, non cognovisti, & putasti esse Petrum, quem eo loco paulò ante reliqueras, non committis homicidium voluntarium, nec fortasse homicidium, quia illud homicidium procedet ex ignorantia, quæ causat involuntarium; ergò similiter, si putas te furari rem Petri, & accipias rem Pauli, non committes furtum.* Responderi ad hoc potest: quid quid sit de antecedente, negatur consequentia: nam in primo casu erras circa substantiam actionis; non enim vis occidere illum hominem, quem occidis sed alium: quare illa actio videri potest involuntaria, at in secundo casu non erras circa substantiam actionis; vis enim rapere, & furari rem istam, circa quam non erras; sed circa dominum illius, quod non pertinet ad substantiam usurpationis hujusmodi; quare ista actio secundum se tota est voluntaria. Hæc ille. Ubi vides simul solutam objectionem, quæ hic fieri posset à tali furto, ad homicidium tale per errorem.

Dubium

Dubium incidentale.

Quid de excommunicatione Canonis in casuali occisione, vel percussione Clerici?

207 I. **C**ertum est, si occidas, vel percutias reverentem laicum; putas tamen esse, & omninò volens occidere, vel percutere Clericum, te non incurras excommunicationem; *Ratio clara est*: quia excommunicatio lata est non contra volentem, sed contra exequentem ipso facto percussione, vel occisione Clerici.

208 II. Similiter è contra: si reverentem percutias, vel occidas Clericum; errore tamen invincibili putans esse, & omninò volens percutere, vel occidere laicum, certè ab eadem excommunicatione liber es: quia etsi tibi tunc percussio, vel occisio hominis sit voluntaria, percussio tamen, vel occisio Clerici, quia incogniti, simpliciter tibi involuntaria est.

209 III. Quòd si volens percutere, vel occidere hunc Clericum, Petrum v. g. simili errore percutias, vel occidas alium Clericum, Paulum v. g. excommunicationis pœnam haud effugies, excommunicati & vera sententia Sanch. *lib. 9. de Mat. disp. 32. num. 37. Ratio solida est*: quia prohibitio, & censura illa Canonis principaliter facta est, non in favorem ipsius personæ secundum se, sicut in regularitas ex homicidio (nota differentiam) sed principaliter in favorem, & reverentiam status Clericalis, non personæ hujus, vel illius: Ecclesia enim per se primò intendit per censuram prohibere

ne occidatur, vel, percutiatur Clericus, quicumque ille sit: atqui in casu proposito, & actu interno scis & vis, & actione externa injuriosa statui Clericali reverà percutis, vel occidis Clericum, etsi erres in persona, & actio tua huic personæ Clerici incognitæ voluntaria, & injuriosa non sit.

IV. Non ergo assentior aliquibus cum Tamb.²¹⁰ cit. lib. 6. Decal. c. 4. §. 3. n. 28. oppositum probabile censentibus ob hanc ipsam rationem jam solutam; quòd scilicet actio tua externa huic Clerico injuriosa non sit, certè ipse ibidem *num.* 38. non audet negare communem Sententiam DD. eum, qui volens injustè occidere unum, & præter intentionem ex errore inculpato occidit alterum in loco sacro, adhuc committere sacrilegium, Ecclesiamque pollui, ob rationem à nobis datam: quia exercet voluntariè actionem injuriosam loco sacro, in cujus favorem & reverentiam prohibitio illa specialis facta est, etsi erret in persona occidenda: quæ ratio sanè magis videtur urgere in nostro casu, ut consideranti patebit. Sed hinc nascitur

Dubium incidentale aliud.

Tertius in rixa tanto impetu in adversarium irruit gladio, ut non solum ipsum transverberaverit, sed alium hominem assecram confoderit: duasne irregularitates contraxit ex duobus occisis, an unam? Idem inquiritur de eo, qui una explosione sclopeti occidit plures homines. Idem de judice, qui una sententia capitali plures capitibus supplicio condemnavit. Idemque de excommunicatione Canonis, *si quis suadente.* Si quis uno ictu

duos, vel plures Clericos percutiat, vel occidat. Responsio communis est: duas vel plures incurrit irregularitates, vel excommunicationes, tot nimirum, quot homines occisi vel Clerici percussi, ac interfecti sunt. Et certum est, in petenda dispensatione teneri singulas exprimi, alioquin dispensatio obtenta censebitur subreptitia: intelligendo tamen, dummodo Titius alterius quoque hominis, vel aliorum occisionem præviderit, nec satis cavent, tunc enim semel irregularis erit in casu quoad homicidium voluntarium directè intentum inimici sui v.g. & iterum semel quoad homicidium casuale indirectè volitum, prævisum scilicet, & non sufficienter cautum. Ar verò si Titius occisionem alterius, vel aliorum nullo modo prævidit, ut si occidit unus ex casu tunc ibi transeuntibus, unica tantum irregularitati subjacebit: quia secundum homicidium illi simpliciter involuntarium, & merè casuale fuit. Eodemque modo dicendum de excommunicatione in simili læsione duorum, vel plurium Clericorum.

SECTIO VI.

De restitutione ex homicidio debita: & dispensatione super irregularitatibus prædictis.

SUMMARIUM.

212. *Homicidium, vel mutilatio duplex infert damnum spirituale seu naturale, & temporale.*
 213. *Ad damnum temporale compensandum obligatur omnis homicida homicidio aliquo modo voluntario & injusto (idem est de mutilatione);*

215. Occidens autem volentem, & petentem occidi, peccat quidem graviffimè contra jus DEI, ad nullam tamen reſtitutionem obligatur.
216. Sicut nec provocatus ad Duellum. ſi provocantem occidat.
217. Uti nec inſaſus injuſtè, in vita, vel bonis, ſi inſaſorem etiam aliquo modo moderamen inculpata tutele excedendo occidat.
219. Pro damno naturali ſeu vita occiſi non eſt faciendâ aliqua reſtitutio.
220. Niſi probabiliter ſpiritualis.
221. Idque veriùs non niſi poſt ſententiam Judicis.
222. Nec ulla à debita eſt reſtitutio pro bonis ſpiritualibus quæ occiſus feciſſet impoſterum.
223. Compensanda autem ſunt omnia damna temporalia mortem leſi antecedentia.
225. Idque vel ipſi leſo morituro, vel eo mortuo proximis ejus hæredibus.
226. Quod etiam verum eſt in mutilatione, vulneratione vel quavis damnificatione corporali.
227. Damna temporalia homicidii mortem ſubſequentia, quando, quibus, & qualiter reſtituere teneatur occiſor? uſque ad n. 231.
231. Obligatio reſtituendi pro damno temporali, ſive antecedente, ſive ſubſequentem mortem occiſi, tranſit etiam ad hæredes occiſoris.
232. I. Niſi moriturus ante mortem ſuam eorum remiſiſſet.
235. (Quod tamen probabiliter juſtè facere non poteſt)
236. II. Aut niſi & ipſe homicida extremo ſupplicio afficiatur, tunc enim probabiliter ejus hæredes liberantur ab omni obligatione reſtituendi loco ejus.

Homicidio vel mutilatione duplex inferitur ²¹² damnum: personale, & eſt ipſa vitæ, vel membri amiſſio: alterum temporale, in bonis fortunæ, quod aut ipſi mutilatio, vel occiſio; aut ipſi

conjunctis exinde oritur, utpote jactura sumptuum, ac lucrorum. Duplex quoque homicidæ, vel mutilatori incumbit obligatio, & actio: una est obligatio & actio Justitiæ vindictivæ ad satisfactionem injuriæ illatæ: utpote pœna talionis, seu mortis, quæ homicidæ infligitur pro morte alterius, etiam præcisè ut damnum naturale est, secluso omni alio damno temporali inde secuto: sed hoc nihil ad nos. Alia obligatio est, & actio Justitiæ commutativæ, qua occidens, vel mutilans obligatur ad restitutionem damni illati secundum æqualitatem Justitiæ; idque in foro conscientiæ, secluso omni judicio externo, & sententiâ Judicis. Et hoc ad nos maximè. Videndum ergò, pro quo damno quibus, & quantum teneatur restituere homicidæ?

ASSERTIO VIII.

213 **O**mnis homicida homicidio voluntario aliquo modo, & injusto (idemque est de mutilatione aliave damnificatione corporis) obligatur in conscientia ad restitutionem, non quidem pro damno naturali, sed pro omni damno temporali, & antecedente mortem, solis heredibus proximis damnatis, secundum moralem estimationem faciendam; eaq; obligatio transit ad heredes homicidæ, nisi occisus ante mortem totum remisisset, aut homicidæ extremo supplicio affectus fuisset. Ratio hujus assertionis generaliter constat ex communi jure naturæ, & Justitiæ de compensando damno illato. Specialia minimè pauca, neque parum contraria explico.

§. I. Homici-

§. I.

Homicidio voluntario aliquo modo, & injufto.

Nimirum I. principaliter homicidio directè vo-²¹⁴luntario, phyficè patrato, ex *Affertione* 3. II. homicidio directè voluntario, moraliter caufato, mandans, consulens, fuo nomine patrando con-
fentiens, positivè auxilians, impedire omittens, cum ex iuftitia tenebatur, *Affert.* 4. *tota*: omnes enim tenentur ad reftitutionem faltem prò rata; & in defectum principalis patrantis ad totum, juxta dicta fuo loco. III. etiam homicidio cafuali mixto indirectè voluntario, five ex caufa positiva, aut licita, cum culpa gravi, omittendo aliquid ex Iuftitia debitum. *Affert.* 5. IV. non tamen homicidio merè cafuali, etiamfi simpliciter voluntario *Affert.* 6. Eaquè ratione difcurrendum de mutilatione, vulneratione, aliàve damnificatione corporali re-
fpectivè. Universaliter ergò ut homicida, vel mutilator contrahat obligationem reftitutionis, neceffe eft, ut peccarit contra Iuftitiam, quæ fola violata reftitutionem inducit. Nulla ergò occifio, vel mutilatio iufta, utpotè facta ex Iuftitia publica, in bello iufto, ob neceffariam defenfionem inculpatae tutelæ, ullam reftitutionis obligationem inducit. Insuper ex fparfim hætenus dictis aliqua dubia hîc annotanda funt.

I. Ille, qui occidit hominem volentem, & pe-²¹⁵tentem occidi, etfi adhuc graviffimè peccet, præfertim contra Jus Dei, non tamen tenetur ad reftitutionem ullam: tum quia refpectu hominis vo-
lentis

E e 3

lentis

lentis occidi, non peccavit contra Justitiam; cum volenti non fiat injuria: tum quia volens occidi eo ipso censetur remittere debitum restitutionis, quam remissionem de quovis debito, vel damno suo temporali, dum adhuc vixit, facere potest. quidquid postea contradicant hæredes (de hac remissione rursus aliquid infra circa finem) intellige tamen ratione occisionis præcisè: nam aliunde, ut si quis occideret servum, quantumvis volentem occidi, invito tamen Domino, sine dubio tenebitur Domino restituere pretium servi.

216 II. Provocatus ad duellum seu pugnam ex co-dicto, si acceptans vulnus, aut mortem alteri int-
rat, nihil tenebitur restituere: quia provocanti, quantum in se est, consentienti nullam intulit inju-
riam. Ex communi Molin. *tom. 3. disp. 28. Less. lib. 2. c. 9. dub. 21. Layman. lib. 3. rr. 3. p. 3. c. 6. n. 5.* Imo si duo ambo spontè conveniant in duel-
lum, nisi occisus fuerit deceptus in aliquo, aut ad duellum coactus sit, occidens non obligabitur ad restitutionem; quia tunc invicem censentur remit-
tere sibi obligationem. Vide Lugo *disp. 11. Sect. 3. à n. 71.* Similis est ratio de iis, qui hastiludio, vel alio periculoso ludo congregiuntur, si enim serva-
tis legibus ludi, unus alterum sine dolo, seu forma-
li intentione occidendi occidat, non oritur obli-
gatio restitutionis, ex pacto remissionis, quod inter-
fic ludentes saltem implicite intercedere solet, ut
notat Molin *disp. 36. n. 4.* Insuper si talis ludus
publica auctoritate permissus sit, ut solet esse exer-
citiium artis congladiatorie, nulla pœna homicidii
deser-

decerni debet, nisi de dolo constet: secus si ludus
esset prohibitus, ut notat *Laym. loco cit.*

III. Injustè ab alio in vasus in vita, vel bonis suis, 217
occidens eum, alioquin cum moderaminè inculpa-
tæ tutelæ, sed eam solùm excedens, quòd, cum
facile & sine probro potuisset, non fugerit, etiamsi
Clericus esset, ad nullam tenetur restitutionem:
quia non fugiendo injustum invasorem, solùm
peccavit contra Charitatem: ex communi *Molin.*
disp. 81. Less. Laym. cit. etsi contra sentiat *Lugo*
disp. 10. Señ. 8. n. 170. & disp. 13. Señ. 2. n. 55.
quem vide. Quod si verò excessit moderamen in-
culpatae tutelæ plus agendo, quàm ad sui defensio-
nem necesse fuit: v. g. occidendo, cum solùm
vulnerando, vel mutilando se defendere potuisset,
communior & in rigore verior Sententia eum ob-
ligat ad plenam restitutionem totius damni. *Na-*
varrus c. 10. n. 27. Petrus Navarrus l. 3. c. 1. n. 92.
Valq. de Restit. c. 2. §. 3. dub. 4. Less. modò cit.
Ratio est: quia quicumque damnnum injustè infert
culpa mortali, ad integram restitutionem obliga-
tur: talis autem excedendo limites justæ defensio-
nis damnnum mortis, vel mutilati membri intulit,
non sine culpa mortali; ergò ad integram restituc-
tionem tenetur: excepto, nisi Judex in tali casu
restitutionem damni remittat, vel in pœnam inju-
sti aggressoris, seu rixæ auctoris, vel in compen-
sationem injuriæ, quam invasus prior acceperat.
Idem tamen *Lessius eodem dubio 21. n. 135. cum*
Soto, Sylv. & aliis probabile judicat, eum teneri
solùm ad partem damni compensandam secun-
dum

440 *Tract. V. in V. praeceptum Decalogi. Cap. III.*
dum proportionem excessus, prudentis iudicio
dimetiendam. *Ratio est:* quia multò minus pec-
cat, & injurius est, qui sic invasus occidit, quam
qui sponte, & excitatus à nemine. Insuper ego
cum Tamb. l. 6, Decal. c. 4. §. 2. n. 15. proba-
bile iudico, ad nullam omninò teneri restitu-
tionem: Ratio sumitur ex numero præcedenti; qui
ideò provocatus ad pugnam, v. g. si occidat, ne
mutilet, ad nullam tenetur restitutionem, quia pro-
vocans remittere censetur: sed invadens alterum in
vita, vel bonis suis, æquè censendus est remittere;
cum enim ille jam sciat invasum omnia mala con-
tra ipsum tentaturum, & tamen adhuc invadit, con-
vincitur omninò malis illis seu damnis consenti-
re, cum ergò scienti, & volenti non fiat injuria,
adhuc invasus, etsi moderamen inculpatae tutelae
excedens contra ipsum, non peccavit contra Jus-
titiam, nec consequenter subibit onus restituti-
onis, prout etiam alibi notabo; servireque potest
hæc sententia Confessario, ne se, & penitentem
in difficili determinatione hujus restitutionis mul-
tùm torqueat.

218 IV. Probabile ergo, & in praxi tutum est, quod
qui ob acceptam injuriam justo dolore, vel ira
commotus alterum vulneravit, vel occidit, v. g.
maritus deprehensum adulterum, in foro con-
scientiæ, etsi absolutè obligetur, justè tamen pos-
se denegare restitutionem, donec ad Judicem dele-
tâ causâ cognoscatur, & decernatur, utrum in pen-
nam delicti, & injuriæ compensationem restitutio
remittenda sit, nec ne: est enim justa exceptio,
si de-

tionem per Sacrificia, preces, eleemosynas ab homicida pro anima occisi offerendam DEO. Scotus loco cit. docet 1. *Iustissime positam esse in Communitatibus Legem talionis, scilicet mortis pro homicidiis & consequenter homicidam iuste debitam poenam patienter tolerare.* 2. *Si alicubi esset posita illa Lex Talionis, consulit (non preceptum esse, vel obligari affirmat, ut ei imponat Scotus, & alii Thomistae) ut homicida exponat vitam suam in causa iusta, utpote in bello contra inimicos Ecclesiae per restitutionem faciendam illi, cui vitam abstulit.* 3. *dicit: qui nec tantam restitutionem velit facere, non potest omnino esse immunus a restitutione, sicut quidam fatui faciunt, qui absolvent homicidas, non eis ostendentes restitutionem necessario incumbentem, quasi facilius possit trahere homicidam, quam (ut ita dicam) canicidam, vel bovicidam, quia si quis occidisset bovem proximi sui, vel canem, non absolveretur sine restitutione: tenetur ergo ad restitutionem spiritualem aequivalentem vitae, quam abstulit, sicut potest esse aequivalentia in talibus.* Haec Scotus, loquens de restitutione quoad damnum naturale; nam de damno temporali subdit. *Neo hoc solum, sed si interfectus sustentabat aliquos, Patrem, vel Matrem, vel propinquos, tenetur interfector omnibus illis ad restitutionem tantam, quantum illis abstulit per interfecionem illius.*

220 II. Probabile omnino est, homicidam, si non occidatur, vel poena aequivalenti puniatur à Iudice, ex Iustitia obligari ad aliquam restitutionem Spiritualem

tualem ratione damni naturalis, seu ipsius mortis proximi: idque vel maximè, ob auctoritatem tantorum DD. *Ratio communis est*: quia quicumque intulit damnum proximo in bonis fortunæ, vel famæ, v. g. qui occidit bovem vel canem proximi (ut ait Scotus) tenetur ad restitutionem ex Justitia, secundum omnes; & tamen bona fortunæ, vel famæ longè sunt inferioris ordinis, quam ipsa vita corporalis: ergò multò magis obligatur ad restitutionem, qui intulit damnum in bono altioris ordinis, scilicet ipsâ vitâ corporali. Deinde quando non potest reddi æquivalens, debet reddi, quod possibile est, quia juxta commune scitum, impossibilitas excusat à tanto, non autem à toto, nisi totum sit impossibile: Sic qui debet mille, & non potest, potest autem dare centum, certò tenetur: atqui licet interfecto pro vita sua non possit reddi æquivalens, maximè in pecunia, vel bonis temporalibus, cum vita hominis sit pretio inæstimabilis, potest tamen illi aliquid reddi, quod ei utile, vel gratum sit, utpote suffragia vel beneficia spiritualia, Sacrificia, preces, eleemosynæ; ergò obligatur eo casu homicida ex Justitia saltem ad talem restitutionem Spiritualem, in quantum in iis potest esse compensatio in commodum occisi. Si dicas: non constat, utrum ea suffragia defuncto prosint: ergo non obligatur. Contra: etiam non constat, quòd non prosint; atqui in dubio tali melior debet esse conditio innocentis injuriam passi, & piè præsumi, occisum in statu gratiæ obisse, ideòque vel adhuc purgàdo prodesse suffragia, vel jam beato grata esse.

III. Pro-

221 III. Probabilius, & verius est, ante sententiam
 Judicis neminem obligari ex Justitia ad ullam restitu-
 tionem, seu temporalem, seu spiritualem faciendam
 pro ipso damno naturali ex homicidio (inter
 que mutilatione, vulneratione) utpotè pro ipsa
 futura vitæ: sic docet Juris Consultus in *L. de
 homicidiis. Gloss. in cap. I. de injuriis. Navar. cap.
 15. n. 22. Petrus Navarrus lib. 4. cap. 1. de restitu-
 tionibus. num. 80. Less. lib. 2. cap. 9. dubio 23. & 25. Vas-
 quez de restit. cap. 2. §. 3. dub. 6. Laym. cit. cap. 1.
 num. 2. Lugo disp. 11. Sect. 1. num. 5. alii plurimi
 apud ipsos. Ratio est: quia virtus Justitiæ commu-
 tativæ (quæ sola restitutionem præcipit) essen-
 tialiter respicit æqualitatem inter jus, & jus, datum
 & acceptum: ergò ubi æqualitas inter aliqua jura
 esse nequit, cessat tota obligatio justitiæ commu-
 tativæ, & restitutionis; unde cum solum bona
 ejusdem generis, & ordinis secundum æqualitatem
 inter se commensurari possint, nemo tenebitur
 compensare damnum in uno genere, & ordine bo-
 norum illatum per bona diverſi generis, & ordinis
 seu superioris, seu inferioris, si eodem genere, &
 ordine compensare nequit, ut modò habet com-
 munissima Sententia: atqui evidens est, damnum
 naturale hominis occisi (vel etiam membri ab-
 scissi) non posse commensurari, vel compensari
 per bonum ejusdem ordinis, nisi à solo Deo, qui
 occidit, & vivere facit: ergò pro ipso damno na-
 turali, nullam teneris restitutionem facere ex Jus-
 titia, neque in bonis temporalibus; cum hæc sint
 longè inferioris ordinis; nam vita, & integritas
 corpo-*

corporalis nullo pretio temporali est æstimabilis; cum sit diversi generis, & altioris ordinis: unde Juris Consultus *L. ult. & L. 1. ff. de his, qui effuderunt*, ait: *in homine libero nulla corporis æstimatio fieri potest*. Neq; per bona spiritualia, cum hæc sine diversi generis, & altioris ordinis, quam vita corporalis: notus enim est ordo bonorum. 1. bonum animæ. 2. bonum vitæ, & membrorum. 3. bonum famæ & honoris. 4. bonum temporale fortunæ. Interim tamen fatentur, & consulunt omnes utriusque Sententiæ DD. quòd, sicut Judex in foro externo justè imponit multam pecuniariam homicidæ, si vita donetur, offenso, vel ejus heredibus applicandam; ita Confessarius in foro conscientiæ debeat imponere homicidæ opera spiritualia, Sacrificia, Preces, Eleemosynas &c. animæ occisi applicanda in aliqualem compensationem, sive deinde ex Justitia teneatur, sive solùm ex Charitate, seu naturali æquitate. Et rectè consulit Molin. *cit. num. 10.* homicidam optimo & securiori modo posse mortem occisi compensare impartiendo ipsi, & ejus loco offerendo DEO tantum de suis totius vitæ bonis operibus, meritis, satisfationibus, quantum Deus novit esse satis ad æquam compensationem. Cæterùm paradigma pœnitentiæ homicidæ injungendæ habes superius *cap. 3. Seç. 2. num. 60.*

IV. Hinc à fortiori rectè resolvit *Less. cit. cap. 9. 222. dub. 25.* nullam quoque esse restitutionem debitam pro bonis spiritualibus occisi, quæ fecisset, si supervixisset; bona enim illa spiritualia com-
pen-

pensanda considerantur vel quoad meritum, vel
 quoad satisfactionem: prius est irrecuperabile, cum
 meritum unius non possit dari alteri; ideoque me-
 ritum homicidæ non potest reparare vel compen-
 sare merita occisi, quæ habuisset supervivens: satis-
 factio autem, quamvis possit alteri dari, incertum
 tamen est, an occisus aliqua satisfactione privati-
 sit, vel utrum ea satisfactio, quam homicida offerat
 pro illo, illi profutura sit; nec illi potest ulla cer-
 ta mensura constitui, quantam homicida teneatur
 exhibere. Quantam ergò dabit? Certè in tanta in-
 determinatione nullam. Hæc ex Lessio. Vides hanc
 rationem æquè applicari posse de restitutione spiri-
 rituali pro damno naturali occisi. Secus dicendum
 esset, si quo casu damnum spirituale occisi nota-
 rium, & determinatum esset. Accipe calum. Pe-
 trus testamentum condiderat, in quo disposuit ex
 redditibus suis vitalitijs, si vixisset, percipiendis
 100. aureos dare Ecclesiæ pro 100. Missis pro anima
 sua celebrandis; interim occidit eum Paulus: unde
 expirante censu, Missæ non sunt celebratæ: ad quæ
 jam obligatur Paulus homicida? *v. Saloniæ apud
 Tamb. lib. 6. Decal. cap. 3. §. 3. num. 21.* Paulum
 omninò obligari ad eas Missas resarciendas, & re-
 cte: si enim opifici à te restituendum est, quod
 per operas materiales tuâ causâ impeditas, minus
 lucratur, cur non etiam restituendum pro damno
 spirituali, quod quis tuâ causâ invito incurrit: &
 certò tibi constat incurrisse in sua determinata men-
 sura. Nec obstat nesciri, utrum hæc satisfactio oc-
 ciso profutura; quia ut modò in simili dixi,
 etiam

etiam nescitur contrarium: ideo res manet dubia negativè: in hoc autem dubio melior debet esse conditio innocentis.

§. III.

Sed pro omni damno temporali, antecedente mortem.

I. **D**Amnum temporale homicidii antecedens mortem, dicitur omne illud, quod occasione homicidii inferitur ipsi homini occiso in bonis suis: ut sunt in primis omnes expensæ rationabiliter factæ in Medicos; & medicinas ad hominis non statim mortui, sed fortè diu languentis, curationem, vel mortem evadendam. Item jactura lucrorum, quæ eo tempore facere potuisset; sive dein mors sequatur, sive non. Item damna omnia realia simul per accidens illata in bonis fortunæ, famæ vel honoris: ut si latro hominem, vel ejus domum, spoliasset, graviter diffamasset, si ejus domum effregisset, aliave damna intulisset, ad hoc, ut eum occidere posset.

II. Hæc omnia, damna antecedentia mortem, restituenda, seu compensanda sunt secundum æqualitatem rei: eorum enim damnorum determinatè illatorum injusta causa fuit homicida, at tenta semper qualitate damni; nam, ut modò dixi, restituendæ sunt expensæ curationis rationales tantum, & moderatæ secundum conditionem status talis hominis; non item irrationales superflue immodicæ. Item detracta illa quantitate expensarum, quas alioquin curandus eo tempore ad sui sustentationem expendere debuisset; unde si is

moria-

moriatur, inter damna homicidii non sunt aestimandi, nec compensandi sumptus funebres, qui alio morituro impendi debuissent: nisi ratione necesse illatae v. g. extra patriam in loco alieno maiores sumptus fieri oportuisset; tunc enim restituendum erit pro excessu. Ex communi Molin. *tract. 3. disp. 83.* Petrus Navarus *lib. 4. cap. 1. num. 73.* Less. *cit. dub. 24.* etsi contra sentiat nimis stricte alter Navarrus *cap. 15. num. 22.*

225 II. Haec omnia damna antecedentia restituenda sunt, aut ipsi homini laeso morituro, aut eo mortuo *cuius heredi*, sive necessario, sive non necessario, vel extraneo, sive ab intestato, sive ex testamento. *Omnes.* Ratio esse potest: quia haec heredi succedit in omnia jura defuncti: at si compensatio illorum damnorum de jure debebatur ipsi homini occiso, dum adhuc vivebat, & modo deberetur, si superviveret: ergo modo debetur *cuius heredi*. At quid si nulli sint haeredes? debetne homicida pro istis damnis restituere pauperibus, vel ad pias causas? *Respondeo omnino sic:* ita enim statuitur ab Alexandro Papa *c. cum tu, de usuris*, quod communissima DD. extendit ad quodvis debitum restitutionis ex delicto. Et ratio est: quia in similibus debitis ex delicto, censetur defunctus velle, ea in usus pios ad animae suae favorem distribuere, & non cedere in commodum delinquentis: ut latius visum suo loco.

226 IV. Similiter in mutilatione, vulneratione, vel quavis damnificatione corporali damna necessario compensanda sunt: imprimis ipsae expensae

curationis necessariae, & rationabiles, ut modo dictum est: dein lucra cessantia, vel damna emergentia ratione mutilationis, vel vulnerationis: ut si opifex vulneratus, sit futor, sartor &c. Et ideo id tempus ad opus suum inuile factus, tenetur illi vulnerans restituere lucrum operarum, quod tanto tempore interea fecisset pro se, & sua familia sustentanda, quoque interim carere cogitur. *L. ult. ff. de his, qui deiecerunt.* Communis DD. Intelligitur autem compensandum lucrum cessans deductis impensis, quas scilicet in exercendo opere suo facere debuisset, secundum omnes: itemque deduci potest aliqua aestimatio laboris, & molestiae, quam in exercendo opere suo subiturus fuisset, ut probabiliter docent alii cit. *Molin. de Just. tr. 3. disp. 87. conclus. 1. Dian. p. 3. tr. 6. resol. 53. Quod tamen mihi probabilius negant Sotus lib. 4. de Just. q. 6. art. 1. Petrus Navar. lib. 4. de restit. c. 1. n. 80. Less. lib. 2. c. 9. dub. 19. Laym. c. 6. n. 1.* & nos alibi de restitutione ex mora iniusta: imò communis DD. Sententia, & vulgi persuasio est, quòd si quis alterum iniuste impedivit à labore diurno, lucrum ei cessans integrum restituendum fore, non detracta aestimatione laboris. *Ratio est:* quia lucrum plerumque labori commensuratur; imò sæpè non æquatur; alioquin communiter parum, vel nihil restituendum foret. Similiter si quis talem vulnerando perpetuò inutilem ad opus suum reddit, tenetur ei ad præbendam sufficientem sustentationem, juxta ejus conditionem, & suam facultatem.

450 *Tract. V. in V. Præceptum Decalogi Cap. III.*
cultatem secundum arbitrium prudentis, aut sen-
tentiam Judicis.

§. IV.

*Et subsequente morte secundum mortem
estimationem solis hæredibus proximis
damnum passis.*

327^l. **D**amna temporalia homicidii, subsequenti
mortem, dicuntur, quæ ratione mortis oc-
cisi, inferuntur aliis personis eidem conjunctis, ut
pote uxori, filiis, parentibus, quibus occisus alimen-
ta præstabat, quique ab ejus arte, industriâ, open-
pendebant in victu quotidiano, & vitæ comoditatibus
necessariis, & honestis acquirendis, conservan-
dis, vel augendis: unde universim ex hoc capite ni-
hil restituendum erit, quando aut nulli adsunt hære-
des; quia tunc nullum damnum mortem subsequen-
tum est: non ipsi occiso; quia hic jam extra vitam
nullum temporale sentit damnum; neque hæredi-
bus, quia nullos esse supponimus: aut licet adsint
hæredes, illis tamen nullum damnum ex morte
occisi secutum est, utpote si occisus fuit nobilis,
vel opulentus sine arte, vel industria, vivebat de bo-
nis propriis ac hæredibus post mortem relictis, vel
quia jam senex, decrepitus, infirmus, nihil ampli-
us arte, industriâ, vel operâ suâ, suis comparare
potuit, quin potius aliorum operâ indiguit, vel
quia homo iners, & incurius, arte, industriâ, vel
operâ suâ neglectis, suis nihil amplius comparare
solebat, adeò, ut familia ratione sustentationis, vel
lucris per mortem illius nihil, vel parùm detrimen-
ti passus.

ti passa supponatur, quibus casibus aut nihil, aut tantò minus restituendum erit.

II. Quando ergò adsunt hæredes inde damnum præfatum passi, tunc iis hæc damna temporalia mortem subsequente restituenda sunt, utique non secundum æqualitatem rei: quis enim mensurabit ea damna emergentia, vel lucra cessantia hæredibus occisi; cum nemo divinare possit, quamdiu is vixisset, si occisus non fuisset? quantum lucratus fuisset? quantum fuisset periculum potius amittendi, quam spes lucrandi? sed restituenda, vel compensanda sunt secundum *moralem æstimationem tantum*, iudiciò prudentis expendendam. Tantum ergò restituendum est, quantum isti hæredes pro sua necessaria sustentatione, vel commoditatibus eo supervivente juxta prudentem æstimationem ejus artis, industriæ, operæ, ætatis, virium, moraliter certò habituri fuissent, nisi occisus esset, quæque hic & nunc in suis causis jam videbantur moraliter existere, & quasi incipere esse: quia in illis solùm certò patiuntur damnum hæredes, & licet illa commoda in futurum non habeant omnimodè, habeat tamen moralem certitudinem: quia hic & nunc illa sua arte, officio, opificio, vel labore solebat tantum lucrari, talibusque familiam suam sustentare, & commoditates augere, consequenter tantum potuisset etiam in futurum, si supervivisset: habita etiam ratione ætatis ac virium, utpote, quia vegetæ ætatis, & fortis, tamdiu adhuc supervivere potuisset, suosque alere probabiliter præsumeretur; tantum ergò, ac tamdiu tenetur

homicida, vel ejus hæredes compensare hæredibus occisi, quantum, & quamdiu illi ex lucris sanctis occisi juxta prudentem æstimationem prædictorum sustentati fuissent, & sustentari debuissent. Dubium hæc est de hæreditate sperata auctiore ab occiso, si supervixisset. Etiam pro hac restituere debere homicidam, affirmat communis DD. Abbas *in c. 1. de injuriis*. Navar. *l. 1. n. 24. Mol. Less. Laym. locis cit.* nisi occisus occisori ante mortem omnem restitutionem sponte condonavit: & omninò verum videtur, quod hæreditas auctior ex prædictis principiis certò moraliter esset sperata à supervivente. Utpotè si ex redditibus annuis quotannis tot 100, certò seponere potuit &c. Alioquin longè probabilior est opinio negativa aliorum; cum enim hæreditas augenda plerumque admodum incerta sit, cum vel ipse occisus, vel ejus hæredes aliàs potuerint mori, nomine solius hæreditatis nihil debere hæredibus occisi ab occisore. Insuper

229 III. Hæredibus *damnum passis* tantum restituendum est; unde eatenus tantum tenetur restituere homicida hæredibus occisi, quatenus necessarium est ad eorum honestam sustentationem, & commoditates vitæ, juxta proportionem, quam habuissent ab occiso, juxta paulò antè dicta. *Ratio est*: quia hæredes solùm censentur damnificari hoc, quatenus decedit eorum sustentationi, & commoditati, quam certò habuissent ab occiso: ergò ad id solùm compensandum obligatur homicida. Quòd si ergò uxor, liberi, parentes, ob mortem

tem alterius nullam patiantur necessitatem in sustentatione, vel commoditate vitæ, utpote si parentes divites sint, filii jam puberes, ad se ipsos alendos apti, uxor non egeat, vel æquè commodè nubere possit &c. ad nullam restitutionem obligabitur homicida ante Judicis sententiam; quia eo casu nihil ipsis debebatur ex Justitia ab occiso; ideoque non censentur veram injuriam per hoc passi. Insuper.

IV. Solis hæredibus proximis occisi, puta liberis, uxori, & parentibus ita damnum passis restituendum est, Communis DD. apud *Molin. Less. cit. c. 9. dub. 26. n. 155. Laym. Lugo. March. passim citatos*. Ratio est: quia obligatio, & finis restitutionis est compensare damna injustè illata alteri in bonis propriis, vel sibi jure debitis; atqui solis illis hæredibus proximis, uxori, liberis, vel parentibus injustè inferuntur illa damna subsequenter mortem occisi, & quidem in bonis propriis, & sibi jure debitis; cum hæres proximus, uxor, filius, parens adeò altè conjuncti sint occiso, ut moraliter una semper persona censeantur cum illo: unde eos solos ex Justitia in necessitate positos alere tenetur occisus: ergò solis his proximis hæredibus damna illa restituenda sunt. Unde optimè notat *Less. lib. 2. c. 9. dub. 26. n. 155.* rationem hujus restitutionis non esse, quia hæres succedit in jura defuncti; quia defunctus occisus nunquam habuit jus ad restitutionem horum damnorum; quippe cujus restitutionis obligatio primò post mortem secuta est: sed quia maritus & uxor, Pater & Filius censentur una

persona, unde invicem ex Justitia in necessitate
 re tenentur, & ideo, qui unum ex his occidit, al-
 rum injustè lædit, & consequenter læsus injus-
 quatenus læsus est, ad æqualitatem per restitu-
 rem reduci debet. Si verò non adsint ejusdem
 hæredes proximi, uxor, liberi, parentes, nihil de-
 bet homicida ex hoc capite restituere hæredibus
 occisi, non proximis quibuscunque etiam Frat-
 forori, aliisque propinquis; sed neque aliis am-
 clientibus pauperibus, vel quibusvis aliis, quos
 occisus non ex Justitia, sed solum ex Charitate so-
 bat; vel eis benefaciebat, ob oppositã rationem
 quia scilicet nec ita conjuncti sunt occiso, ut
 cum ipso persona censeantur respectu damni illati
 & quia ipse defunctus nihil eis ex Justitia debebat
 sed solum ex Charitate, vel liberalitate eis alimenta
 ministrare, vel benefacere solebat: ergò nullum re-
 jus ablatum, vel damnum illatum in bonis propriis
 vel jure sibi debitis; sed tota injuria recidebat in oc-
 cisum. Et licet verum sit illud: qui per vim
 fraudem impedit aliquem à consecutione, vel
 usurpatione alicujus boni, teneri ad ejus damnum
 compensationem: quia nimirum censetur voluisse
 & intendisse nocere alteri: secus enim esset, quan-
 do non ita censetur velle vel intendere nocere al-
 ri, sed sibi tantum prospicere: atqui in propriis
 occisor alicujus minimè potest censeri velle, & in-
 tendere nocere illis, quos occisus non ex Justitia
 sed solum ex Charitate alebat, vel beneficiis sove-
 bat: posito autem casu rarissimo, quo homicida
 ipsum intenderet, utique obligaretur ad compen-
 sationem.

fationem damni ex injuſta intentione, & ſimul ipſa actione externa injuſta cauſat, uti innuit Leſſ. modo cit. n. 154. Unde ulterius ex natura ſua, & in rigore loquendo omninò vera eſt Sententia multorum cum Molin. *tr. 3. diſp. 83. n. 8.* & Laym. *cit. c. 6. n. 4.* homicidam teneri ad reſtitutionem damnorum occiſi creditoribus illatorum. *Ratio* vehementis eſt: quia occiſus arctiori obligatione Juſtiæ tenebatur creditoribus, quàm ipſis hæredibus neceſſariis, cum hiſ alimentis, & hæreditas non præſtentur, niſi deducto ære alieno: ergo ſi occiſor compenſare teneatur damnum, quod hæredi neceſſario, uxori, liberis, parenti, occasione injuſtæ occiſionis ſequitur, multò magis tenebitur creditoribus, ſi ob eandem cauſam homicidii debito ſuo privati fuerint in toto, vel in parte damnum compenſare ſecundùm Juſtiæ rigorem. Verùm rectè notat Laym. *ibid.* id in praxi non obſervari: unde contrarium abſolutè docent Leſſ. *cit. dub. 26. n. 151.* & Dian. *p. 5. tr. 3. reſol. 57.* alii plures apud ipſos. Tandem ſequitur hujus obligationis

Extenſio in hæredes.

Obligatio homicidæ ad reſtituendum pro 231
damno temporali, ſive antecedente, ſive conſequentem mortem occiſi, iis, quibus juxta prædicta tenetur, cum ſit debitum, & onus reale, ſine controverſia tranſit ad hæredes occiſoris, quando ipſemet non fecerat, juxta tamen vires hæreditatis, de quo alibi. *Omnes.* Verùm duæ exceptiones in Aſſertione adjunctæ, modò explicandæ ſunt.

I. Nisi occisus ante mortem totum remississet.

232. **C**ertum est, occisum moriturum debere homicidæ remittere offensam, non item injuriam, multò minùs damnum: consulendum semper etiam remittere injuriam; non semper damnum subsequens hæredibus, præsertim si egeni sunt, unde quando morti proximus occisori ignoscit vel reconciliationem exhibet simpliciter, semper intelligitur de offensa, & injuria, non verò de damnis temporalibus; nam hæc, nisi expressè remittantur, semper debebuntur; ut cum aliis rectoribus notant Sanch. *lib. I. Consil. cap. 4. dub. 14. Læp. disp. 11. Sect. 3. num. 62.*

233. **II.** Certum quoque est, moriturum posse remittere homicidæ damna antecedentia mortem explicata, sicut & quodvis reale jus, si quid sibi debitum, cum ipsi liberum sit disponere de rebus suis, compensatio autem illorum damnorum tantum dum ipsi debebatur: unde si dicat se remittere injuriam, & damnum sibi illatum, de hoc solo damno antecedente mortem intelligendum erit, non de subsequenti, ut ex communi notant iidem.

234. **III.** Quòd si denique dicat moriturus, se remittere omnia damna homicidæ, volens etiam comprehendere damna hæredum subsequenti mortem, clarum quidem erit homicidam, ejusque hæredes liberandos ab omni obligatione restituendi hæredibus. Sed dubium, & controversum est, an moriturus possit remittere totum damnum, & homicidam liberare ab obligatione restituendi hæredibus.

dibus necessariis, uxori, filiis, parenti pro damno subsecuto? posse affirmant *Sanch. Lest. cit. c. 9. dub. 26. n. 158. Bannes, aliisque citt. Dian. p. 5° tr. 4. ref. 58, Tamb. l. 6. c. 4. §. 3. n. 10.* Ratio est: quia quidquid debetur hæredibus illis, totum debetur eis dependenter à voluntate morituri: adeoq; non fit eis injuria, nisi quatenus fit contra occisi voluntatem; ergo si occisus ante mortem totum condonaverit, contra ejus voluntatem nulla remanebit obligatio justitiæ restitutionis homicidæ: solum ergò occisus peccaret in raro casu, quando hæredes aliunde alimenta non haberent.

IV. Negativam tamen contrariam mihi longè ²³⁵ probabilius docent cum aliis Tannerus *hic q. 6. dub. 4. Lugo disp. 11. Sect. 3. num. 62.* nimirum occisum non posse justè homicidæ remittere obligationem restituendi damna hæredibus, consequenter etiam facta tali remissione, utpote invalida, & contra Justitiam, adhuc obligari homicidam ad restitutionem: *Ratio est:* quia licet occisus possit remittere omne damnum sibi illatum, seu omne jus proprium, omnemque obligationem sibi debitam, non tamen potest remittere damnum illatum aliis, seu jus aliorum ad obligationem ipsis debitam: atqui occisus ipse de jure, & Justitia tenebatur hæredibus necessariis illis egentibus sustentationem, & commoditates vitæ procurare; ejus proinde occisione ipsi damnum proprium patiuntur, & jus proprium acquirunt ad compensationem sibi faciendam ab homicida: ergò sicut Pater vel occisus non potest remittere homicidæ injuriam

F f 5 Rei-

458 *Tract. V. in V. praeceptum Decalogi. Cap. III.*
Reipublicæ, & legis violatæ, quin adhuc Justitiæ
vindicativâ puniri possit, & debeat; ita neque po-
terit remittere, & condonare ipsi damna illata hære-
dibus necessariis, ac obligationem restitutionis ip-
sis faciendæ, quin adhuc ex Justitia commutativa
ipsis damnum compensare teneatur: juxta tamen
modos hætenus explicatos.

*II. Aut nisi homicida extremo supplicio
afficiatur.*

236 Tunc nimirum & homicidam, & ejus hæredes
liberari ab omni obligatione restituendi damna
temporalia ex homicidio secuta, negant quidam
DD. communiter Navar. c. 15. n. 25. Mol. Sanch.
Less. Laym. Tamb. cit. n. 14. Et in rigore Juris et
natura rei verum puto, ob rationem mox indica-
dam. Practicè tamen affirmant *Sotus & alii* apud
Less. citat. dub. 22. n. 119. & noster March. tom.
2. tit. 6. tit. 1. q. 5. dub. 2. Ratio est: quia vita pro-
prio inæstimabilis, ejusque ereptio omni alio damno
spirituali majus damnum est: & quamvis vita prin-
cipaliter auferatur à Justitia publica ob violatum
bonum commune, & non ob damna temporalia
consequentia hæredibus occisi: unde eorum com-
pensatio adhuc in rigore exigi potest; cum damna
privata ob publicam punitionem non refarciantur:
unde dixi *in rigore* negativam esse veram: quia ta-
men ea damna cum morte occisi necessariò con-
juncta sunt, suntque magna causa aggravans ho-
micidii, ideò Judex in sententia ferenda semper
præsumitur considerasse utrumque & mortem sci-
licet, & damna consequentia: ideoq; latâ sententiâ
mortis

mortis tanquam definitiva totius causæ, nulla facta mentione compensationis, vel restitutionis damnorum, censetur unà cum morte omnem prorsus obligationem rei abolevisse: unà cum crimine, & sic non tantum reipublicæ, sed etiam parti læsæ satisfecisse: & si putetur minus satisfactum ex parte læsæ, etsi contradicat, & compensationem urgeat censetur condonatum. Dixi tamen: *damnorum præcisè ex morte vel mutilatione secutorum*: & neq; hæredes teneri ad restitutionem, nisi quatenus inde ditiores facti essent: aliæ enim obligationes ex homicidio vel mutilatione non præcisè ortæ, ut si adsint furta, spolia, depositum, debita, quibus hæredes ditescerent, utique satisfacere obligabuntur: quia propter ista morte damnatus non est homicida. Vide latius Marchant *cit. in fine.*

SUBSECTIO.

De dispensatione super prædictis irregularitatibus ex homicidio tam licito, quam illicito.

SUMMARIUM.

- 237. In omni irregularitate ex homicidio tam licito, quam illicito dispensare potest summus Pontifex.
- 239. Id. solus jure ordinario.
- 240. Usque ad num. 244. Episcopi tamen, licet non vi Tridentini, tamen aliunde probabiliter dispensare possunt I in irregularitate ex defectu lenitatis.
- 244. Usque ad num. 247. II. præsertim contracta ex mutilatione injusta, occulta (non autem justa & ex justitia facta) &
- 247. III. Etiam contracta ex homicidio occulto casuali mixto, seu indirectè tantum voluntario.

240. *Secus si sit notorium, & ad forum contentiosum deducitur.*

250. *Non verò dispensare potest Episcopus in irregularitate proveniente ex quocumq; etiã occulto homicidio voluntario.*

251. *Per te directè præmeditatè, & deliberatè intentè, & liberè factò.*

253. *Ad illos Ordines, etiã minores suscipiendos, vel accendos, aut beneficiũ simplex.*

254. *Nisi per accidens, in casu necessitatis.*

255. *Quid agendum cum Sacerdote, qui ob occultum homicidium commissum, est irregularis?*

237 **I**n omni irregularitate jure ordinario dispensari solet, & solus potest Pontifex. Omnes. Ratio clara est: quia omnis irregularitas est juris communis Pontificii, & Ecclesiæ universalis, cui solus Summus Pontifex, ceu supremus Legislator præest, omnes alii subsunt: ergò

238 **I**n omni irregularitate dispensare potest Summus Pontifex. Appage Abbatem docentem irregularitatem ex homicidio voluntario esse Juris divini, ideoque indispensabilem, absque omni fundamento, in nova Lege: & quamvis in quibusdam textibus hæc irregularitas dicatur indispensabilis, id tantum intelligitur, quia difficulter est dispensabilis, nisi ob gravissimas causas, & cum quibusdam oneribus perpetuis, v. g. ut dispensatus abstineat ab Altari adhuc per triennium: ut non celebret in loco delicti commissi: ut ingrediatur aliquam Religionem &c. Et in omnibus Privilegiis dispensandi concessis Episcopo, vel aliis, semper excipitur irregularitas ex homicidio voluntario, & bigamia: quod nimirum homicidium voluntarium maxime alienum sit à Christi lenitate, & mansuetudine, quam

quam tamen minister Christi repræsentare debet :
facilius tamen dispensatur cum profitentibus Reli-
gionem, & in ea ordinandis, ut notat Filliuc. tract.

20. c. 2. q. 10. num. 52.

II. Et solus Summus Pontifex potest dispensare 239
Jure ordinario, & nullus alius, cum omnis alius sit
Pontifice inferior in jurisdictione Ecclesiastica ;
nullus autem inferior jure ordinario potest dispen-
sare in lege Superioris, nisi de ipsiusmet Pontificis
commissione, sub delegatione, vel privilegio. Hu-
jusmodi privilegium & potestas ampla fit Episco-
pis in Conc. Trident. Sess. 24. cap. 6. de reformat.
his verbis : *liceat Episcopis in irregularitatibus om-
nibus, & suspensionibus ex delicto occulto proveni-
entibus, exceptâ eâ, qua oritur ex homicidio volun-
tario, & eâ, qua deducta est ad forum contentio-
sum dispensare.* Prælati quoque Mendicantium am-
plissimam habent potestatem dispensandi cum suis
subditis tantum (nihil quoad sæculares pœniten-
tes) in omni omnino irregularitate post profes-
sionem contracta, excepto homicidio voluntario, &
bigamiâ tantum, ut videre est apud Rodriquez
tom. 1. Q. Q. regular. quest. 24. art. 2. & seqq. Sed
de his aliâs. Potestas tamen Episcoporum in ejus-
modi dispensatione pro non rara praxi, & necessa-
rio recurſu Confessoriorum, per irregularitates ha-
ctenus explicatas deducenda, & explicanda est.

§. II.

Ex defectu lenitatis.

Episcopi vi concessionis à Concilio Trident. fa-
cta certè non possunt dispensare in irregulari-
tate 240

tate

tate ex defectu lenitatis, utpote in Judice, aliisque ministris Justitiæ, in milite, aliisque cooperantibus ita bello justo, & similibus sine peccato contractis in communis DD. Navarrus *cap. 27. num. 144. Henriquez, Avila. Filius. Layman. cit. cap. 22. num. 1. & 23. Pasqualigus Quæst. Moral. centur. 2. quæst. 226. aliosque citans Tamb. lib. 10. de Censur. tractat. 4. cap. 15. §. 17. a num. 6.* Ratio patet ex terminis Trident. concedentis Episcopis facultatem dispensandi in omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario, atqui irregularitas ex defectu lenitatis in homicidio justo nullo modo est ex delicto: ergo hujus dispensationem non concedit, sed relinquit dispositioni antiquorum Canonum, quibus soli Pontifici reservatur. Et ratio hujus potest esse; quia vix potest esse necessitas tanta dispensandi in irregularitatibus ex defectu lenitatis tantum, quanta sæpissimè est dispensandi in irregularitatibus ex delicto; attamen etiam dispensationem in defectu lenitatis facile concedere, & quandoque aliis committere solent Pontifices: imò quandoque Papa alicui concedit licentiam militandi in bello justo, censetur etiam dispensare vel potius amovere periculum irregularitatis incurrendæ; ut ex communi suo loco *cap. 2. notandum est.*

241 Contra tamen Episcopum etiam in hac irregularitate dispensare posse docent, DD. minime patet. Decem & octo recitat, sed non sequitur, *Pasqualigus loco cit. inter quos Covarruv. suo loco laxus; & simili more suo probabile censet Dian.*

Subsect. De dispens. in irreg. ex homic. 463

p. 4. tract. 2. resol. 69. Ratio ipsorum est: quia in Trid. datur Episcopis facultas dispensandi in omni irregularitate, præter illam, quæ est ex homicidio injusto voluntario, sed irregularitas ex defectu lenitatis non est ex homicidio injusto voluntario, ut patet: ergo de illa datur facultas dispensandi.

Certè nimis torta, & omninò falsa est major: 242
aperi oculos, & revide textum allegatum: non dicit Concilium in omni irregularitate simpliciter, sed in omni irregularitate proveniente ex delicto occulto, qualis certè non est irregularitas ex defectu lenitatis. Diana tandem p. 11. tr. 5. resol. 6. in fine citans Lessium (sed malè) eam facultatem concedit Episcopis per Epicheiam: sed profectò nimis gratis fingitur Epicheia universalis circa concessionem ejusmodi dispensationis, quia universaliter non admodum est necessaria; Epicheia autem solum in particularibus, & in solis quibusdam casibus necessitatis locum habet, juxta communem Doctrinam in materia de legibus.

Dixi autem ut concessionis Tridentini, nam aliunde Episcopus, vel alius habens à Pontifice privilegium dispensandi in omni irregularitate (excepto homicidio voluntario) probabilius etiam potest dispensare in homicidio ex defectu lenitatis. Ita Navarrus c. 57. num. 240. Henriq. Avila. Rodrig. Filliuc. cit. ac Laym. c. 12. num. 4. & communis Theologorum contra Toletum lib. 6. c. 22. eoque teste, communem Canonistarum, qui volunt nomine homicidii voluntarii, etiam intelligi justum, quod non necessitate, vel casu contingit. Sed præ-

præferenda est Sententia Theologorum. Quia
 quia nomine homicidii voluntarii, & indispensabilis,
 cuius scilicet dispensationem Papa in omnibus
 privilegiis concessis sibi reservare solet, intelligitur
 solum homicidium voluntarium injustum: non
 enim solum est simpliciter voluntarium: non ergo
 comprehendit homicida iusta cogente lege,
 iustitia facta. Unde inferunt DD. cit. talem privilegium
 posse etiam dispensare cum Clerico in bello
 pugnante, & occidente propriis manibus in bello
 iusto, etsi enim homicidium esset illicitum con-
 tra Canones prohibentes Clericis bellare, non est
 tamen homicidium injustum. Uterius talis
 dispensare poterit in irregularitate proveniente ex
 homicidio casuali indirectè tantum voluntario.
 Item ex homicidio facto ob defensionem, cum
 excessu tamen moderaminis inculpatae tutelae, ut
 mox etiam dicam de Episcopis,

§. II.

Ex mutilatione.

244 **E**piscopus certè potest dispensare in irregulari-
 tate ex mutilatione injusta occulta. Ita com-
 munissima DD. Filliuc. *tract. 20. c. 2. q. ult. Laym.*
c. 12. num. 1. Et 25. recitans Barbosa in allega-
tionibus ad Concilium Tridentinum. Sess. 24. c.
6. de Reformat. Ratio est: quia Concilium Tri-
 dentinum citatum, concedens Episcopis facul-
 tem dispensandi in omni irregularitate ex delicto
 occulto proveniente, solum excipit irregularita-
 tem ex homicidio voluntario, etiam occulto:
 exceptiones autem seu restrictiones facultatis oc-
 cultae

ordinariè concessæ, non sunt extendendæ ultra verborum proprietatem, ut notat Finellus *casu 3. n. 26.* Atqui mutilatio simpliciter non est homicidium: ergò sub illa exceptione non comprehendenda: & licet homicidium, & mutilatio æquiparentur in Jure quantum ad causas incurrendi irregularitatem, non tamen quoad cætera omnia.

Contrarium tamen docent Sanch. *lib. 1. Decal. 245* c. 10. n. 49. *Henriquez*, & quidam alii, hac ratione: quia in mutilatione illicita adest etiam defectus lenitatis, in quo Episcopi non possunt dispensare. Sed facile respondetur: Concilium Tridentinum cum absolutè concedit Episcopis facultatem dispensandi in irregularitate ex delicto, non excepta mutilatione, eo ipso etiam debet censei concedere facultatem dispensandi in irregularitate ex illo defectu lenitatis, qui in illo delicto imbibitur, alioquin frustranea esset Episcopis illa facultas. Adde, non constare, quòd in delicto homicidii, vel mutilationis injustæ, etiam imbibatur irregularitas ex defectu lenitatis: & cum aliis probabilissimè negat Tamb. *est. hic c. 4. §. 5. à n. 16.* & Ratio est sæpè dicta; quia nulla est irregularitas, nisi in Jure expressa: ubi autem in Jure Canonico exprimitur irregularitas ex defectu lenitatis, annexa etiam delictis homicidii, vel mutilationis: sanè novum, & mirum est cognoscere duas irregularitates ex eodem actu simplici provenienter.

Dixi autem in omni irregularitate ex mutilatione **246** *illicita occulta*: non enim possunt Episcopi dispensare in irregularitate ex mutilatione iusta ex Justitia

publica; quia hæc est simpliciter ex defectu leuitatis: neque in irregularitate ex malitia illicita publica, vel jam ad forum contentiosum deducta: cui jam esset delictum publicum: ex solo autem delicto occulto, concedit Tridentinum dispensandi facultatem Episcopis. Ubi tamen diligenter notandum quòd quantum vis publicus sit effectus, vel defectus membri mutilati, utpote manus, brachii &c. alio, vel se ipso abscissi, dummodo ipsum delictum mutilationis factæ sit occultum, adhuc potest Episcopus dispensare. Ratio est: quia Concilium etiam dat Episcopis facultatem dispensandi in omni irregularitate ex omni delicto occulto, excepto homicidio voluntario: cur autem hæc potestas alioquin amplè interpretanda, adeò limitanda sit, ut non satis sit, ipsum delictum esse occultum, sed requiratur etiam defectum mutilationis esse occultum, non apparet: præsertim cum id rarissime contingere possit, nisi fortè mutilatio facta sit in parte verecunda, uti contra *Casrop.* rectè docet *Tambour.* *lib. 6. c. 8. §. 2. num. 10.*

§. III.

Ex homicidio casuali.

- 247 I. Episcopi dispensare possunt in irregularitate ex homicidio occulto casuali mixto, seu indirecto tantum voluntario: v. g. si quis mulierem gravidam incautè percussit, secuto abortu: qui alterum iniquè verberari mandavit: mandatario excedente & occidente: si quis provocatus ad pugnam, solùm animò percutiendi accessit, postea verò præter inten-

intentionem. nè fortè ab alio occideretur, occidit: & ita in similibus casibus supra latè allatis. Ita communis DD. Navar. c. 27. n. 240. Suarez disp. 44. de Cens. Sect. 1. n. 4. Henriq. lib. 14. c. 19. n. 2. Filliuc. cit. tr. 20. c. 3. q. 1. Laym. c. 12. n. 4. Tamb. hic lib. 10. tr. 4. c. 15. §. 17. n. 10. Ratio rursus est: quia Concilium solum excipit homicidium voluntarium, ejusmodi autem homicidia casualia, emù non sint ex proposito directo, & formali, non sunt simpliciter voluntaria, sed indirectè tantum, & velut mixta ex voluntario casuali, ut suo loco explicatum est. Oppositum tamen sentiunt Cajetanus, Covarruvius, Molin. Azor. apud Laym. cit. nimirum omne homicidium, quamvis directè volitum non sit, si tamen proveniat ex opere, cum quo frequenter esse solet hominis cædes, numerandum esse inter indispensabilia. Sed certè gratis dictum; licèt enim rectè doceant tale homicidium non esse merè casuale, fateri tamen etiam debent, non esse simpliciter voluntarium, & perfecte, sed solum secundum quid, & in sua causa, ut proinde probabile sit non esse comprehensum in exceptione Tridentini.

II. Atque eadem ratione Episcopus dispensare poterit in irregularitate proveniente ex homicidio occultò causâ defensionis factò, sed cum culpabili excessu moderaminis inculpatae tutelæ: quia tale homicidium non tenetur simpliciter voluntarium, cum urgeat injusta aggressio, quale solum excipitur in Concilio Tridentino. Navar. ibid. c. 27. n. 240. & consil. 36. de homicid. Henríquez,

Avila, Laym. cit. n. 2. Consequenter rectè docet idem *Avila & Laym. eodem c. 12. conel.* eum, qui ex commiserationis affectu infirmum vocat, ut liberet eum ab angustiis mortis, morte accellerata, etsi graviter peccet, & per omnes irregularis fiat, tamen dispensari posse ab Episcopo, vel privilegiato, quia per homicidium voluntarium in dispensabile certe intelligi debet illud, quod animo inimico, & maligno affectu, vel crudeli sit: hoc autem fit ex naturali commiseratione: & saepe ob bonam fidem, & ignorantiam invincibilem etiam à peccato excusari potest: semper ergò cavendum hoc Clericis. Denique notat hic *Laym. loco cit.* hanc doctrinam etiam inservire posse Parochiis, quibus reservari solet homicidium voluntarium: nam in foro conscientiae credere possunt poenitentem, si asserat se non voluntariè ex proposito, sed præter intentionem occidisse: v. g. se non habuisse propositum occidendi, sed tantum rixandi, postea tamen necessitate compulsus, vel effervescente iracundiâ occidisse, ne ipsemet occideretur, huiusmodi peccatum, & homicidium non debet censeri reservatum Episcopo, præsertim si occultum sit: si autem notorium sit, saltem in uno loco, convenit plerumque, ut examini Episcopi relinquantur. Et hinc

249 III. Dixi rursus semper: *ex homicidio casualit-
culro*; si enim casus sit notorius jam ad forum con-
tentiosum deductus, jam non poterit dispensari ab
Episcopo, sed dispensatio à Papa peti debet à quo
Ordinariis committi solet, prout decernit *Trid.*

Subsect. De dispens. in irreg. ex homicid. 469

Sess. 14. c. 7. de reformat. his verbis. Si vero homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, ut quis se a morte defenderet, fuisse commissum narretur, quam ob causam etiam ad Sacrorum ordinum, & Altaris Ministerium, & beneficia quaecunque, ac dignitates jure quodammodo dispensatio debeat, committatur loci ordinario, aut ex causa Metropolitano seu viciniori Episcopo; qui non nisi causa cognita, & probatis precibus, ac narratis, nec aliter dispensare possit. Ubi vides clarè, sermonem esse de homicidio casuali mixto, vel defectuoso in sui defensione, & publico seu notorio tantum: nec potuit esse sermo de homicidio merè casuali simpliciter involuntario, aut facto ob defensionem vitæ propriæ cum recto moderamine inculpatæ tutelæ, cum in his nulla incurratur irregularitas; consequenter nec Papæ, nec Episcopi dispensatione opus sit. Atque eadem ratione dicendum esse de mutilatione casuali publica, rectè observat Tamb. *ibid.* n. 28.

§. IV.

Ex homicidio voluntario.

I. Non potest ergo Episcopus dispensare in irregularitate proveniente ex homicidio voluntario quocunque, sive publico, sive quantumvis occulto, ut habet communissima DD. & Theologorum, & Canonistarum, contra paucos quosdam nimis libertinos. Ratio est: quia Concilium absolute excipit irregularitatem ex homicidio voluntario, nihil distinguens de noto, vel ignoto, publico, vel occulto: qua veritate ergo tu distinguens audes

des affirmare, prohiberi solum homicidium publicum? deinde particula exceptiva separat quae sunt ejusdem generis, ut si det tibi Episcopus facultatem absolvendi ab omni casu sibi relicto occulto, excepto homicidio: utique etiam homicidium occultum intelligeretur exceptum; ergo cum Concilium Tridentinum Episcopis facultatem dispensandi concedit in omni irregularitate proveniente ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario, etiam occultum homicidium exceptum esse intelligi debet. Minus audiendi sunt aliqui quidam volentes homicidium occultum, occultum manens, omnino non inducere irregularitatem: omnes enim Canones edicunt, omnesque Doctores clamant, oriri irregularitatem ex homicidio voluntario injusto: at nonne homicidium occultum etiam homicidium est? ergo.

251 II. Per homicidium voluntarium à Tridentino exceptum intelligitur non tantum illud, quod fit ex proposito, praemeditate, praesultu, quavis occasione, ex industria per insidias &c. sed omne omnino homicidium per se directè intentum deliberatè, & liberè voluntarium, quod *Scilicet. 2. in Subsect.* explicatum; adeoque intelligitur etiam illud, quod fit ex subita rixâ, vel occasione data deliberatè tamen, & voluntariè, etsi in illo tantum calore intendatur, & nunquam antea inventum, vel cogitatum sit. Ita communior DD. Molina. *100. 4. tr. 3. disp. 79.* Suarez. *de censuris disp. 44. Sect. 1. n. 3.* pluribusque citatis Dian. *p. 10. tr. 11. r. sol. 19.* Tamb. *c. 15. §. 6. n. 5.*

Contra tamen tale homicidium ex subita rixa fa-252

ctum non absolutè voluntarium à Tridentino exceptum: sed casuale tantum, ideòque à potestate dispensandi Episcopis concessa minimè exclusum esse, contendunt non pauci Recentiores, *Rodriguez Avila, Coninch. Salcedo, Hurtadus, Leander, Perez*, alii apud *Tambur. cir.* Sed litis hujus decisio pendet ex intellectu, verborum ejusdem Trid. Sess. 14. c. 7. de Reformat. sic enim habet: *cùm etiam, qui per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari avelli debeat* (hactenus verba favent oppositæ sententiæ: sed sequitur) *qui sua voluntate homicidium perpetraverit &c.* notas hanc rationem formalem? at qui in subitanea rixa hominem occidit, jam sua voluntate perpetravit homicidium; ergò &c. & postea: *si verò homicidium non ex proposito, sed casu fuisse commissum narretur &c.* tunc nimirum dispensatio ordinariis committitur: atqui certè, qui in subita rixa directè, & ex intentione occidit hominem, nullo modo dicitur casu occidisse, casu enim occidente, est præter intentionem, & indirectè aliud agendo occidere, ut supra de homicidiis casualibus latè explicatum, ergò illud homicidium ex subita rixa factum non potest dici casuale, sed simpliciter voluntarium, adeoque sub exceptione Tridentini comprehensum. Hæc Sententia mihi probabilior, & Concilio conformior videtur, etsi non ausim damnare Sententiam oppositam.

Ill. Cum ejusmodi irregulari ex homicidio voluntario non potest dispensare Episcopus ad ullos-253

G g 4

ordi-

ordines etiam minores Ipsciendos, vel ex-
 cendos, neque ad beneficium etiam simpliciter,
 non curatum. Ita contra *Henriquez & Sa*
Laym. mox cit. *Navar. c. 37. n. 240.* *Sayrus*
de Cens. c. 7. n. 14. *Avila disp. 6. sect. 5. de*
Laym. lib. 3. tr. 3. p. 3. c. 13. n. 3. *Tamb. hic*
n. 23. alii apud ipsos. Ratio est; quia licet *Trid-*
tinum loco cit. Videatur initio *Episcopis* limitari
 hanc potestatem dispensandi solum quoad ordines
 sacros dicens: *nullo tempore ad sacros ordines pro-*
moveri possit, nec illi aliqua Ecclesiastica beneficia
etiamsi curam non habeat animarum, conferri
deat: mox tamen addit. *sed omni ordine, ac bene-*
ficio, & officio Ecclesiastico perpetuo careat. *Ita*
Concilium ea locutione omnium ordinum, minorum
 etiam, receptionem, & omnium beneficiorum etiam
 simplicium, acquisitionem comprehendens.
 Addit tamen *Tambur. ibid.* non improbable esse
 mentem Concilii fuisse, ut *Episcopus* posset hanc
 irregularitati concedere usum minorum ordinum
 antea perceptorum, non verò receptionem aliorum
 majorum, aut minorum jam perceptorum usum,
 per se loquendo; nam quid per accidens possit, dic-
 cam mox sequenti numero. Sed vide de his plurimum
 apud *DD. cit.* & singulariter *Garfiam de benef. l.*
1. c. 5. n. 136. ubi afferens declarationem *Cardina-*
lium, notat, pensionem hanc etiam Ecclesiasticam,
 cum non sit proprie beneficium, non ideo ad ea
 recipienda excludi homicidam irregularem.

254 IV. Potest tamen *Episcopus* cum ejusmodi ir-
 regulari homicida occulto dispensare, ut in *sulce-*
 pus

ptis Ordinibus etiam Sacerdotio ministret per accidens in casu necessitatis, quando non est facilis recursus ad Pontificem. Ita Sylvester *v. dispensatio* n. 15. Henriquez. *lib. 14. c. 19. n. 1. & 2.* Avila. *p. 7. disp. 6. sect. 5. dub. 3. conclus. 1.* Laym. *cit. c. 12. prope fin.* Ratio sumitur ex epichia, & rationabiliter præsumpta voluntate Pontificis, ita exigente suavi regimine animarum, ne animæ periclitentur: quemadmodum ob eandem rationem ex communi omnium Sententia Episcopus dispensat in voto continentiae perpetuae ad contrahendum matrimonium, quando urget periculum incontinentiae, nec patet facilis accessus Romam; licet & illud votum (sicut hæc irregularitas ex homicidio voluntario.) sit reservatum soli summo Pontifici, & in omnibus privilegiis dispensandi in voto etiam in Jubilæis excipi soleat. Notat tamen Laym. *ibidem in fine*, Episcopum tunc non simpliciter tollere irregularitatem, sed tantum ejus effectum, suspensioni similem, ut nimirum interim celebrare liceat, dum culpa, & defectus in occulto manet, & donec à Papa dispensatio impetrari commodè possit. Alii tamen DD. tam aridam limitationem non adhibent; & certè sicut in dicto voto, ita & in hac irregularitate tunc Episcopum simpliciter dispensare posse, ex probatis Authoribus mihi à consilio Theologico responsum est super enormi casu unius, & alterius, ac propterea de facto à Reverendissimo Ordinario dispensatio absoluta mihi concessa fuit.

Tandem non otiosè petes. Quid ergò agendum
Sacerdoti, qui occultum homicidium voluntarium

474 *Tract. V. in V. Præcept. Decalog. Cap. III.*
commisit, & irregularis factus est? (casus non ta-
rus in puncto abortûs) sed nisi Missas celebret, li-
litasque functiones obeat, aut veniet in suspicio-
nem criminis cum periculo vitæ, vel gravissimo
dispendio famæ, aut alioquin grave orietur scando-
lum in populo, utpotè si sit Parochus, & loco
alterum substituere nequeat. *¶* Eum omnem opo-
ram debere dare, ut quàm citissimè dispensatio im-
petretur à Summo Pontifice (aut ab Episcopo iux-
ta modò dicta) interim verò post peractam poen-
itentiam celebrare poterit, quoties absolute neces-
tas postulabit ad vitandam infamiam, aliudve gravi
periculum, aut scandalum populi. Ita ex communibus
Navar. c. 27. n. 239. rationem reddens: quia lex
naturalis & divina de defendenda propria famâ
(multò magis propria vita, vel scandalo proximi)
præstat legi humanæ de abstinendo à Sacro in ir-
regularitate. Idemque docent Alphonsus à Castro
lib. 2. de Lege pœnali c. 15. Molin. *tr. 3. disp. 7.*
Laym. *loco cit. ante finem.* Eademque est ratio de
excommunicatione, aliisque censuris, & irregularita-
tibus: ratio, inquam, à Navarro indicata est, quæ
quandocumque concurrunt duo præcepta incon-
possibilia, quorum utrumque servari non potest, ce-
dit, & cessat obligare, quod minus est: sic in propo-
sito præceptum abstinendi à Sacris in irregularita-
te, vel excommunicatione &c. humanum politi-
vum Ecclesiasticum tantum est: præceptum autem
cavendi periculum grave propriæ vitæ vel famæ,
aut scandali proximi divinum naturale est ex virtu-
te Charitatis: ergò &c.

APPEN.

APPENDIX

A D

SEXTUM ET NONUM PRÆCEPTUM.

Remissivè.

TEXTUS.

Non mœchaberis. Et

*Non concupisces uxorem proximi
tui. Exod. 20.*

Ræcepta hæc formaliter, & in terminis prohibentia omnem luxuriam externam & internam, eò ipsò virtualiter & implicite affirmativa, præcipiunt servandam Castitatem, seu continentiam cuique suo statui proportionatam. Et quamvis præter obligationem negativam excludentem luxuriam, raro sit obligatio positiva actu positivo prosequendi Castitatem, seu Virginitatem (nisi fortè tempore gravis tentationis aliter non superabilis.) tamen in honorem Angelicæ Virtutis aliqua breviter adnecto. De sæda luxuria satis, & ad nauseam usque dictum in p. 4. Theol. Sacram. de matr. à c. 2. & 3. per tot. quo Lectorem remitto.

1. Ca-

I. Castitas, Virginitas.

2 **C**astitas est virtus moralis moderans inordinatum appetitum, usumque venereorum. Duplex est, una perfecta, & simpliciter dicta, omnem concupiscentiam, usumque venereorum in perpetuum in nullo voluntatis proposito excludens. Alia est imperfecta, & secundum quid, quae vel ad certum tempus illicitis voluptatibus abstinet, vel licitis voluptatibus debito modo juxta rationis praescriptum utitur. Unde est vulgaris divisio Castitatis in conjugalem, Vidualem, Virginalem. *Conjugalis* est, quae in matrimonio concessis voluptatibus debito modo juxta rationis praescriptum utitur, excludendo omnia alia illicita in casu, vel objecto concupiscentiae. *Vidualis* est, quae post matrimonium firmo proposito voluptatum usu, & appetitu deinceps abstinet. *Virginalis*, alia *temporalis*, quae usque ad tempus debitum vel opportunum nuptiarum continentem illicitum voluptatis usum excludit: alia *perpetua ac perfecta & simpliciter* dicta Virginitas morali definienda. Virginitas est perfectissima castitas continens firmum propositum puritatis mente, & corpore perpetuo conservandae, gratia honestatis. Desinit S. Aug. *lib. de S. Virginitate c. 13.* quod sit in carne corruptibili incorruptionis perpetuae meditatio. Differt ergo à Castitate; quod haec multo latius pateat; haec enim in conjugatis, corruptis, viduis, vel solutis poenitentibus locum habet; Virginitas autem non item; semel corrupta vel amissa

per lapsum voluntarium irreparabilis. Unde triplex distingui potest Virginitas, vel Virgo integra. Prima *materialis*, vel solo corpore, non autem mente, utpote in luxuriam quandoque consentiente. Secunda *formalis* & sola mente vel proposito, non item corpore, utpote contra voluntatem vel per vim corrupta. Tertia *totalis* mente & corpore simul: puta cum quis, vel quæ nec mente in quid turpe consentit, nec corpore quid turpe passa est. Pono breves resolutiones pro praxi monastica, Monialium potissimum.

I. Virgo integra mente, & proposito, & solum corpore violata per stuprum involuntarium, vel violentum, apud Deum Virginitatis laudem, meritum, & præmium retinet: quippe quæ apud Deum non nisi voluntariè amitti potest, juxta dictum S. Agathæ ad Tyrannum: *si me invitam jusseris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam.* At verò in facie Ecclesiæ humilitatis, & decoris majoris causâ perinde ac aliæ corruptæ velô consecrationis abstinere debet, quod 25. ætatis Annô Virgines professæ accipiunt, juxta communem DD. cum Navar. lib. 3. de statu Monach. Ad Prælaturam autem ascendere seu velum Prælationis accipere corruptæ, etiam per vim, sine Summi Pontificis dispensatione non possunt: ut rectè docet Rodriguez.

II. Virgo solo corpore, & violato animo per consensum in libidinem, apud Deum quidem Virginitatis meritum, & decorem amisit, quippe qui

cor

cor intuetur: interim tamen Virginitas sola non
amissa, & non corpore per voluntariam copulam
vel pollutionem, actâ pœnitentiâ, & apud Deum
integrè recuperatur, & coram facie Ecclesiæ
semper Virgo habetur, atque inter Virgines con-
secrari potest; quia Ecclesia iudicat secundum ex-
teriora. Ex communi Laym. *lib. 3. Sect. 4. n. 8.*

5 III. Virgo mente & corpore violata per volun-
tariam pollutionem tantum, absque concubitu, im-
plicitè quidem Virginitatem amittit, ut per pœni-
tentiam recuperari nunquam possit, secundum
communem DD. nihilominus probabiliter
Gravianus, Armilla, alii cum *Laym. cit. fin.* docent
quod post pœnitentiam inter Virgines consecrari
& velari posse. *Ratio est*: quia licet virtute, & coram
Deo virgo, & incorrupta non sit, nec Virginitatis
laureolam habitura in cœlis, retinet tamen Virgi-
nitatis statum coram Ecclesia, & Virgo censetur
apud homines, quia claustrum Virginitatis ab ex-
trinseco illæsum servat, adeò quidem, ut qui talis
violaret, adhuc virginis stuprator censeretur: ut
contrasentiant *Navar. c. 16. Manal. n. 3. Rodriq.
ars. 3.* utraq; Sententia tuta, practicariq; potest.

6 IV. Virgo violata mente & corpore per volun-
tariam copulam, etiam quamvis occultam, Virginita-
tem irrecoverabilem amittit apud Deum, & in ho-
ro Ecclesiæ, ut deinceps inter Virgines consecrari
& velari non possit: quoad violationem notoriam
est omnium sine controversia: quoad violationem
etiam occultam est communis DD. *S. Thom. 4.
dist. 38.*

dist. 38. q. 1. a. 5. Palud. Cajet. Sylv. Sa. alii cum Navar. c. 16. n. 3. Laym. cit. n. 9. Ratio est: quia non levis irreverentia est in Sacramentis, vel Sacramentalibus fallum supponere; consecratio autem Virginum quid sacramentale est, sicut benedictio salis, & aquæ &c. ergò quemadmodum sacrilegiū esset in consecratione salis, vel aquæ supponere aliquid, quod sal & aqua non est, ita multo magis sacrilegium erit, si quæ ut Virgo consecrari se patiatur, quæ tamen virgo non est: consequenter graviter peccabit talis violata, si inter sacras Virgines velum consecrationis petit, & accipit sub nomine castæ, innuptæ, Deo devotæ; atque de hoc à Confessario admonendæ sunt; & si à velo abstinere non possint sine sui diffamatione, vel scandalo, Episcopus dispensare potest, vel potius dispensativè permittere, ut inter Virgines consecrentur, aut murato nomine Virginitatis in Castitatis, vel continentiæ; aut, quia etiam sic non satis consultum videtur ejus famæ, cum plerumque aliqui adsint talem mutationem advertentes, rectè consulit Navar. cit. consil. 2. de statu Monach. ut Episcopus hoc casu enuntiet verba consecrationis, quæ Virginem, aut Virginitatem sonant, accipienda inra mentem ea tanquam significantia Castitatem, ut & scandalum, & mendacium absit: & quamvis ad hac communi Sententia non videatur recedendum in praxi; cettè tamen mihi probabilis videtur opposita Sententia RR. eò quòd Ecclesia illa sua ordinatione non videatur obligare cum tanto gravamine famæ propriæ,

4° Appendix ad VI. & IX. Precept. Decol.
 priæ, ac scandali aliorum. Cæterum merito Laym.
 cit. Sect. 4. num. 9. ante finem probabilem cenetur
 Sententiam Rodriq. lib. 10. q. 64. art. 3. contra
 Cajet. Henriquez cit. c. 24. lit. M. foeminam oc-
 cultè corruptam, quæ jam velum professionis ac-
 cepit, posse etiam velum consecrationis accipere,
 non quidem petere sine dispensatione, ut dicitur
 sed tamen oblatum acceptare, ne eo reculato se
 ipsam infamet, atque interrogatam de Virginitate
 respondere posset, se Virginem esse, intelligendo opor-
 tam Ecclesia, seu quatenus attinet ad forum exteri-

11. *Luxuria, ejusque species enumerata.*

7 **L**uxuria est inordinatus appetitus & usus ve-
 nereorum: adeoque vitium directe opposi-
 tum Castitati per excessum; quemadmodum enim
 Castitas duo includit, unum principale scilicet pu-
 ritatem, seu abstinentiam ob omni copula, vel se-
 minatione illicita: alterum secundarium, & acces-
 sorium, scilicet pudicitiam, seu abstinentiam ab
 omni actione cordis, oris, & operis, inductiva ad
 luxuriam; ita luxuria duo includit: unum princi-
 pale, scilicet impuritatem seu ipsam copulam, seu
 seminationem illicitam: alterum secundarium, &
 accessorium, scilicet impudicitiam, quæ est volun-
 taria occupatio cordis, & aliarum potentiarum cir-
 ca inductiva ad luxuriam, ut turpes cogitationes,
 aspectus, amplexus, tactus, oscula &c. Hinc lu-
 xuriæ universim novem species numerantur: septem
 penes principale luxuriæ scilicet copulam, vel
 seminationem illicitam: duo quoad accessorium;
 aut

aut enim copula est illicita, quia fit cum persona non legitima, eaque. 1. vel aliena, & est adulterium. 2. vel saltem cum non sua, & est fornicatio simplex. 3. vel cum virgine sub patris potestate constituta, & est stuprum. 4. vel non consentiente, ac invita, & est raptus. 5. vel consanguinea & sanguine juncta, & est incestus. 6. vel Deo sacra, & est sacrilegium. 7. aut copula fit extra vas naturale, & est peccatum contra naturam. 8. aut copula est illicita non quoad substantiam, sed solum quo ad modum, vel circumstantiam actus, & dicitur concubitus libidinosus conjugum. 9. denique penes secundarium & accessorium luxuriae, dicitur impudicitia, quae omnia, quae, & quanta sint peccata, dicta sunt in 4. p. *Theol. Sacram. loco supra cit.*

III. Luxuria prohibita sexto Præcepto.

Sexto Præcepto Decalogi naturali, & positivo simpliciter negativo, *non mœchaberis*, prohibetur primario & principaliter quidem sub nomine mœchiae, seu adulterii tanquam damnosissimæ speciei luxuriae omnis speciei consummata luxuriae, seu illiciti concubitus, ac seminationis: secundario verò & accessorie prohibetur omnis impudicitia cordis, oris, & operis ad externam luxuriae speciem dispositiva. Certum. Sumitur ex ipsa declaratione Christi: *Audistis, quia dictum est anti-* qui: *non mœchaberis: ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo: ubi sub mœchia hoc præcepto prohibita ponit solum aspectum mulieris in ordine ad ejus carnalem concupi-*

scientiam factum; ergò à minore ad majus sub no-
 mine mœchiæ hoc præcepto prohibentur non
 tantùm principaliter omnes species consummationis
 luxuriæ seu copulæ, vel seminationis illicitæ, ut
 etiam declarat S. Aug. q. 71. in Exod. dicens: *in
 furto nomine benè intelligitur omnis usurpatio illi-
 ta rei aliena, profectò & nomine mœchiæ omnis il-
 licitus concubitus, atque illorum membrorum
 legitimus usus prohibitus debet intelligi: &c. &
 etiam, uti declaravi, omnes impudicitia cordis,
 oris, & operis: aspectus, tactus & cætera ad carn-
 lem concupiscentiam, & luxuriam dispositiva*
 adeòq; sicut in quinto præcepto, *non occides*, con-
 prehenda, recensenda, & examinanda sunt.
 Confessario principaliter quidem omnes generis
 homicidia injusta: secundariò & accessoriè omnia
 ad homicidium dispositiva, & inductiva, vel propin-
 què & opere, vel propinquè & ore, vel remotè &
 corde: ita sub hoc 6. Præcepto, *non mœchaberis*,
 comprehendenda, recensenda, & examinanda
 erunt primò & principaliter quidem omnes spe-
 cies luxuriæ completæ; secundariò & accessoriè
 verò omnes species impudicitia tanquam inducti-
 va, vel dispositiva ad luxuriam completam. 1. Pro-
 ximè & opere, tactus, amplexus, oscula, aspectus
 impudici. 2. Propinquè & ore, turpiloquia, ob-
 scænæ cautiones, sectiones, & cætera provocativa
 ad amorem, concubitum &c. 3. Remotè & cor-
 de, cogitationes turpes, desideria, proposita inh-
 onesta, delectationes morosæ (attamen, ut alibi nota-
 tum, cum personis honestis ordine inverso, incipi-
 endo

endo à minore.) Quamvis autem præcepto prohibente actum externum mœchiæ, seu illiciti concubitus, etiam per consequens censeatur prohibitus actus internus concupiscentiæ ad talem actum illicitum, tamen necessarium singulariter fuit, etiam concupiscentiam internam speciali Præcepto prohiberi à Spiritu S. ob duplicem causam 1. Quia homo suapte natura, & intrinseca inclinatione, quamvis in fœminam fertur, nimium pronus est ad talem concupiscentiam tanquam communissimum peccatum, à quo non tam facile avertitur, sicut ab actu externo turpitudinis: unde Spiritus S. singularem curam habuit, eam specialiter prohibendo: *non concupisces.* 2. Quia amor proprius facile eam cæcitatem mentis induxisset, ut homines concupiscentias illas tam conjunctas naturæ non esse peccata crederent, quemadmodum alias multas graviores induxit; quin ipse Apostolus fateretur, se non cognovisse concupiscentiam tanquam peccatum, nisi per declarationem legis. Unde & ipse Christus, ne hoc lateret, *Matth. 5.* allato sexto Præcepto, *non mœchaberis*, statim etiam concupiscentiam interdictam inculcat, ut modò audivisti. Sequitur ergo

IV. *Luxuria prohibita nono Præcepto.*

Nono Præcepto Decalogi Divino naturali positivo simpliciter negativo: *Non concupisces uxorem proximi tui*: prohibetur principaliter, & in terminis omnis carnalis inordinatus affectus erga uxorem proximi, & correlativa etiam econtra: secundario verò omnis inordinatus affectus carnalis

lis ad quamcunque speciem luxuriæ, vel impudicitia. *Omnes.* Ratio patet in simili; sicut enim sexto Præcepto nomine *mæchia* prohibetur omne peccatum carnale cujuscunque speciei luxuriæ vel impudicitia ad luxuriam disponentis; ita nono Præcepto nomine concupiscentia uxoris alienæ prohiberi censendus est omnis inordinatus affectus carnalis desiderii, vel concupiscentia quamcunque speciem luxuriæ, vel impudicitia. Peccatur ergo contra hoc præceptum in iis modis & speciebus, quibus peccatur contra sextum.

1. Adulterio interno vel mentali, utpote efficaciter desiderando uxorem alterius, vel econtra mariti pro præsentis statu; & gravius adhuc accedens actuali delectatione morosa venerea in concubitu de tali cogitato; etiam addita hac conditione, si libera, vel si sua uxor esset, si liceret &c. quia cogitatio talis actu non existens non potest justificari actuali delectationem carnalem de actu hoc effectò cogitato in præsentis illicito, prout proponitur *tr. r. c. 6. Sect. 3.* in materia de peccatis. *De* xi autem efficaciter, & pro præsentis; nam simpliciter affectu desiderare uxorem alterius in tempus futurum, quo libera fuerit per mortem mariti, cuius yacet, sicut, si desideraret solutam, ut si sua uxor.

2. Fornicatione interna simplici stupro, incestu utpote efficaciter desiderando, solutam Virginem, consanguineam, masculinum &c. 3. Impudicitia interna, desiderando tactus, oscula, amplexus impudicos &c. aut in talibus recogitatis carnaliter oblectando &c. ut omnia patent suo loco mox citato.

CAPUT